

NAROČNINA: Cona A: mesečna 100.—, četrletna 300.—, polletna 550.—, celoletna 1000.— lir. Cona B: 60.—, 180.—, 320.—, 500.— jugolir. FLRJ: 24.—, 70.—, 140.—, 280.— din. Tekoči račun za STO-ZVU na ime: »Založništvo Primorski dnevnik«, Trst 11-5374; tekoči račun za Jugoslavijo na ime »Primorski d.n.s., upr., Ljublj. 6-90601-19.

LJUDSKI TEDNIK

TRST 21. januarja 1949

UREDNIŠTVO: Via Montecchi 6-II - 24. UPRAVA: Via Ruggero Manna šte. 29. TELEFONI: uredništvo 93808, uprava 27847. OGLASI pri upravi od 8.30-12.00 in od 15.00 do 18.00 ure. Rokopisi se ne vračajo. - Poština plačana v gotovini - Spedizione in abbonamento postale secondo gruppo.

Za enotni demokratski volivni blok

Ceprav se ni okupacijska vojaška uprava cone A Tržaškega ozemlja izdala ne volivnega zakona ne določila datuma, pač pa objavila samo ukaz o sestavi volivnih imenikov, je predvolivna kampanja v Trstu že v popolnem razmahu. Gre za administrativne volitve, vendar je v pogojih, ki jih nudi Tržaško ozemlje, nujno, da prav ob vprašanju teh volitev oživljajo vse politične in razredne tendence, ki se križajo na tem ozemlju in ki gotovo močnejše kot kjer koli drugje v Evropi odražajo borbo med reakcionarnimi in naprednimi silami.

Ker ne gre torej za neki dogodek zgolj administrativno lokalnega značaja, temveč za veliko več, za vprašanje borbe na liniji svetovnih demokratskih sil, pri nas na liniji borbe za spoštovanje mirovne pogodbe, si moramo ogledati nekatera načrta vse važna dejstva.

Tako imenovane italijanske stranke v Trstu, katere vse brez izjeme družijo reakcionarne, freditistične in sovinitistične osnove, se ogrevajo za skupen nastop v obliki plebiscitarne manifestacije za Italijo. Ta nacionalistični manever nosi v sebi bližji cilj, namreč da bi oblastni položaji Tržaškega ozemlja cone A ostali še čvrsteje v rokah italijanske reakcije kot so doslej in da bi tržaške demokratske množice, ki predstavljajo večino prebivalstva ozemlja ostale še naprej izključene od uprave. S svoje strani je tudi angloameriška vojaška uprava poskrbela, da bodo sicer na papirju demokratske odredbe glede volivne pravice ostale res samo na papirju, praktično pa neizvedljive in tako le v korist reakcionarnih grup.

Pred temi dejstvi si ni mogoče zastirati oči in proti tem reakcionarnim nakanam morajo demokratske sile, ki so čuvar mirovne pogodbe in interesov demokratskega prebivalstva podvzeti konkretno akcijo. Konkretna akcija demokratskih sil v borbi proti reakciji v vsakem primeru in zato tudi v primeru volitev tako širokega značaja kot so Tržaške, je: združitev vseh demokratskih sil za enoten nastop.

Kako je torej s tem enotnim nastopom demokratskih sil na Tržaškem ozemlju?

Po zaslugi znane resolucije informacijskega urada, boljše po zaslugi po svoje preračunane izkoriščanja te resolucije s strani Vidalijske, so tržaške demo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

SLAVA VELIKEMU LENINU

učitelju delovnih ljudstev in zatiranih narodov

31. januarja 1924 je umrl Vladimir Iljič Lenin. On je brez pridržka žrtvoval vse svoje življenje za osvoboditev delavcev in kmetov izpod kapitalističnega jarma, izpod oblasti kapitalistov in zemljiških gospodov, za zgraditev socializma. Leninovo življenje in delovanje se zlije v delo velike in herojske bolševiške partije, katere tvorec je bil on sam. Lenin je bil genij revolucije. V najostrejših razrednih spopadih nove epohe, epohe voja in revolucionarnih pretresov, je Lenin stopal na čeljuških množic. Pod njegovim vodstvom

je zmaga Velika oktobrska socialistična revolucija v ZSSR. Ta revolucija je pomenila korenit prelom v svetovni zgodovini človeštva, obrat od starega, kapitalističnega sveta k novemu, socialističnemu svetu.

Iz klešč prve svetovne imperialistične vojne, iz peka imperializma je prva bolševiška revolucija izrgala prvih sto milijonov ljudi na svetu. Naslednje revolucije, je poudarjal Lenin, bodo izrgale iz imperialističnih voja in iz kapitalističnega sveta vse človeštvo.

KRONIKA

Madžarski škofje so prekinili pogajanja z madžarsko vlado v zvezi z aretacijo kardinala Mindzentja vendar se po zadnjih vesteh potrjuje, da bodo pogajanja obnovili.

Izvršni odbor progresivne stranke Amerike, je dal izjavo v kateri poudarja, da spremembe oseb v zunanjem ministrstvu dajejo vladi možnost menjati sedanjo zunanjo politiko.

Višji sovjetski vojaški predstavnik v Nemčiji je izjavil, da je SZ nasprotna dolgotrajni okupaciji Nemčije.

V Južni Afriki v Durbanu je prišlo do krvavih pokaletv med Indijci in ostalimi prebivalci. Na stotine Indijcev so pobili in njih hiše požgali. Ta kokolj je posledica rasne diskriminacije južnoafriške vlade, ki z raznimi ukrepi tlačiti in zapostavlja Indijce.

Turška vlada predsednika Hasan Sake je podala ostavko. Novo vlado je sestavil Gümüly. Vzrok ostavke je v gospodarskih težavah.

V Milan je prispel znani francoski komunistični voditelj Marcel Cachin. V mestnem gledališču je imel govor v okviru kampanje za napredni tisk.

Tudi grški predsednik vlade Sofulis je podal ostavko, zahtevajoč močno vlado z vsemi pooblastili, ker da je položaj zelo težaven.

Italijanska vlada bo v smislu mirovne pogodbe v najkrajšem času izročila Jugoslaviji dva vlačiča.

17. januarja se je začel v New Yorku proces proti 12 vodilnim članom ameriške KP, ki jih toži odbor za protiameriško dejavnost.

V februarju bo prišlo do korekture meja med Francijo in državami Benelux ter Nemčijo v korist Francije in držav Beneluxa.

V Trstu je prispela madžarska trgovska delegacija, ki se bo pogajala za ureditev plačila stroškov za tranzitni promet.

V Vidnu so se začeli italijansko-jugoslovanski razgovori glede ureditve obmejne prometa med obema državama, glede razmejnitve na katerih točkah in glede izmenjave političnih kaznivencev.

Po zadnjih vesteh je v Južni Afriki prišlo do ponovnih neredov med črnci in Indijci.

Na procesu proti dvanajstim ameriškim komunističnim voditeljem je državni tožilec zahteval ločen proces za glavnega sekretarja Williama Forsterja. Ker je sodišče tej zahtevi ugodilo, se proces nadaljuje samo proti 11. obtoženecem. Podoben proces so zapadni imperialisti začeli tudi proti komunističnemu voditelju Zapadne Nemčije. Tudi ta proces so sedaj preložili.

Ameriški senat je odobril imenovanje Achessona za zunanjega ministra. Proti temu imenovanju je glasovalo šest republikanskih senatorjev.

Novo grško vlado je sestavil stari Sofulis.

Iz Pariza poročajo, da bo tako imenovana evropska vlada imela svoj sedež v Strassburgu v Nemčiji. Gre za famozno evropsko federacijo, zamisel britanskega zunanjega ministra Bevin.

Poskusi francoskih kolonizatorjev, da bi pokorili Vietnam so doživeli popoln neuspeh. Vietnamске odporne sile ne prenehajo naraščati in imajo sedaj že 15.000 rednih vojakov in okrog 300.000 partizanov.

Jugoslovanski minister za novo priključene kraje je obiskal Slovensko Primorje. Minister Hojčevac se je zanimal za probleme priključenih pokrajin.

V mednarodnem sodišču Združenih narodov se nadaljuje razpravljanje o angleško-albanskem incidentu v krškem kanalu.

MIR NA KITAJSKEM

je mogoč samo na osnovi popolnega uničenja reakcionarnih sil

Po silovitih pouličnih borbah so demokratske armade zavzele Tien Tsin eno izmed treh obkoljenih velikih mest v severni Kitajski. Ostali dve mesti, ki ju še držijo Kuomintangove posadke, sta Peking in Taiuan.

Tien Tsin je po velikosti tretje kitajsko mesto in ima 1 milijon in 500 tisoč ljudi. Mesto leži sredi velikega rudarskega področja in je izhodna točka važnih železniških prog. Osvoboditev Tien Tsina bo močno pospešila zveza med severnim in centralnim kitajskim bojiščem.

Velika ofenziva kitajske ljudske armade ki se je pričela septembra 1. 1948, je dokončno potrdila, da je Narodnoosvobodilna armada Kitajske prevzela iniciativo na vsem kitajskem bojišču. Osvobodeno ozemlje Kitajske presegla sedaj po površini evropski kontinent (brez Sovjetske zveze) in na njem živi 250 milijonov prebivalcev.

V zvezi s spletkami kitajskih reakcionarjev, ki se dobro zavedajo, da so tik pred neizbežnim porazom, in s spletkami njihovih imperialističnih gospodarjev, ki ponujajo nekake amirovne pogoje demokratski armadi, je predsednik kitajske demokratske armade in voditelj kitajskih demokratskih sil Mao Ce Tung na osnovi analize zvoja osvobodilne borbe na Kitajskem, podal v imenu kitajskega ljudstva in komunistične partije Kitajske izjavo, ki se glasi:

«Narodnoosvobodilna armada Kitajske razpolaga z zadostnimi silami, ki bodo v bližnji bodočnosti dovršile uničenje ostankov vojaških sil reakcionarne armade Kuomintanga. Da pa bi se vojna čimprej končala, ter da bi se dosegel resnični mir in se zmanjšalo trpljenje ljudstva je komunistična partija pripravljena za mirovna pogajanja z nankinško reakcionarno vlado Kuomintanga, odnošno vsako regionalno Kuomintangovo vlado ali vojaškim blokom na temelju sledečih pogojev:

1. kaznovanje vojnih zločincev;
2. razveljavljanje tako imenovane ustave;
3. stavliti izven zakona reakcionarne ustanove Kuomintanga;
4. reformiranje vseh reakcionarnih armad v soglasnosti z demokratskimi načeli;
5. zaplenba birokratskega kapitala;
6. izvedba agrarne reforme;
7. razveljavljanje pogodb, ki predstavljajo izdajstvo ljudstva;
8. sklicanje politične konzultativne konference brez udeležbe reakcionarnih elementov in imenovanje demokratske koalicijske vlade, odvzem sleherne oblasti reakcionarni nankinski vladi Kuomintanga in višjim organom te vlade.

Upamo — poudarjajo končno v izjavi — da se bo ljudstvo vse države, vse demokratske stranke in skupine ter vse ljudske organizacije dvignile, da bodo dosegli resnični demokratski mir in se uprli svetohlinskemu miru reakcije. Patrioti v nankinski vladi naj takoj podpre ta predloga.

Ob koncu izjave pošilja tale poziv: «Tovariši poveljniki in borci narodnoosvobodilne armade Kitajske! V svojih borbenih naporih ne smete niti najmanj popustiti kot vse dotlej, dokler reakcionarna nankinška vlada ne bo sprejela resničnega demokratskega mira. Odločno in brez usmiljenja in dokončno morate uničiti vse reakcionarje, ki bi se drznili nadaljevati odpor.

Zemljevid k zadnjim bojem na Kitajskem. Področje v črnem krogu so komunistične armade osvobodile v zadnjih dneh in težišče bojev na tem odseku se je sedaj preneslo k Peking, ki je tik pred padcem.

Od Peloponeza do Kajmakčalana doživljajo monarhofašisti poraze

V zadnji številki Ljudskega tednika smo na kratko poročali, da so monarhofašisti na Peloponezu aretirali 5000 ljudi in jih mnogo postrelili. To poročilo se je nanašalo na šesto zaporedno ofenzivo na silo demokratske armade, ki so jo monarhofašisti začeli nekako sredi decembra 1948 na Peloponezu. Razen zaključka ofenzive so sedaj znane nekatere druge podrobnosti.

Tako o začetku kakor o poteku in koncu te šeste ofenzive monarhofašisti skoraj niso govorili. Toda to ni slučajno, to dokazuje le, da so pretrpeli poraz. Na Peloponezu operira cela partizanska divizija, ki ima tudi osvobodeno ozemlje na katerem je kakih 400 vasi s 300.000 prebivalci, ki imajo svojo ljudsko oblast. Kako ljudje na Peloponezu sovražijo fašistično oblast se vidi po tem, da se večina ljudi ni udeležila zadnjih volitev, ki so jih razpisali monarhofašisti. Razumljivo, da so se monarhofašisti s pomočjo tokratne ofenzive znesli predvsem na mirno prebivalstvo. Z «elitnimi» četami in «elitnimi» generali, kakor so Cakolatos, Pedžopolus in Manidakis, ki so vodili pokoljve v Rumeliji in na Epiru, so ti banditi upostojali celo vrsto krajev in uničili ljudem vse premoženje t. j. predvsem živino.

V ofenzivi proti mirnemu prebivalstvu so torej z «junaško ofenzivo» fašisti dosegli «uspehe», drugačna pa je bila zadeva z ofenzivo proti demokratski armadi. Tretja demokratska divizija je že v začetku fašistične ofenzive prešla v protiofenzivo in razbila sovražnika.

Ko so monarhofašisti spoznali svoj poraz so preko atenskega radia začeli javljati, da «ofenziva ni širših razmer», da slabo vreme ovira operacije, da sploh ne gre za ofenzivo itd.

Tako poročajo monarhofašisti. Dnevno povelje vrhovnega štaba demokratske armade pa javlja 15. januarja, da monarhofašisti v 25 dni trajajoči ofenzivi niso dosegli nobenega uspeha in da so enote 3. divizije zadale sovražniku hude udarce.

Tako na skrajnem jugu Grčije.

Toda tudi na skrajnem severu ne gre monarhofašistom nič bolje. Po tri dnevni boji so enote demokratske armade zavzele veliko mesto Nausea, ki leži ob progi Solun-Bitoli, ki ima 15.000 prebivalcev in je industrijsko središče. V bojih za mesto so imeli monarhofašisti po nepopolnih podatkih 720 mrtvih in ranjenih ter mnogo ujetih. Uničenih je bilo 81 kamionov in 4 tanki, mnogo pa jih je bilo zaplenjenih. Zajet je bil tudi poveljnik monarhofašistične posadke. Istočasno so demokratske čete zavzele še mesto Voden v bližini Nausee.

Sestanek Bevin Schuman

V Londonu sta se sestala francoski zunanji minister Schuman in britanski zunanji minister Bevin. Petresala sta, kot pravijo poročila, razna svetovna vprašanja in sicer:

1. Nemško vprašanje. Schuman je dal pred odhodom v London o tem vprašanju izjavo, ki kažejo na to, da se je Francija odrekla lastni varnosti in reparacijam ter proti pritegnitvi Sovjetske zveze v nadzorstvo nad Porurjem. Izrazil je tudi možnost o združitvi britanskega in francoskega okupacijskega področja Nemčije.

2. Razna ekonomska vprašanja. Gre predvsem za Marshallov načrt in predvsem za vlogo Francije v «Organizaciji Evropske obnove». Znano je, da je angleški načrt, ki ga je izdelal Cripps, razgalil številna kapitalistična

nasprotja in povzročil proteste ostalih marshalliziranih dežel.

3. «Evropska zveza».
4. Palestinsko vprašanje. Tukaj bi francoska vlada bila pripravljena priznati židovsko vlado, toda Anglija je temu nasprotna.
5. Italijanske kolonije.
6. Daljni vzhod.

Zaključno poročilo o sestanku govori sicer mnogo o priščenem ozračju, ki je vladalo pri razgovorih, pove pa tudi, da ni bilo ničesar sklenjenega. Komentarji pa vedo povedati nekaj več in sicer, da ni bilo ničesar doseženega zaradi tega, ker ti dve državi ne moreta narediti ničesar brez razpravljanja z ZDA. Pred sestankom so se politični komentatorji spraševali, če sta Francija in Britanija zmožni skupno rešiti katero izmed navedenih vprašanj. Sedaj je prišel odgovor: nista! Francija in Britanija sta prisiljeni pustiti vlogo razsodnika Ameriki. O vstopu Italije v atlantski pakt se niso sporazumeli. Francija je zato bolj navdušena kot Britanija. Glede italijanskih kolonij sta se stališči Francije in Britanije zblížali, toda na škodo Italije.

Za enotni demokratski volivni blok

(Nadaljevanje s 1. strani)

kratične sile razdeljene. Prirodno bi bilo, upoštevajoč seveda, da obstaja razcepjenost v trenutnem ideološkem nesoglasju v nekaterih vprašanih v okviru komunistične partije, da bi obe grupi z vsemi silami tako združitev za skupno akcijo naravnost iskali. Vendar ni tako.

Pozivu za skupno slovansko-italijansko ljudsko fronto, ki so ga izdale demokratske množne organizacije TO se vodstvo Vidalijeve skupine oz. Vidali ni odzval. Ne samo to. Vodstvo Vidalijeve skupine ta poziv odbija in podvzema akcijo, ki najbolj zgornjo odkriva prav bisto celotnega Vidalijevega političnega delovanja, doslej že del demokratskih množic se zakrinkanega s frazami o internacionalizmu in podobnimi.

Vidalijeva skupina je izdala nekaj volivni program. Za demokratsko gibanje, ki je demokratsko v pravem pomenu besede, je program resna stvar, ki daje demokratskim množicam perspektivo akcije. Na osnovi svojega programa, ki take perspektive ne daje in ki ga zato odobravajo z malenkostnimi pridržki tudi reakcionarji, pa išče Vidali zvezo z vsakim političnim gibanjem ali stranko, ki ta program sprejme. Od zveze Vidali ne izključuje nikogar, nobeno tako imenovano «italijansko» stranko v Trstu, kategorično pa izključuje edino resnično demokratsko gibanje, to je ono, ki je zavedajoč se vse odgovornosti pred zgodovino izdalo poziv za skupno akcijo vseh demokratskih sil v obliki Italijansko-slovansko ljudske fronte.

Kaj to potem pomeni, če vodstvo Vidalijeve skupine išče zvezo za skupno akcijo s političnimi strankami, ki delujejo odkrito na revizijo mirovne pogodbe s strankami, ki so javno znane kot pobornice neofašizma, ki ob vsaki priložnosti zavzemajo stališča proti interesom tržskega demokratskega in delavskega ljudstva, ovira pa združitev demokratskih sil?

Izključena je taka naivnost, da bi mogel kdor koli misliti, da bi Vidali s svojo akcijo spreobrnil notorične reakcionarje, italijanske revizioniste in neofašiste in jih odvrnil od njih vloge v borbi med silami reakcije in napredka. Ostane samo eno in to je dejstvo, da vodstvo Vidalijeve skupine z Vidalijem na čelu vedno bolj odstopa od borbe na liniji demokratskih sil v očitnem nasprotju z delom poštenih demokratskih množic, ki mu prevarane se slede.

Jasno je, da s takim početjem Vidali ne bo preprečil zrelih in prekaljenih tržaskih demokratskih množic, pač pa bo s petatim izdajstvom trajno označeno njegovo delovanje! Bratenje s političnimi strankami reakcionarnega tabora mu bo izpodnesto tla med našimi demokratskimi silami, ki enotnost v obliki slovansko-italijanske ljudske fronte, zahtevajo, mimo resolucije informbiroja in mimo Vidali, ker občutijo nje nujnost, ne samo za volitve, marveč za vso bodočo borbo.

SKANDINAVSKI BLOK AMERIKANIZIRANI NACISTIČNI SEN

Skandinavija, ki je zaradi svoje lege na križišču pomorskih in zračnih poti velike strateške važnosti za V. Britanijo in vso severno Evropo, je vedno zanimala svet in predvsem vojaške kroge imperialističnih sil. Predmet še večjega zanimanja pa je postala Skandinavija po rojstvu Sovjetske zveze; Skandinavski polotok se zdi v resnici kot pištola naperjena proti severni Rusiji in predstavlja lahko stalno nevarnost za ruska pristanišča v severnem morju. Prav zaradi tega ni zamisel skandinavskega vojaškega bloka s protisovjetsko vlogo ničesar novega. Leta 1939-1940 so bili iniciatorji podobnega bloka takratni francoski in angleški diplomati. Pozneje so zamisel protisovjetskega vojaškega bloka severnih dežel povzeli in propagirali hitlerjevski voditelji, ki so bili za to idejo najbolj navdušeni, ko je bila hitlerjevska Nemčija na višku svoje moči in poslužili so se za to Rosenberga in znanega Quislinga. Toda ta ideja ni zamrla niti po koncu vojne in tako so se takoj po porazu Nemčije začeli pojavljati novi načrti za ustvarjanje »severnega vojaškega in obrambnega bloka« pod očetovstvom zapadnih sil in predvsem V. Britanije. Najbolj znan med temi načrti je bil oni, ki ga je izdelala skupina švedskih avtorjev in ki je bil objavljen pod naslovom »ZDA in sever«, ki je predvideval povojno združenje vseh severnih oboroženih sil v enoten vojaški blok naperjen seveda proti zahodu. Najbolj navdušen zagovornik te zamisli je bil takratni švedski zunanji minister Gunther. Toda ta načrt ni obveljal iz razloga, ki ga je moral priznati sam švedski zunanji minister Hansen, namreč zato ne, ker so simpatije ljudskih množic skandinavskih držav za Sovjetsko zvezo bile preveč močne in v zavesti, da je prav Sovjetska zveza rešila človeštvo fašistične nevarnosti. Razen tega pa so takemu bloku nasprotovali tudi predstavniki skandinavskih poslovnih krogov, ki so realistično gledali na trgovske usluge, ki jim jih je dajal nevtralni položaj skandinavskih držav.

Od poletja 1946 in posebno se od pomladi 1947 se je na švedskem, danskem in norveškem začelo ponovno razpravljati o »vojaškem sodelovanju« med skandinavskimi državami in med njimi ter zapadnimi silami. To kampanjo je pospešila vključitev švedske, norveške in danske v Marshallov plan. Vključitev v Marshallov plan je v praksi pomenila vključitev skandinavskih držav v ameriško policijsko sfero.

Septembra 1948 je bila v Stockholmu konferenca zunanjih ministrov treh skandinavskih držav. Norveški predstavniki so bili takrat pripravljani na takojšen sprejem londonskih in Washingtonskih zahtev po vključitvi treh skandinavskih držav v »Zapadni blok«, stališče Danske in predvsem švedske, katere gospodarski krogi imajo največji vpliv na zunanjo politiko države, pa je bilo mnogo bolj oprežno. Dosežen je bil zato

samo nekaj kompromis: »nevtralen skandinavski vojaški blok«. Vojškim strokovnjakom treh prizadetih držav je bila poverjena izdelava vseh priprav za uresničenje tega bloka. O tem so se posebej razpravljali na konferenci vojnih ministrov treh skandinavskih držav, ki je bila pred časom v Oslu in na konferenci takolimenovanega »Odbora za sodelovanje socialdemokratskih strank severnih držav«. Nadalje so o tem razpravljali na pariških razgovorih med Marshalom in zunanjimi ministri skandinavskih držav in tudi potovanje vojnega hujšaka Osterja Dullesa v Stockholm in Kopenhagen ter razgovori ameriškega poslanca v Stockholmu, Matthews, so bili v zvezi s prepričevanjem švedskih predstavnikov, da bi se odpovedali politiki nevtralnosti. Angloameriški pritisk je šel celo tako daleč, da je švedski socialdemokratski poslanec Brantig izjavil, da so ameriške preteze do švedske večje, kot pa so bile preteze Hitlerjeve Nemčije.

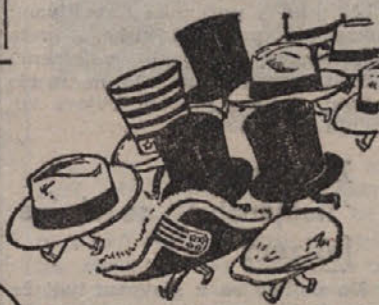
Ceprav je tudi konferenca skandinavskih držav, ki je sedaj v teku, tajna, je pa vendar znano, da na njej rešujejo vprašanje pristopa skandinavskih držav »Atlantski zvezi«, ker je prav ta imperialistična zahteva povzročila v skandinavskih državah velik odpor. Komunistični list »Ny Dag« piše, da ni dovolj, da se švedska v borbi za svojo neodvisnost poveže z Norveško, tamveč da je po-

trebno prenehati podpirati politiko dolarja in ameriških provokacij v OZN in da bi morali začeti podpirati politiko miru s Sovjetsko zvezo in ljudskimi demokracijami.

Vladni skandinavski krogi ne morejo ignorirati tega nesramnega pritiska, kakor tudi ne javnega mnenja množic, ki je proti vojni politiki in proti vazalnemu obešanju na zapadne imperialiste. Zaradi tega si ti vladni krogi ne upajo javno izjaviti, da so sprejeli ameriške zahteve. Gotovo je, da so služabniki ameriške politike v skandinavskih državah še zelo daleč od dobljene igre.

Nova človeka ameriške zunanje politike: Acheson in Webbi.

V BELI HIŠI SE MENJA STRAŽA.

Francoska finančna politika je naperjena proti francoskemu ljudstvu

Finančna politika francoske vlade, ki je vsklajena s cilji Marshallovega plana v Franciji v pogojih atlantskega vojaškega bloka, prihaja vse bolj do izraza v bednem življenju francoskega delovnega ljudstva. Ta finančna politika izraža osnovne poteze politike tlačenja francoskih delovnih množic in uničevanja francoskih proizvodnih podjetij, t. j. v vseh njih značilno-

obliki raznih izplačil po Marshallovem planu. Drugi del denarja, ki naj bi dvignil življenjski nivo francoskega ljudstva, pa je romal v žep raznih vladnih funkcionarjev. Ti so namreč iz fonda za »posebne proračune« enostavno poneverili v poslednjih letih okrog 1.200.000.000 frankov. Poleg vsega tega pa so tudi industrijo, ki je kmalu po osvoboditvi zaposljevala precejšnje število francoskih delavcev, začeli postopno likvidirati. Samo v preteklem letu so zaprli preko 2500 drobnih in srednjih trgovsko-industrijskih podjetij, kar pomeni 6 podjetij na dan. V začetku tega leta se je propadanje takih podjetij še povečalo.

Finančni kaos v Franciji še posebej osvetljujejo dve zaporedni devalvaciji franku v letu 1948. Po prvem razvrednotenju franka so se cene artiklov široke potrošnje povečale za 50%. Finančna neurejenost se izraža tudi v povečanem

obroku. Danes je v obroku papirnatega denarja v vrednosti 995 milijard frankov, toraj desetkrat več kot leta 1947.

Se poraznejšo sliko francoske gospodarske in finančne politike odraža finančni proračun za leto 1949. Koliko bo ta služil francoskemu ljudstvu najbolj kažejo diskusije in glasovanje o proračunu v Narodni skupščini. Ceprav so člani vlade hoteli pospešiti razpravo o proračunu, so debate o raznih postavkah letošnjega proračuna trajali ves mesec. Po dolgih in obširnih razpravah so proračun končno sprejeli s 333 glasovi proti 262 glasovom. Ta proračun predvideva rekordne državne izdatke (1.865 milijard frankov), ki so za 262 milijardi višji kot državni dohodki. Da bi pokrila prva bilanca je vlada povečala davčne dajatve. To so praktični rezultati dosedanje finančne politike francoskih vlad, ki

so jo še pred Guillom vodile vlade Marieja, Schumanna in drugih. Novi dopolnilni davki naj bi nadoknadili 140 milijard deficita. Razen tega je vlada razpisala tudi posojilo v vrednosti 100 milijard frankov. Vsa teža inflacije je seveda zvrnjena na ramena delovnega ljudstva, ker nove davčne dajatve ne zadostujejo velikim kapitalistom.

Francoski upravljači se niso potrudili da vskladijo z zmanjšanjem proračuna za plače in dnevnice tudi življenjske potrebe prosvetno in drugo, pač pa so povečali proračun za vojaške izdatke. Za francosko vlado je sploh značilno, da iz leta v leto večja vojne proračune, leta 1946 je bilo za vojne potrebe določenih 179 milijard frankov, leta 1948 so ti izdatki narasli na 243 milijarde frankov. S sprejetjem velikih obvez napram »atlantskemu bloku«, pa so v letu 1949 po proračunu ti izdatki narasli na 350 milijard frankov. Da bi pred množicami zakrila te visoke izdatke za vojaške potrebe, francoska vlada prikriva razne postavke proračuna. »Franc Tirieur« je nedavno objavil vest, da je vojaški proračun mnogo večji, in da so neobjavljeni vojni izdatki stavljeni v proračun nekaterih drugih ministrstev. Tako sta od odobrenega kredita za predsedništvo vlade, 2 milijardi določeni za vojsko. V zvezi s pojačanim nezadovoljstvom in stankami delavskih množic je vlada povečala proračun za žandarmerijo in policijo. Samo za »parisko policijo« je odrejenih 18 milijard frankov, t. j. trikrat več kot leta 1947 in 20 krat več kot leta 1937.

Napori francoskih reakcionarjev, da bi pretvorili Francijo v bazo ameriškega biznesa in da prodajo francoski narod kot topovsko hrano za uresničenje ciljev Wall Streeta, so vsaki dan izrazitejši. Zato francoske delovne množice jačajo svojo borbo za izboljšanje življenjskih pogojev delovnih ljudi in proti vključevanju Francije v bloke, ki so naperjeni proti demokraciji in miru v svetu.

Rasizem v ZDA

Vodja ameriških pacifistov črnc Bayard Rustin bo moral odslužiti 30 dni prisilnega dela na cesti, ko se bo marširal iz Indije, kjer trenutno biva. Ta človek je namreč izjavil agenciji Reuter, da je obsojen zaradi tega, ker se je v avtobusu usedel na prostor, ki je bil določen za belce. Rustin je sedaj zvedel, da mu je višje sodišče države Severna Karolina zavrnilo priziv in sedaj je mnenja, da nima nikakega smisla vložiti priziva na še višjo sodno instanco.

Istočasno pa je v ZDA sodišče, sestavljeno iz samih belcev, proglasilo za nedolžnega nekega Williama Howela, ki je ubil nekega črnca. Sodišče je namreč dejalo, da nima nobenega dokumenta, ki bi potrjeval, da je ubil črnec kdaj živel. V deželi »svobode« življenje črnega človeka ne šteje.

stih, ki jih prinaša Marshallov plan deželam, ki so pristopile k »programu evropske obnove«.

Dosedanja finančna politika francoske vlade ni v nobenem primeru reševala težav francoskega ljudstva, pač pa je zapravljala obstoječe zaloge in se zadolževala v inozemstvu. Tako je Francija od osvoboditve pa do decembra 1947 potrošila v inozemstvu okrog 1900 milijonov dolarjev svojega zlata in imovine in v istem času najela pri raznih bankah, predvsem ameriških, ter pri vladah ZDA, V. Britanije, Kanade itd. preko 3 milijarde dolarjev posojila. Po Marshallovem načrtu je Francija porabila kredit 300 milijonov dolarjev. Od vsega tega niso dobile francoske delovne množice nikakega izboljšanja. Največji del parabiljenega denarja se je vrnil v roke »darovateljem« v

Borba italijanskega delavstva

TOGLIATTIJEVE MISLI O ITALIJANSKI NOTRANJI IN ZUNANJI POLITIKI

Zaradi velikega priliva ameriških tovarniških izdelkov na italijanski trg, se je industrijska proizvodnja v Italiji zmanjšala v l. 1948 za 20 odst. v primeri z l. 1947 in 66 odst. v primeri s predvojno proizvodnjo. Veliko število industrijskih podjetij zapirajo, razen nekaterih najrentabilnejših industrijskih vej, v kateri pa je že popolnoma prodrl ameriški kapital. Po podatkih generalne italijanske konfederacije dela, je število brezposelnih v preteklem letu doseglo 3 milijone poleg 2,5 milijona polzaposlenih, ki delajo samo nekoliko dni na teden. Administrator za marshalizacijo Italije, Zellerbach, ki kar mimo demokristjanske vlade sporoča ljudstvu wallstreetске odredbe, je izjavil, da smatra ameriška misija, ki skrbi za »ozdravljenje« italijanskega gospodarstva, da je večina italijanskih podjetij nerentabilna in da jih je treba likvidirati ter da se bo že ameriška misija pobrigala, da bo odvlekel italijanske delovne sile odšel v inozemstvo.

Kako je na to odgovoril italijanski delavski razred? Na masovna odpuščanja v največjih industrijskih

podjetjih: »Bredis«, »Capronis«, »Isotta Fraschini« »Om« itd. so delavci odgovorili s pasivno stavko pod geslom »delaj počasi«. Lastniki se v takih primerih čisto poslužujejo policije ingroze z zaporo, kar pa delavcev ne prestraši in zasedejo tovarniške prostore ter prevzamejo proizvodnjo v svoje roke, kot je bil to primer v tovarnah »Bredis«. Stavkovni vali, ki so zajeli vso deželo, niso prenehali vse preteklo leto. Najpomembnejša je bila stavka delavcev prehranske industrije in generalna stavka državnih službenikov kakor tudi generalna stavka poljskih delavcev, pri kateri je sodelovalo preko 3 milijone delavcev. Na ta način so delavci prisilili delodajalce k delnim umikom, toda zaradi velikega porasta cen artiklov široke potrošnje in zaradi inflacije, so povprečni mesečni dohodki italijanskih delavcev in državnih uslužbencev ostali za 30 - 50 odst. izpod življenjskega minimuma.

Sekretar italijanske glavne konfederacije dela, Bitosi, je izjavil, da bo konfederacija v l. 1949 nadaljevala svojo borbo proti brezposelnosti za dvig življenjskega standarda delavskih množic in proti

likvidaciji italijanskega gospodarstva. Medtem ko De Gasperijeva vlada izvršuje poslednje priprave za formalni vstop Italije v napadalni vojni blok proti Sovjetski zvezi in deželam ljudske demokracije, italijansko delavstvo hrabro in odločno nadaljuje borbo. Konkretna naloga, ki stojijo pred italijanskim delavstvom, je označil tudi sekretar italijanske komunistične partije, Togliatti, rekoč: »Treba je obnoviti gospodarstvo, nacionalizirati velike monopolistične komplekse, ustanoviti nadzorstvo delavcev nad podjetji, izdelati produkcijske načrte, ki bodo znani delavstvu in vsem državljanom in zagotoviti maksimalno zaposlenost podeželja.« Ali po tej poti, ali v prepada, je dejal Togliatti.

Ze v začetku članka smo nakazali, da so sedanje žalostno stanje italijanskega gospodarstva in s tem v zvezi težki življenjski pogoji delovnega ljudstva posledica usuznjevanja Italije po ameriškem imperializmu. V svojem nedeljskem govoru v Bologni zato Togliatti ni mogel mimo vprašanja italijanske zunanje politike. Močno je napadel vlogo in italijanske reakcionarne kroge, ki vlačijo Italijo v razne vojaške blobe proti Sovjetski zvezi. Togliatti je zatrdil, da Italija lahko da znaten doprinos evropskemu in svetovnemu miru, toda zato je treba temeljito spremeniti zunanjo politiko.

Krvava Palestina

V pristanišču Akabi v Palestini so se izkrcale britanske čete, ki so šle takoj na položaje, kakor pričujoča slika. Sedaj so na otoku Rodosu v teku pogajanja za sklenitev ponovnega premirja. Moskovski radio poroča, da britanski kolonialisti ta pogajanja ovirajo.

KRONIKA

Občinski svet je sklenil, da bo predsedniku cone predlagal, da se ukine stanovanjski urad, da se tudi v tem vprašanju prilagodijo zakonodaji, ki je v veljavi v Italiji.

OF Tržaškega ozemlja pripravlja za svoje člane nove izkaznice. Vsak zaveden član OF naj dvigne izkaznico ter s tem dokaže, da je ostal na braniku pridobitev velike osvobodilne borbe, katere vodnica je bila OF, ter da hoče nadaljevati borbo za pravice, ki nam jih kratio.

Procesi proti partizanom, ki so se borili proti fašistom, se nadaljujejo. V ponedeljek je sodišče obsodilo na tri leta ječe Danila Bizjaka, bivšega člana narodne zaščite pod obtožbo, da je eskvestiral neke ljudi. Tov Bizjak je izvršil namreč 1. maja leta 1945 preiskavo v stanovanju družine Aurino, iz katerega so streljali na partizane.

Nekateri časopisi in tržaški radio so objavili odgovor okupacijske uprave Enotnim sindikatom, ki so zahtevali, da bodo zastopani v posvetovalnem odboru za dodeljevanje pomoči srednjim in mali tržaški industriji. Slo je namreč za to, da se zaščiti interese delavcev. Pismo VU je bilo polno nepotrebnih ironij ter je odbijalo zahteve ES. Značilno pa je, da niso Enotni sindikati pisma prejeli.

Združenje industrijcev je na uradu za delo odbilo vse zahteve sindikalnih organizacij po zvišanju draginjske in družinskih doliad. Bili so celo tako nesramni, da so predlagali, naj se draginjska doklada zniža.

To združenje je odbilo tudi koordinacijskega odbora sindikalnih organizacij v podjetju CRDA po zvišanju osnovnih mezd delavcev, ki so med najslabše plačani v Trstu. Ravnanje CRDA se je izgovarjalo, da mu primanjkuje fondov, češ da ga IRI več ne podpira.

V ponedeljek 17. t. m. so stavkali od 10. do 12. ure delavci in nameščenci javnih ustanov, to je občine, pokrajine, podpornih ustanov in združenih bolnišnic. V torek pa so poslali delegacijo na predsedstvo cone z zahtevo, da se določijo nove meze in plače ter da jim izplačajo predujme, ki so jih razne uprave že odobrile.

Tržaški tatovi prav nič ne razlikujejo svojih žrtev in se spravijo tudi na diplomate. Tako so ukradli te dni danskemu diplomatu iz njegovega avtomobila, ki je stal pred hotelom «De la Ville» dvoje aktovk z dokumenti in oblačili.

Tržaška občina je pozvala vse lastnike nasadov iglastega drevja, naj takoj pričnejo uničevati škodljive borovega prileca.

V konopljarji je hotelo vodstvo prekršiti sporazum o tovarniških odborih in je zahtevalo, da ne sme biti noben član tovarniškega odbora oproščen dela. Delavstvo pa se je temu uprlo in stavkalo. Kljub posegu policije je moralo vodstvo popustiti, tako da bosta dva člana odbora stalno oproščena dela, ostali trije pa po potrebi.

Razna prosvetna društva so nadaljevala z objavo svojih izjav, v katerih obsojajo delovanje raznih «zaščitnikov», ki hočejo razbiti prosvetna društva in onemogočiti vsako prosvetno delovanje. Hkrati pa izražajo svojo solidarnost s Slovensko hrvaško prosvetno zvezo. V poslednjih dneh so izgle objavljene v «Primorskem dnevniku» izjave prosvetnih društev Lonjer-Kalinara, «Marij Matjašič Milana» iz Barkovej, «Slavko Skamperle» iz Sv. Ivana, «Raubara» z Grete. Svetovlansko prebivalstvo pa je odločno protestiralo proti onemogočanju predstav SNG pri Sv. Ivanu.

Med predstavniki kmetijskih ES in veleposestniki je bila sklenjena nova kolonska pogodba. Po tej pogodbi dobe v glavnem koloni 60 odstotkov prideika, veleposestniki pa 40. Koloni so dosegli še razne druge ugodnosti.

BORBA DEMOKRATIČNIH SIL

za demokratične volitve v praksi in ne samo na papirju in v odredbah

REAKCIONARNE STRANKE IN TISK PRI PRAVLJAJO PLEBISCITNO KOMEDIJO

Vsi znaki kažejo, da se bližamo občinskim, upravnim volitvam: ukaz 345, poziv občinskega sveta meščanstvu, naj javi volivnemu uradu sezname ljudi, ki ne smejo uživati volilne pravice, objava volilnih seznamov.

Za obrambo
"italijanstva" se skriva
fašizem

Do volitev so v glavnem tudi že vse stranke zavzele svoje stališče. Tako imenovane «italijanske» stranke so se jih v začetku otepile in zahtevale, da se odgodi, «dokler ne bo Trst vrnjen Italiji», sedaj pa hočejo te upravne volitve spremeniti v politične in jim dati značaj «plebiscita italijanstva». V tem smislu tudi pozivajo vse «italijanske» stranke svoje pristaje k enotnemu nastopu. Ta enotnost pa v resnici pomeni izigravanje narodnih čustev italijanskega prebivalstva, pomeni brenkanje na sentimentalne strune, da bi tržaška kamora lahko na ta račun še vedno izkoriščala, tržaško ljudstvo.

Nujnost enotne
demokratične fronte

Spricho teh umazanih spletk reakcionarjev, pa postaja vedno bolj nujna potreba po ustanovitvi resnično demokratične enotne fronte, ki se bo uprla načrtom zadržene reakcije in preprečila vse njene nakane. Zato so demokratične množične organizacije ustanovile svoj odbor, ki je pozval tržaško ljudstvo k enotnosti na bodočih upravnih volitvah. Vidali je takoj kar pa svojo pest nastopil proti tej pobudi, ne menec se za to, da bo tako stališče mnogo škodilo demokratičnemu gibanju.

Da prikažemo potek predvolivne kampanje smo iz raznih tržaških reakcionarnih listov posneli nekaj zanimivih primerov, ob katerih si bodo čitatelji lahko sami ustvarili vsaj približno sliko, kako bi reakcionarji radi izvedli volitve in kako jim gre Vidali na roko.

7. januarja je «Giornale di Trieste» objavil poziv juljskih in dalmatinskih dobrovoljcev, ki pravi med drugim: «Ker bodo imele te volitve politično nacionalen pomen in bodo prva in edina priložnost, ki se nudi Trstu, da izrazi svojo voljo, odkar je bila njegova dežela odtrgana od «Mater Domovine», bodo morali biti izvoljeni zastopniki ne le pošten in sposobni upravitelji, ampak tudi odločni in zvesti tolmachi protesta meščanstva proti nesmiselnemu odcepitvi mesta in pokrajine od Italije. Ker bo imel ta protest značaj plebiscita, pozivamo vse italijanske organizacije in meščane, da izrazijo svojo voljo».

Fašistični ministri
ne bodo volili...

5. januarja je občinski svet pozval meščane, naj javijo volivnemu uradu, kateri ljudje nimajo pravice biti vpisani v volilne sezname. Med temi so fašistični senatorji, poslanci, ministri, podtajniki, fudrali, kvestorji itd., niso pa skvadriski, pripadniki črni band, X Mas itd.

...Lunediju pa je tudi
zanje žal

Kljub temu pa je šel ta poziv na živce skrajnim desničarjem ali bolje rečeno fašistom. «Messaggero Veneto», «Il Lunedì» in «Fiaccola» so proti temu ostro protestirali in pisali, da to razbija enotnost italijanskih vrst in da pomeni pravi poziv k vohunstvu in ovašanju. «Fiaccola» na primer piše: «Kogarkoli preveva plemenito čustvo vohunstva, lahko to delo opravi, saj so ga k temu pozvali najvišje mestne oblasti».

Pa saj bodo volili
vsi škvadriski

No, pokazalo se je, da res ni bila tem listom potrebna tako silna obramba raznih njihovih prijateljev hierarhov: 18. t.m. namreč poroča «Giornale di Trieste», da je bilo na podlagi tega poziva črtanih iz volilnih seznamov samo 24 ljudi, ti soči fašistov in škvadrstov pa bodo torej lahko volili. Iz iste številke lista je tudi razvidno, da bo v Trstu volilo 106, 315 žensk in 91.275 moških.

«La Fiaccola» objavlja 13. januarja tudi poziv fronte «Uomo Qualunque» (fašistov), ki pravi med drugim: «Prišla je ura enotnosti vseh tržaških Italijanov. (Misli seveda šovinistov). Tržačani bodo plebiscitarno zmagali v bitki, ki nas bo ohranila «Materi Domovini» le, če bomo združeni pod imenom Italije».

Fašisti ljubijo Vidalija,
ker sovraži parizane

V isti številki objavlja tudi članek «Bitka med Babičem in Vidaliem» ter bližnje volitve v Trstu, v katerem piše: «Ze večkrat smo pisali, da imamo med dvema nadlogama rajši manjšo, torej imamo rajši Vidalija kot pa Babiča (Jim radi verjamemo, saj je Vidali za ne pravi božji blagoslov). Vidali ne moremo očitati ljubezni do Tita, ker je prišel v Trst mnogo kasneje, ko je bilo že vse izvršeno. Vemo tudi, da je vedno izjavljal, da je Italijan ter je kot pravi Tržačan vedno kazal veliko antipatijo do «krikov» (Misli partizane op. ur.).

Resolucija in Vidali
sta zlata vredna

Ze večkrat smo tudi napisali, da bi bilo dobro prižgati svečko v zahvalo za milost, ki smo jo prejeli ob odločitvi v Bukarešti. Udarce po glavi, ki je razklat na dva dela profitalijansko fronto v Trstu, je vreden težkega zlata. Če ne bi bilo razkola zaradi Kominforma, bi imeli pri bližnjih volitvah pred seboj enotno fronto vseh sovražnikov Italije: Babiče, Sporerje, Cergolje, Giampiccolije in vso ostalo drhala.

Trst ne more živeti brez zaledja, ker se je razvil uprav zaradi svoje tesne povezanosti z zalednimi deželami, ki so tedaj skupno s Trstom spadale v isto državno tvorbo. Nagli razvoj Trsta in njegovega pristanišča po izgraditvi važnih železniških prog nam to popolnoma potrjuje, kakor nam tudi to potrjuje nazadovanje prometa v pristanišču in nazadovanje trgovine na splošno za časa Italije, ko se je zaledje Trsta silno skrčilo. Italija je deino opomogla tej gospodarski depresiji s podpiranjem tržaške industrije, ki je zlasti v zadnjih letih pred drugo svetovno vojno služila predvsem v vojaške namene.

Zato se je razmerje med prebivalci, zaposlenimi v trgovini na debelo, v pomorstvu in pristanišču, ter med prebivalci, zaposlenimi v industriji, za časa Italije globoko spremenilo ter je bilo po statističnih iz leta 1936 zaposlenih v industriji štirikrat več ljudi kot pa v pomorstvu in trgovini na debelo skupno. Javno je, da je po porazu fašistične Italije in po ustanovitvi Svobodnega tržaškega ozemlja postalo vprašanje trgovine in pristaniškega prometa zelo pereče, zlasti zato, ker sedaj ne more več tržaška industrija delati v vojaške

Velikodušni stric Sam

Ob italijanskih državnozborskih volitvah smo videli, kako so razni prijatelji italijanskega ljudstva v Ameriki podprli reakcijo, da bi zmagała. No, sedaj so na pobudo znanega izdajalca delavskega glavarja Antoninija uporabili to taktiko za tržaške volitve. «Il Lunedì» piše 17. t.m. pod naslovom Ameriška zveza dela zahteva vrnitev Trsta k Italiji: «Na sprejemu, ki ga je priredil italijansko-ameriški svet za delo v New-Yorku so prebrali

ČITATELJEM
in naročnikom

Ljudski tednik bo od danes dalje izhajal stalno v dveh barvah. Tako smo ustregli mnogim našim čitateljem, ki so želeli, da bi bil Tednik tudi po zunanji opremi bogatejši. Ker je pa dvobarvni tisk zvezan z velikimi stroški, poleg tega pa so tudi ostale cene tiskarskega dela in materiala narasle, smo bili primorani, zvišati naročnino našemu listu, kakor je razvidno na prvi strani.

Prosimo naročnike, da to upoštevajo ter da ostanejo še naprej naši zvesti naročniki.

LJUDSKI
TEDNIK

naslednje pismo Ameriške zveze dela: 27. marca 1948, so ZDA, Anglija in Francija obljubile, da vrnejo Tržaško ozemlje Italiji. Spricho bližnjih volitev na tem ozemlju in ker je nujno, da ZDA spoštujejo pred svetom sprejete obveznosti, se AFL obrača na predsednika in zunanje ministrstvo, da storita potrebne korake, da se uresniči njihova obljuba».

«Voce libera» piše 17. t. m. v svojem uvodniku: «Jasno je, da so upravne volitve politične. Če mislimo, da je potreben demonstrativen plebiscit, tedaj bo ta plebiscit učinkovit le z zvezo vseh Italijanov. «Messaggero Veneto» piše 16. ja-

nuarja o ustanovitvi demokratične volivnega odbora tudi naslednje: «Ta odbor je Titov trojanski konj. Ti gospodje pa naj vedo, da se prevara ne bo posrečila, ker Trst pozna grozečo nevarnost in ve, da jo bomo preprečili le z enotnostjo vseh Italijanov. «Takihi kot so pri «Messaggeru», seveda».

Vidali jim podpira
stolčke

Kakor vidimo, se je spricho bližajočih se volitev sprožil celval irendentistične in fašistične lažne propagande, ki hoče pod krinko obrambe nacionalnih interesov italijanskega ljudstva ohraniti vlada: joči kliki njeje stolčke in njene gospodarske pozicije. Ta propaganda računa na uspeh predvsem, ker je Vidalijska skupina razbila enotnost demokratičnih množic, ker noče enotnega nastopa, ker gre vse njeno delovanje hote ali nehot v korist imperialistom in šovinistom. Medtem ko so demokratične organizacije, ki so ostale zveste protimperialističnemu gibanju, pozvale ljudstvo k enotnosti, deluje Vidali v korist imperialistov, ker te enotnosti noče, se je otepa, jo odbija.

Na poziv k enotnemu nastopu ni znal «Lavoratore» odgovoriti drugače kot tole: «Ne s Titovo nacionalistično skupino v Trstu, z jdalci, ovaduh in tatovi nočemo imeti nič skupnega!»

Pogassi v zagali

Za vsem tem odklanjanjem sedelovanja in skupnega nastopa pa se skriva le slabo prikrit revizio: nizem Vidalijscev, ki dobro vedo, da ne smejo jasno spregovoriti o svojem programu priključitve Trsta k Italiji. Zato ni nič čudnega, če so razni novinarji spravili dr. Pogassija v zelo mučen in neroden položaj na tiskovni konferenci, ko je razlagal načrt Vidalijskega volivnega programa. Na tej konferenci je Pogassi povedal, da je njegova stranka pripravljena ustvariti volivni blok z vsako stranko, ki pristane na njen program. (Torej tudi s fašističnim gibanjem Uomo Qualunque in MSI).

(Nadaljevanje na 15. strani)

Tržaški gospodarstveniki priznavajo

namene ter s tem nekako umetno dihati, kakor se je dogajalo pod fašizmom, ki se je pripravljalo na svoj pohod na vzhod. Pri tem seveda nečemo podcenjevati velike važnosti industrije za tržaško gospodarstvo, zlasti zato, ker bi se ta industrija močno razvila, če bi delala za zaledje, pri čemer bi oživel tudi pristaniški promet. Vendarle se hočemo v tem članku v glavnem dotakniti le tržaške trgovine in pristaniškega prometa.

Večini Tržačanov je bilo vedno jasno, da lahko oživita tržaška trgovina in promet le s tesno naslonitvijo na zaledje; le razni gospodarski krogji, prežeti in preslepljeni s šovinizmom, so pred to stvarnostjo zapirali in še zapirajo oči, čeprav dobro vedo, da je to edina rešitev za Trst. Ti so vztrajno dokazovali, da lahko reši tržaško gospodarstvo le tesna naslonitev na Italijo, finančna pomoč iz Italije itd. Stvarnost pa se ne da odpraviti z raznimi trditvami, gospodarski položaj je težak in zato smo začeli v zadnjem času, če nas razni znaki ne varajo, opaziti, da so nekateri ljudje iz teh italijanskih krogov začeli priznavati, da je treba iz tega težkega stanja iskati rešitve z oživiljenjem trgovine z zaledjem. Pri tem izražajo ti ljudje še razne

pomislike, vse to pa le iz taktičnih razlogov, da malce zakrijejo svoj umik. To seveda pa ne spremeni važnega dejstva, da so prav tisti krogji, ki so že do večeraj namenoma ignorirali, da Trst lahko živi samo v funkciji svojega zaledja, prisiljeni priznati, da je edina rešitev gospodarskega vprašanja Trsta v povezavi z njegovim zaledjem. Ravno zato so začeli preko nekaterih ljudi, ki dajejo razne izjave v tem smislu, iskati izhoda iz svoje zagate.

Tako smo v poslednjem času večkrat brali v listih o nekakem gospodarskem centru za Vzhodno Evropo, ki naj bi služil za zvezo med vzhodom in zapadom ter posredoval v izmenjavi blaga. Nedolgo od tega je tudi dr. Bernardi, glavni ravnatelj javnih skladišč, poudaril, da bi se tranzitni promet v tržaški luki zelo oživil, če bi sklenili trgovinske in klirinške sporazume, ki bi dopuščali zalednim državam plačevati tarife in pristaniške stroške v njihovi valuti.

Pri tem je zanimivo, da so sklenili z Biconijo sporazum, po katerem lahko plačujejo v Nemčiji sami prevozne stroške do Trsta, in iz Trsta v Biconijo, to je v svoji valuti.

Predsednik odbora tržaškega

Zadružni praznik v Pučah tudi dokaz borbe proti kulaštvu v coni B

Se nikoli ni bilo v Pučah toliko ljudstva kot v nedeljo. Skoraj nemogoče se je bilo kretati po vaški ulici, pa tudi na širokem dvorišču pred zadružnim domom, kamor so prvič v zgodovini pripeljali avtobusi. Med številnimi gosti je bila velika skupina Tržačanov in kmetov iz cone A, ki so se na lastne oči ponovno prepričali, kako si ljudstvo v coni B s pomočjo ljudske oblasti mirno gradi boljše bodočnost še z večjo verno, odkar nas napadajo nekdanji tovariši. Noy zadružni dom, ki so si ga domačini začeli graditi še preden je padla parola o graditvi takih domov v Istri, je bil ves v zelenju, zastavah in napisih. V lepo urejenih gostinskih prostorih so se veselo razgovarjali tuji gostje z domačini, drugi, ki so pripovedovali, kako je bilo nekdanj in kako jim gre zdaj. Popoldne je bila svečana prireditev y šoli.

Ob zaključku prireditve je stopil na oder tržaški delavec. Navdušen nad ysem, kar je sam videl in slišal od domačinov, se je zahvalil za tople sprejem in obljubil v imenu vseh, da bodo povedali v Trstu, kar so videli v skromni istrski vasi. Tako bodo zamašili usta raznim klepetuljam, ki blatijo ljudsko oblast in istrsko ljudstvo. Proslava druge obletnice zadružnega doma v Pučah so vsekakor lep mejnik v političnem in gospodarskem razvoju Istre.

Puče so za zgled ostalij vsem. Pred dvema letoma se je osem zavodnih borcev pogovarjalo pri delu, kako bi morali organizirati življenje in delo na vasi, da bi s hitrejšimi koraki ustvarili lepšo bodočnost. Padla je beseda o skupnem delu. Vaščani so se pogovorili in ustvarjena je bila zadruga višjega tipa. Navdušeni, polni življenjskih sil in dobre volje so se vrgli na delo in hoteli skoraj prehiteti čas in razvoj. Nekateri so si želeli pravo «komuno», pa so yendar razumeli, in ubrali pravo pot, ki jih je pripeljala v pičlih dveh letih že do lepih huspehov. Ni bilo lahko skrajja. Imeli so v hlevu le 13 mršavih krav, 8 revnih telet in nekaj lesenih plugov. Imeli pa so kremenito voljo in pridne roke. Zdaj imajo 13 volov, 30 krav, 120 prašičev, gosti, kokoši, race, dovolj orodja, 2 traktorja, 20 železnih plugov, 1 moderno mlatilnico, več železnih bran, velik tovorni avto s prikolico, slamozeznico na motor, vse priprave za opravila v kleti itd.

Sezidali so si dom, pa ne bo ostalo le pri tem. To bi jim bilo premalo. Se letos bodo začeli graditi ob tej stajbi še večjo, da bo dom zares velik in bo odgovarjal vsem potrebam. Poleg tega pa so začeli že zidati velik hlev in moderno klet.

Kako je zadruga napredovala v

dveh letih nam pričajo še te številke. Prej so pridelali 130 hl vina zdaj pa 450. Vas, ki je morala prej kupovati prašičke za rejo v daljnih vaseh, jih redi zdaj sama za svoje potrebe in za druge vasi.

Dejstvo je, kakor je poudaril v svojem govoru tov. Beltram, da so Puče za zgled vsem vsem v okrožju. S svojim delom, z dejstvi, ne z besedami, vlečejo puški zadrugarji druge kmete, bodisi Slovence kot Italijane in Hrvatve in borbo za napredek, za lepšo socialno ureditev. Dejstvo je tudi, in bi to radi zanikali neki lažiperoki v Trstu, da je to sad Osvobodilne fronte našega naroda, ki je preživel med borbo svoje prerjenje in notranjo revolucijo. To so dejstva. Besede so le besede.

Zgledi vlečejo

Vstopim v veselo družbo. Pri kozarcu vina, ki se sveti kakor zlato, se pogovarjajo in prepevajo partizanske pesmi domačini in Tržačani. Vmes, prav sredi dvorane pa so z nekaj domačini tovariši iz Buj. Spoznam jih nekaj. To so člani nove obdelovalne zadruge, ki so jo ustanovili pred nekaj meseci v Bujah. Slišali so govoriti mali istrski vasi, o zadrugi in njenem napredku. Odpravili so se, dobro ogledali, kako delajo in kako jim gre. Navdušeni so se vrnili in ustanovili tudi v Bujah enako zadrugo. Ze začetki kažejo, da bodo lepo napredovali. V zadrugo je pristopilo 45 družin s 186 člani, imajo 120 ha dobre zemlje, preskrbeli so si že traktor ter 35 krav mlekaric. V kratkem času so skupali zemljo za nasaditev 35 tisoč trt in bodo še za 20 tisoč. Uredili so skupen hlev in napeljali telefon v bližnjo vasico Bracanjio, v kratkem bodo še električno strujo. Lepo so bili presenečeni, ko jih je ob prvem obisku

povabil domačin: «Vieni, compagno a bever del nostro vino» natočil jim ga je in narezal belega kruha in gnjati. Ni jih presenetil bel kruh, niti gnjat pač pa tisto tovarištvo in zadrugiški čut, izražen v besedah «nostro vino».

V slogi živijo, ker skupno delajo, drug za drugega in si z ramo ob ramii ustvarjajo lepše življenje. To se ne da ustaviti. Lep zgled zadruge v Pučah vabi, miče, številne vasi sledijo po tej poti.

Vedno prihajajo skupine vaščanov iz tega ali onega kraja v malo vasico, potem pa čitamo v dnevnem časopisu, da je ustanovljena nova zadruga zdaj tu zdaj tam. Tako ji je v Istrskem okrožju že 11. v Pučah, Ankaranu, Babičih, Krogu, Kampel-Slari, Smarjah, Bujah, Sv. Mariji na Krasu, Segetu, Dajli, ter v dolini Mirne.

Ob tej priliki je treba omeniti še dejstvo, da je bila v Sloveniji ustanovljena prva obdelovalna zadruga že leta 1944 prav v Istri, namreč v Gabrovici. Veselo razpoloženje je vladalo v nedeljo v Pučah. Vedra lica stark, ki jih ne tare več skrb za zadnje onemogle dni, možakarjev, ki vedo za kaj delajo, jasni pogled mladine, ki vidi pred seboj lepo bodočnost, mirne, blage oči mater, ki nosijo še v naročju svoje dete in čakajo že novo bitje, razigrana deca, ki se suka med številnimi gosti in avtomobili, vse to, in še zvonjenje v malem zvoniku, kot ob največjem prazniku, je dajalo proslavi svoj poseben pečat. Videti je bilo kako bo kmalu po vsej Istri, ki noče biti več tužna.

Slavnostno okrašen zadružni dom v Pučah.

Le stari očka, ki je že pred mnogimi leti predvideval in napovedoval vaščanom te dni, le on se ni znašel. Ni imel mira, ne obstanke. Hodil je med hišami, po ulici med kamioni, avtobusi, avtomobili in številnimi gosti, od doma do šole, pa nazaj. Preveč je bilo ljudi, on bi tako rad sam s svojimi vnuki in vaško mladino sedel s svojim novim domom, vse bi si ogledal, deci pa bi pripovedoval, kako je bilo, ko je bil on še mlad, ves razcapan in ubog. Ginjen je bil, to se mu je bralo iz oči, preveč ginjen, zato skoraj v zadregi.

Tega dne ne bodo v vasi zlepa pozabili. Doseženi uspehi in pomoč ljudske oblasti bodo za vzpodbudo tako Pučam kakor ysem ostalim istrskim vasicam.

nico, kjer steče pod pritiskom 360 atmosfer iz oljnatih tropin še zadnja kapljica olja. Tudi to olje gre v filter, od koder se izteka jo zadnji ostanki vode na eno stran, filtrirano in čisto olje pa na drugo.

Iz sto kg oliv dobijo od 14 do 21 kg olja. To je pa odvisno od letine, če je zdrav in debel sadež ter od kraja in vrste drevja. Pravijo, da priteče iz blede zelenih sadežev več olja kakor iz temnih. Ostanke strtega, stiskanega in pretiskanega sadeža uporabljajo za izdelavo mila v tovarni «Salvetis» v Piranu. Kar ostane od tega, pa je izvrstna krema za živino, posebno za prašice.

Na ta način vse uporabijo in dobro izkoristijo. Zdaj je vendar drugače, kakor pred leti, ko so se v domačih torkljah mučili ljudje in živina. Nekaterim pa je seveda žal še po starih stiskalnicah, ker bi sami mlieli, stiskali in skrili olje, druga pa bi gledali skozi prate.

Ob zidu se vrstijo polni sodi olja. Gospodinjam bi se kar sline cedile ob takih obilici. Istrski stari kmet pa se skoraj ne zmeni, ker ga je že dosti videl in imel v shrambi. A zamljšen je le, ker mu oljke več ne obrodijo tako kot včasih.

Kaj je vendar krivo, da ni več toliko olja?

Najbolj je škodovala huda zima 1929. leta, predlanska pa je tudi napravila svoje. Leta 1929, so zmraznili celi oljkovi nasadi, toda oljka oživi, požene iz korenin, če niso pomrle. V nekaj letih je že šlo, toda prišla je druga zima, ki pa na srečo ni ozgala vseh oljk. Je pa še drugo dejstvo. Oljke so prej bolj obrodile, ker so bili nasadi še mladi, zemlja pa je bila bolj gnojena kot zdaj. Oljkovi gaji so bili zapuščeni že v prvi svetovni vojni, še bolj pa v drugi. Sedaj pa še premalo sadijo novega drevja.

Vprašali smo kmeta iz Krkavč, zakaj niso posadili več oljk. Kar obstali smo, ko se nam je nasmehnil: «Eh, dragi moji, zato, ker kdor jih sadi, ne utegne pobirati». Za srečo je vedno manj takih kmetov v Istri, ki mislijo le nase. V zadnjih časih so začeli sadiiti po nekaterih vaseh mnogo dreves in čistiti stare, da bo olja dovolj za vse še za izvoz.

Oljka ne uspeva pousod, ker je zelo občutljiva za mraz. Če pride v Istro iz severne strani, jo najprej zagledate pri Dekanih, večji nasadi so pri Manžanu in Babičih, ter pri Ankaranu, nekaj jih je ostalo v Semedeli in Kopru. Največji oljkovi gaji pa so v sončnih legah v Krkavčah, kjer je pred leti pokojni kmet Jakob imel včasih leto več olja kot vina, do 30 hl. Prav tako lepi in veliki nasadi so okrog Padne, Koštabone, Sv. Petra, Nove vasi, Strunjana, Sv. Lucije in Portoroža. Vsi ti kraji so v slovenskem delu Istre. V hrvaškem delu, oziroma v bujskem okraju pa uspeva oljka najbolj okrog Umaga in Dajle, manj pa pri Bujah.

Bogata so bila žitna polja to leto v Istri, sadja je bilo dovolj, trta je dobro obrodila, tudi oljka je dala svoj delež. Istrska zemljica je dala svojemu kmetu dovolj kruha, vina in olja, tako da ne bo stradal in da bo ostalo tudi za druge. In vedno več bo, ker so se Istrani prebudili iz prisljenega sna. Zemlja bo hvaležna vedno več dala; širne njive zlate pšenice, trte belega in rdečega vina, vedno zeleni oljkovi gaji dobrega olja, naše morje pa rib za domače potrebe in za izvoz.

ALBIN BUBNIC

V tovarni olja v Kopru in o vprašanju oljčnih nasadov

V kaj teče še nedistilirano olje

Zivahno je pred stavbo «Fructus» v Kopru, posebno v dopoldanskih urah. Vrsta istrskih vozickov je vedno bolj dolga. Kaj so vendar pripeljali? Saj graha ni še, še manj pa češenj. Nekaj boljšega imajo. Vreče so polne olivnega sadeža. Med vožnjo so se olive nekoliko strle, zato imajo vreče temne madeže.

Ze dva meseca jih vozijo v oljarno, da dobijo dragoceno olivno olje za domačo potrebo in za prodajo, da imajo delavci in vsi drugi, ki jim rastejo oljke po njivah dobro obeljeno hrano.

Radovedno vstopimo, da si ogledamo, kako teče iz dragocenega sadeža čisto olivno olje.

Ogromna mlinska kamna, ki ju žene električni pogon, se neprestano vrtita in drobita olivno zrnje. Ko je dobro zmečkano, poberejo vse v posebne košare iz kokosovih vrvic in jih zložijo v hidravlično stiskalnico. Pod pritiskom 60 atmosfer se začne cediti iz košaric olje, ki se steka v posebne posode iz majolike. Delavec obliha košarice z vročo vodo, da izpere vse olje.

V majoličnih nabiralnikih olje splava nad vodo in delavke ga poberejo v posebno napravo za filtriranje. Kar ostane v košarkah, ponovno zmlejejo in devljejo v kovinskih rešetkah v drugo stiskal-

Hidravlična stiskalnica opravi še svoje

nujnost povezave Trsta z zaledjem

uzorčnega velesejma Giacomo Modiano je na neki seji upravnega sveta te ustanove v prostorih tržaške trgovinske zbornice izjavil: «Tržaški velesejem bi se moral ločiti od drugih podobnih velesejmov. Krajevni razstavljalci želijo predvsem vzdrževati trgovske stike s trgovinskimi tokovi Avstrije, Češkoslovaške, Madžarske in Jugoslavije; gospodarski krogi teh držav pa imajo Trst za zelo prikladno izhodišče proti Bližnjemu vzhodu, (Grčija, Albanija, Turčija, Sirija, Palestina itd.) in proti Severni Afriki (Egipt, Alžir, Tunis, Marok itd.). Pri tem je zelo važno, da se tržaški velesejem naslanja na emporij, ki razpolaga z izvrstnimi tehničnimi in trgovskimi pripomočki in s trgovci, ki so znani po svoji podjetnosti, resnosti in številnih zvezah z vsem svetom.

Tu imamo vse pogoje za uspešen razvoj tržaškega velesejma, za katerega kažejo zaledne države veliko zanimanje. Te države so pripravljene zgraditi na nekem stalnem mestu tudi svoje paviljone».

Zanimiv je tudi članek «Trst med ERP-om in vzhodnim blokom», objavljen v gospodarskem listu «Il Sole», ki pravi med drugim: «Začela se je borba okoli načrta, po katerem naj bi v Trstu ustanovili trgovsko središče med vzhodni-

mi in zapadnimi državami. Začetek je bil zelo težak za maloštevilne pobudnike tega središča, ki nočejo priznati železne zaves. Ze misel sama o takem središču in razpravljanje o njej lahko smatramo v Trstu kot uspeh. Ziveti je namreč treba v Trstu, če hočemo razumeti, da nišo vedno ekonomski razlogi tišti, ki določajo delovanje in to niti ne na gospodarskem torišču.»

List nasdalje ugotavlja, da mnogi gospodarstveniki pušajo rajši vsako pobudo Italiji. Mnogi še vedno nasprotujejo zamisli gospodarskega centra za vzhodno Evropo. Del teh ljudi ne more razumeti, da so potrebne sedaj nove metode dela, ker je zaledje popolnoma spremenilo svojo gospodarsko strukturo. Trst mora postati nekaj most, material za ta most pa naj bo blago za izmenjavo, ki bo vezalo vzhodne države z zapadnimi. Namen tega načrta je, spraviti čim več blaga na tržaško tržišče, bodisi z vzhoda, bodisi z zapada, da s tem poveča možnost zamenjave na osnovi kompenzacije in drugih trgovskih transakcij. Ta gospodarski center bo tudi služil za izmenjavo posebnih gospodarskih informacij med vzhodno in zapadno Evropo. S tem centrom bi bila tudi zvezana stalna mednarodna razstava vzorcev surovin, polizdelkov in

nekaterih izdelkov široke potrošnje. Članek se končuje takole: «Trst mora postati oleno v Vzhodno Evropo. Nekateri trgovci se pri tem bojijo morebitne konkurence, toda problem se postavlja takole: ali napraviti iz Trsta vhodno pristanišče za Vzhodno Evropo, ki bo odprto vsem v znaku evropskega in mednarodnega gospodarskega sodelovanja, ali pa pomagati Trstu samo v krajevnem merilu, da se omili kriza. Zdi se, da ZVU ne bi bila nasprotna pobudi ustvaritve takega trgovskega središča».

Kakor torej vidimo iz nekaj primerov, so nekateri gospodarski krogi v Trstu končno spoznali, da ni več mogoče nadaljevati dosedanje gospodarske politike, ker v teh pogojih Trst ne more živeti. Ob vsem tem lahko torej ugotovimo, da so bila vsa prizadevanja, vključiti Trst izključno v italijansko gospodarstvo, jalova in da se tudi čumetno dihanje ni obneslo. Bližnja bodočnost bo pokazala, ali bodo tržaški gospodarstveniki, izvedli iz teh svojih ugotovitev kake konkretne zaključke, ali pa se bodo zadovoljili le z ugotovitvijo, da Trst brez zveze z zaledjem vedno bolj hira in propada. Od tega pa bo vsaj za sedaj odvisen nadaljnji gospodarski razvoj Trsta.

KRONIKA

Na Avtocesti se pripravljajo za dela v letošnjem letu. Glavni štab mladinskih brigad se je preselil zaradi boljše organizacije dela v Novo Gradiško. Ustanovljene so bile poleg dosedanjih štirih še dve sekciji. Povsod pripravljajo stroje, dovažajo kamenje iz kamnolomov itd.

Louis Adamič je prispel v Beograd. Na aerodromu so ga sprejeli Boris Kidrič, dr. Aleš Bebler, Vladimir Dedijer, Ivo Andrić in drugi.

Maršal Tito je bil boater devetemu otroku kmeta Jerka Radoviča iz Kaprije pri Sibeniku.

1890 prostovoljnih delovnih ur bodo dali v januarju delavci tovarne testenin na Reki.

Razstavo »Dela Zveze sindikatov Jugoslavije« so otvorili v Ljubljani.

Rudnik Velenje je bil najboljši slovenski rudnik v preseganju plana v mesecu decembru. Presegel ga je za 18.32 odst. Drugi je bil rudnik Zagorje, za njim pa Trbovlje in Hrastnik. V skupini B pa je dosegel lep rezultat rudnik Pečovnik z 37.4 odst.

Rdeči križ Slovenije bo po vseh okrajih organiziral tečaje za zdravstvene aktiviste.

V predsedstvu vlade FLRJ so imeli konferenco o vprašanjih lokalnega gospodarstva, komunalnih poslov in obrtništv. Na tej konferenci je gov. minister Boris Kidrič med drugim izjavil, da dokazujejo »konkretna dejstva, da tudi lahko na tem sektorju napredujemo, ne da bi pri tem razbili naše sile na široki fronti, ko izpolnjujemo linijo partije in vlade glede temeljnih nalog naše države«.

Glavna uprava ministrstva za novostvobojene kraje je v Voloskem pri Reki.

71 frontovskih brigad z 9.340 udeleženci bo delalo letos v prvi izmeni na področju Srbije. Večje število jih bo delalo na gradbiščih Novega Beograda in Zeleznika.

Frontovci Dalmacije bodo letos osnovali 1050 brigad, ki bodo pomagale pri gradnji. Člani fronte so se zavezali, da se bo letos naučilo brati in pisati 15.000 frontovcev, organizirali bodo 2640 novih bralnih skupin in 220 izobraževalnih tečajev.

22.738 otrok so cepili v Sloveniji z besežjem. Z njim so otroci pridobili na odpornosti proti jetiki.

V Crni gori so v štirih okrajih popolnoma odpravili nepismenost med mladino.

Letošnji zagrebški velesojem bo jeseni. Zgradili bodo tudi nekaj novih paviljonov.

Glede obrtnikov so nižji organi oblasti naredili nekaj napak, kar pa je bilo popravljeno, je izjavil predsednik vlade LRS tov. Miha Marinko v razgovoru z zastopniki slovenskih obrtnikov. Dejal je tudi poleg ostalega, da pripravljajo nove zakonske osnutke, s katerimi bo urejen in ustaljen položaj obrtnikov. Zastopniki so izrazili svojo in svojih tovarišev željo, da aktivno sodelujejo in prispevajo k uresničenju planskih nalog in prispevajo k uresničenju socializma.

Dve novi uredbi glede plač je izdala zvezna vlada. Po prvi se za preseganje norme uvede stopnjevalno plačevanje delavcev, pri čemer mora biti višina stopnjevalnega plačila odvisna od zmanjšanja stroškov pri preseganju delovne norme. Druga uredba pa določa, da lahko delavci dobe posebne premije za prihranke pri gorivu surovinah itd., kakor tudi dosežejo z boljšo organizacijo za prihranke pri delovni sili, ki so proizvodnega postopka.

V Beogradu so pričeli graditi 14 montažnih hiš. Te gradijo iz lesenih montažnih delov. Gradnja poteka hitro, stanovanja so udobna in se prav nič ne razlikujejo od drugih v hišah iz trdega materiala.

IZDELKI TEŽKE INDUSTRIJE za nove tovarne in izboljšanje prometnih zvez

Letos bodo v Jugoslaviji s povečanim tempom nadaljevali z industrializacijo in elektrifikacijo države. Gradili bodo zopet nove tovarne električne centrale nove prometne zveze, odpirali bodo nove rudnike, razširili in rekonstruirali že obstoječe tovarne.

V ta namen bodo potrebovali veliko novih strojev, njihovih delov in nove tehnične naprave.

Veliko od teh jih bodo izdelali sami, ker so se v letošnjem letu naučili, kako se morejo zanašati na pomoč od zunaj, da so predvsem sigurne samo lastne sile, ki jih v Jugoslaviji tudi ne manjka.

Naj naštejemo samo nekaj teh po-

Stjepan Gnjec je racionalizator. Znižal je potrošnjo pogonskega goriva pri kamionih za 38%. Poleg tega je izvršil celo vrsto popravkov na vozem parku »Jugosantarijev«. S tem je prihranil podjetju 49.000 din letno.

membrnih zmag jugoslovanskih inženirjev in tehnikov, ki so prav s stroji, od katerih nekateri že dolgo časa izvršujejo svoje naloge, dokazali, da so sposobni konstruirati po originalnih zamislih najbolj komplicirane strojne naprave in konstrukcije. Prav tako so se izkazali tudi jugoslovanski delavci, ki so dokazali s svojim delom da so sposobni uresničiti njihove načrte.

Tako je tovarna avtomobilov v Mariboru dala gradilšču v državi prvo serijo strojev za

avtomatično nabijanje betona, ki iztisnejo zrak iz betonske mešanice in trdnost betona znatno povečajo.

V Listroju so se specializirali za izdelavo turbin. Njihove turbine

maksimalno izkoriščajo vodno silo za proizvodnjo električne energije. Do danes so jih izdelali že celo vrsto različnih tipov in velikosti. Turbin

namreč ni mogoče izdelovati v serijah, ker vsaka elektrarna potrebuje posebno turbino. Pri svojem delu so našli vrhunske stroje, ki pa so jih vedno hitro odstranili.

Da morejo odstraniti vse zapreke, se je najbolje izkazalo pri izdelavi lopatic za turbine, ki morajo biti vliete iz posebne zlitine, da obdrže predpisano obremenitev in da gajo minimalno raztegljivost. Do tega problema so prišli že takoj v pričetku svojega dela. Rešili so ga z uporabo domačega materiala. Tako izdelane lopatice prenesejo še večjo obremenitev in imajo manjšo raztegljivost.

kot je bilo predpisano.

Tovarni avtomobili tipa »Praha«, ki so jih izdelale jugoslovanske tovarne že vozijo po cestah v državi. Ker pa so ti avtomobili izdelani za dobre in ravne ceste, so za dosedanje cestne prilike v Jugoslaviji konstruirali nov tip tovornega avtomobila. To je delo inž. Dobrosavljeviča, delovni kolektiv industrije motorjev pa je že pred tremi meseci izdelal prvi prototip novega tovornega avtomobila, ki so ga že preizkusili. V kratkem bodo izdelali končni prototip po katerem bodo začeli izdelovati

tovorne avtomobile nove domače konstrukcije.

Veliko vlogo pri gradnji novih strojev ima tovarna v Brodu. Tam so izdelali že cele

serije lokomotiv za rudnike in gozdne proge.

Konstrukcija je originalna in lokomotive so se prav dobro obnesle. V isti tovarni so izdelali tudi parne valjarje za ceste. Konstruktorji so konstruirali valjarje po izkušnjah strojnikov, ki so že dolgo leta delali na uvoženih strojih. Zanimali so se za njih prednosti in napake in na podlagi njihovih poizkusov so naredili prvo domačo konstrukcijo. Za delo so potrebovali šest mesecev.

Prvi valjar so zgradili 1. maja lanskega leta

in ga preizkusili. Sedaj jih izdelujejo že v serijah in so že prav ti lanske leto izdelani valjarji znatno pripomogli pri gradnji cest.

V »Prvomajski« so po načrtih inž. Lisija naredili prvo veliko univerzalno strojno »TES 4.« Zgrajena je po najnovejših tehničnih načelih z avtomatičnim mazanjem ležišč in zaprtim ohlajenjem.

Tudi tovarna računskih strojev, ki se je v Zagrebu razvila iz majhne mehanične delavnice za popravilo pisalnih strojev, je te dni slavila pomemben praznik, ko je dala na trg prvo serijo računskih strojev, ki lahko opravljajo vse štiri računske operacije. V kratkem bodo izdelali nove računske stroje na električni pogon.

Našteli smo nekaj sadov intenzivnega dela jugoslovanskih konstruktorjev

in delavcev po tovarnah. Prav tako pomembni pa so tudi

uspehi številnih novatorjev in racionalizatorjev,

ki so s svojimi predlogi prihranili veliko število materiala in delovne moči ter v številnih primerih pripomogli h gospodarski osamosvojitvi države.

Tako je inž. Fuger z iznajdbo načina za predelavo domače gline prihranil državi v tovarni posod »Gorica« 850.000 din letno. Avdo Hauzer je z napravo za struženje krivulj na stružnicah prihranil svojemu podjetju rjalom, katerega so prej uvažali, omogočila državi najmanj pol milijona prihranka letno.

V gradbeni industriji si bodo veliko pomagali z novim strojem, ki ga je konstruiral Julij Pavlovič, ki je naredil nov avtomatski mešalec za žnato, ki prihrani letno 200.000 din. S konstrukcijo stroja za ravnanje železa je Anton Kunovič v tovarni »Jugobeton« dosegel, da bo produkcija železa osemkrat hitrejša, in s tem prihranil najmanj 142.000 din letno.

V kemični industriji je zlasti važen uspeh inž. Vitala Ripkina in Maksa Plotnikova, ki sta v tovarni »Fotokemika« z novim domačim fotomaterialom, katerega so prej uvažali,

Novatorji so prihranili državi veliko deviz. Tako so jih po podatkih v LR Hrvatski prihranili najmanj za

13 milijonov dinarjev.

Važno vlogo pri tem delu ima jugoslovanska mladina. Prav gotovo je še vedno vsem v spominu uspeh mariborskih mladincev v železniški delavnici, ki so s prostovoljnim delom usposobili motorni vlak, ki je dosegel na odprti progi hitrost 95 km na uro, o čemer smo že pisali.

Ljudska prosveta

v borbi za bogato kulturno življenje

V Ljubljani je bil pred nekaj dnevi V. plenum Ljudske prosvete Slovenije, na katerem so obravnavali ljudsko-prosvetno delo v Sloveniji. Po številnih referatih so izdali resolucijo, v kateri poudarjajo, da ima vsak naš napor tolikšno vrednost, kolikor z njim pomagamo graditi — ne kakršno koli — temveč socialistično kulturo in ideologijo v življenju ljudskih množic. Zato je osnovno merilo vsega našega dela — merilo njegove idejne kvalitete.

Sklenili so, da bodo v ljudsko-prosvetnem delu razvili najširšo množičnost. Nadalje dvigali že doseženo stopnjo kulturne aktivnosti v delavskem razredu, a tudi na vasi zajeli prav vse delovne ljudi tako kmetičke proletariata, male in srednje kmete kakor mladino in ženske množice. Popularizirali bodo uspehe, pomen in naloge petletnega plana v mestu in na vasi, zlasti pomen in naloge socialistične preobrazbe kmetijstva in usposabljanja delovne ljudi za te naloge. Zaostrili bodo tudi razredno borbo na vasi v vsem izobraževalnem in kulturno-umetniškem delu, skrbeli za široko množično osvajanje znanstvenih pridobitev in za trdno zvezo delavcev in kmetov tudi v kulturi.

Spomladi bodo pričeli s prvimi zemeljskimi deli pri gradnji kanala Donava - Tisa - Donava

V glavni direkciji za gradnjo prekopa Donava — Tisa — Donava je končalo 15 inženirjev, 30 tehnikov in risarjev ter 20 drugih sodelavcev — strokovnjakov s svojim delom. Za izdelavo projekta so potrebovali samo leto dni, kljub temu da zahteva tak načrt najmanj 3.4 leta intenzivnega dela. Sam načrt obsega 1000 tipkanih strani s tehničnim poročilom, razlago in zaključki ter s 250 risalnimi prilogami, načrti, zemljevidi in grafikoni. Poleg reševanja problema vodnega gospodarstva obsega ta splošni načrt še širok študij celotnega gospodarstva v Vojvodini.

Velik gospodarski pomen kanala

Hidrosistem velikega kanala Donava-Tisa-Donava predstavlja po tem načrtu celo mrežo kanalov z

veliko osrednjo potjo. Ta sistem bo služil za dovajanje vode iz Donave in odvajanje odvisne vode na poljih, za plovbo, preskrbo industrije in vasi z zadostnimi množinami vode ter za proizvodnjo električne energije.

Z izgradnjo cele mreže kanalov bo mogoče temeljito odvajati vodo iz Bačke in Banata. Dosedaj so ta važen poljedelski problem reševali nepopolno s črpalnimi postajami, ki so pa odpovedale ob vsakem višjem stanju vode. Tako je bil Banat zelo ogrožen zaradi poplav.

Se večji pomen za celotno jugoslovansko poljedelsko proizvodnjo bo imel kanal z uspešno rešitvijo vprašanja dovajanja vode. Po načrtu bodo po manjših kanalih namakali 500.000 ha zemlje v Vojvodini. Potrebno vodo za namakanje Bačke in Banata bodo dobili pri

njegovem pričetku pri Berdanu, vodili pa jo bodo po kanalskem sistemu v razne dele Bačke in Banata. Tako bodo zemljišča v bližini Vršca ali pančevskega okraja dobivala vodo iz Donave pri Beždanu, torej iz nasprotnega dela kanala.

Povečanje pridelka

Kakšen pomen bo imelo to dovajanje vode, naj omenimo samo toliko, da računajo, da bodo mogli na tej najboljši jugoslovanski zemlji povečati pridelke žitaric za približno 30-50%, pridelke industrijskih rastlin od 40-60% in povrtnine od 70-100%.

Poleg tega pa bo varno dovajanje vode omogočilo tudi pridelovanje riža na približno 10.000 ha zemlje. Riževa polja bodo nastala v Vojvodini na dosedaj neplodnem slatinskem zemljišču.

računski stroj je sestavljen iz tisočih majhnih delcev. Zato je potrebna tudi paznja pri sestavljanju.

Danes se oni zavedajo, da če se hočejo pravilno in hitro usposobiti, da si morajo privzgojiti najvažnejše: natančnost. Tudi njihovi tovariši v avtomobilski tovarni na Teznu so prišli do tega spoznanja. Tudi oni se ne zadovoljijo z vsakim izdelkom. Vedno bolj namreč prihajajo v skrivnosti tehnike, borijo se s stotinkami in tisočinkami. Da bo dosegli natančnost, sklenili, da bodo do pričetka IV. kongresa LMS sestavili in osposobili z nadurnim delom 3 kamione.

Za svoje delo so dobili jugoslovanski delavci

polno priznanje. O njih je dejal maršal Tito v svojem poročilu o zmagoviti izpolnitvi lanskega plana:

»Če smo leta 1948 dosegli velike uspehe, se moramo zahvaliti predvsem našim strokovnjakom, znanstvenim delavcem in novatorjem, ki so nam s svojim vestnim in predanim delom omogočili, da danes izdelujemo po naših tovarnah, zavodih in delavnicah številne kritične predmete, ki jih nismo mogli dobiti iz inozemstva«.

Z gradnjo kanala bo znašala po projektu mreža plovnih poti približno 500 km v Vojvodini. Ta plovna pota bodo dobila svoj polni pomen z gradnjo kanala Zagreb — Sisak — Podused, potem z graditvijo kanala Vukovar — Samac in z regulacijo rek v Bosni, ko bo na ta način vzpostavljena plovna zveza med pokrajinami, katere se v proizvodnji med seboj znatno razlikujejo. Vojvodina izvaž v glavnem žitarice v druge pokrajine države, uvaž pa les, kamen in drugo, tako da bo z novimi plovnimi potmi olajšan cenejši prevoz proizvodov med temi pokrajinami poleg precejšnje razbremenitve železniškega prometa. Cenejši proizvodni stroški, bodo omogočili tudi zmanjšanje cene proizvodov.

Kanal važen tudi za ribogojstvo

Velik pomen bo imel kanal Donava - Tisa - Donava po načrtih tudi na razvoj ribarstva v Vojvodini. Z mrežo kanala bodo ustvarjeni potrebni pogoji za vzpostavitev umetnih ribnikov na površini

(Nadaljevanje na 7. strani)

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

NA TISOČE TIPOV NOVIH STROJEV so izdelali v Sovjetski zvezi v l. 1948

SOVJETSKA ZVEZA

V letu 1948 je sovjetska industrija presegla vso proizvodnjo prejšnjih let. V obdobju prejšnjih petletk, to je od 1928 do 1940, leta je bil povprečni letni porast v industrijski proizvodnji 17 odst. V letu 1947 je znašal porast 22 odst., a v prvih devetih mesecih preteklega leta celo 27 odst.

Državni proračun za devet mesecev lanskega leta za vse panoge težke industrije je znašal 25 odst. več kot za enako obdobje prejšnjega leta, za lahko industrijo in prehrano pa 30 odst. več. Tako zvišane investicije so omogočile, da so industrijske tovarne proizvajale mesečno na desetine novih produktov.

V lanskem letu so tovarne izdelale na tisoče novih tipov različnih strojev. Velik napredek pa zaznamuje izdelovanje tehničnih aparatov, ki jih uporabljajo v industriji. Prav ti uspehi so pripomogli, da so v Doneškem bazenu v devetih mesecih lanskega leta že dosegli 93 odst. letnega načrta.

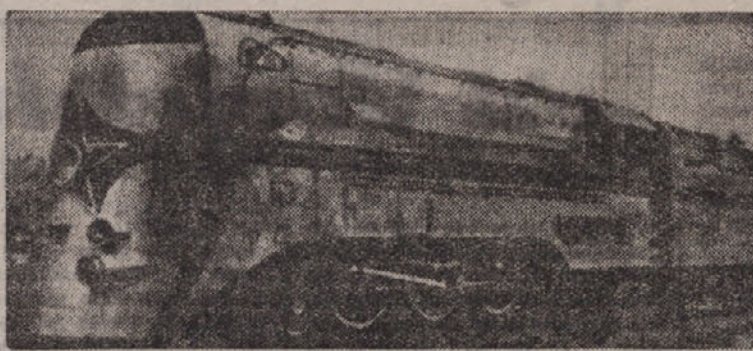
Industrija za široko potrošnjo zadošča vedno bolj potrebam ljudstva. Od lanskega leta je potrošnja tkanin narasla za 18 odst., volnenih izdelkov za 26 odst., usnjenih čevljev za 23 odst., gumijastih za 32 odst. itd.

V prvem semestru leta 1948, je država akumulirala eno milijardo in pol rubljev preko predvidenega državnega dobička. V tretjem trimesečju pa je akumulacija narasla na 4 milijarde rubljev, tako da predvidevajo do konca leta porast 6 milijonov rubljev.

V narodnem gospodarstvu je bi-

lo v letu 1948 zaposlenih 2.400.000 oseb.

Strokovne šole so dale industriji 795 tisoč mladih strokovnjakov. Večina je sedaj zaposlenih v industriji premoga in v kovinski industriji. Na tisoče in tisoče mladih usposobljenih delavcev pa nadaljuje svojo strokovno in splošno izobrazbo v posebnih tečajih, ki so organizirani po tovarnah.

Najnovejši tip sovjetske lokomotive za širokotirne proge

ČEŠKOSLOVAŠKA zunanja trgovina

V razdobju od januarja do novembra leta 1948 je bil vrstni red držav, s katerimi je imela Češkoslovaška najbolj živahne trgovinske stike naslednji (v milijonih KC).

država	izvoz	država	uvoz
1) Sovjetska zveza	5.184,0	1) Sovjetska zveza	5.251,3
2) Jugoslavija	2.355,7	2) Velika Britanija	3.594,3
3) Poljska	2.344,5	3) Jugoslavija	1.988,9
4) Holandija	2.188,7	4) Holandija	1.861,7
5) Švica	1.604,2	5) Švedska	1.783,8
6) Avstrija	1.340,2	6) ZDA	1.783,8
7) Švedska	1.275,9	7) Poljska	1.718,0
8) Velika Britanija	1.265,9	8) Švica	1.683,0
9) Romunija	1.099,8	9) Romunija	1.292,8
10) Italija	1.052,9	10) Madžarska	911,8
11) ZDA	1.033,8	11) Avstrija	784,2
12) Madžarska	1.012,4	12) Italija	767,4

Po razpredelnici vidimo, da je Češkoslovaška imela poleg stikov s Sovjetsko zvezo najživahnejše trgovanje prav z Jugoslavijo. Če se bo trgovina med obema državama dalje razvijala — po sabotiranju trgovinskih pogodb s strani Češkoslovaške — drugače kot do sedaj, bo le v škodo napredku ljudskih republik in zmagi demokracije v svetu.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Češkoslovaška elektrotehnična industrija izdeluje Roentgenske aparate, ki jih izvažajo v velikem številu v tujino. V domovini pa je podjetje «Tesla» po osvoboditvi opremilo vse češkoslovaške bolnice, sanatorije in ambulante s temi aparati. V zadnjem času je podjetje «Tesla» začelo izdelovati Roentgenske aparate z napetostjo 200.000 voltov, ki nadkriljujejo dosedanje nemške izdelke, ki so veljali za prvovrstne.

V Pragi so uredili gostinsko podjetje, v katerem postrazuje gostom iz raznih slovanskih držav jedila, prirejena po načinu, ki je običajem v njihovi domovini. Ta slovanska restavracija je v središču Prage na trgu Sv. Vavčava.

Zveza slovaške mladine je organizirala veliko založbo knjig in časopisov ter obenem prevzela vse ostale mladinske založbe v svoj delokrog.

Po dveletki - petletka

Češkoslovaška republika spada med deset najbolj industrializiranih držav sveta, v proizvodnji črnega premoga pa je celo na sedmem mestu, prav tako v kovinski industriji, steklarstvu ter proizvodnji kaolina.

Z dveletnim načrtom, ki ga je republika uspešno dovršila, je svoj že pred vojno industrijski značaj znatno dvignila. Ti uspehi češkoslovaškega gospodarstva so dokaz vsaj domači in tuji reakciji, ki je trdila, da je bilo načrtno gospodarstvo lahko uspešno le v Sovjetski zvezi, ki je imela nizek industrijski standard, ne pa v deželi, v kateri je industrija že močno razvita, da se z načrtnim gospodarstvom dvigne dežela sama in delavstvo v njej.

Te argumente je podčrtavala predvsem reakcija zapadnih kapitalističnih držav, ter je prav iz gradnji socializma v industrijski državi gledala najbolj nevaren vpliv, ki bi se iz češkoslovaške republike širil med delavstvo kapitalističnih dežel.

Češkoslovaška republika je po uspešnem dveletnem načrtu sprejela petletni plan, ki ni važen le za češkoslovaško republiko, temveč za vse demokracije sveta, ker predvideva sodelovanje med vsemi ljudskimi republikami in tako pomaga k izgradnji vseh naprednih držav.

POLJSKA

Trgovinska pogodba

med Poljsko in Jugoslavijo

16. januarja so predstavniki Poljske in Jugoslavije podpisali trgovinski sporazum.

Po tem sporazumu bo Poljska izvažala v Jugoslavijo koks, kovinske plošče in elektrotehnični material, Jugoslavija pa bo dajala Poljski rude in kovine ter les in tobak. V kolikor lahko po dosedaj znanih podatkih sklepamo, je letošnji sporazum v bistvu enak tistemu iz leta 1948. Poljski voditelji so izjavili, da bo njihova država izvajala trgovinsko pogodbo z Jugoslavijo in nikakor ne misli gospodarsko sabotirati Jugoslavijo, kakor to delajo druge demokracije dežele.

Prav tako je sklenila Poljska trgovinsko pogodbo z Norveško za leto 1949. V primerj z lanskim letom bo precej povečana izmenjava blaga, ki bo dosegla vrednost 142 milijonov norveških kron. Poljska bo izvažala premog, koks, žito, sladkor ter kemične in kovinske izdelke.

Trgovinska pogodba

med ZSSR in Poljsko

15. januarja pa je Poljska podpisala trgovinski sporazum z ZSSR. Izmenjava blaga bo za 35% višja od lanske, ter bo dosegla 715 milijonov rubljev. Poljska bo izvažala v ZSSR premog, železniške, vagone, kovine, baker in tekstilije, Sovjetska zveza pa na Poljsko, bombaž, železo in manganovo rudo, avtomobile, traktorje, kmetijske stroje, proizvode nafte in kemikalije.

Slovanska slovi po dobri pasmi domače živine

GOSPODARSKI USPEHI ljudske republike Romunije

Leto 1948. je velike važnosti za razvoj mlade romunske republike. V tej dobi so nacionalizirali 700 velikih podjetij težke industrije, industrije premoga, petroleja, lesa ter transportna in zavarovalna društva, ladjedelnice in družbe za plovbo. Vsa ta industrija je bila v rokah angloameriških trustov ter domače buržoazije. Prav tako so v Romuniji nacionalizirali tudi Narodno banko.

Ta nacionalizacija velikih podjetij je temelj izgradnje socializma v tej deželi, obenem pa je razorožila domačo reakcijo, ki je kot solastnica teh podjetij sabotirala proizvodnjo in ovirala razvoj romunskega gospodarstva.

V nacionaliziranih podjetjih so se delavci z vso vnemo lotili dela, da dosežejo uspehe, ki jih je zahteval industrijski načrt. Tako so delavci železne industrije, jekla in tekstilij že presegli predvojno proizvodnjo. Rudarji v nacionaliziranim rudniku grafita pa so celo tri mesece pred rokom izpolnili letni načrt, prav tako tudi tovarne cementa, premogovniki pa so izpolnili načrt 15. decembra.

Državni dohodki so v zadnjem letu narasli, tako da so lahko investirali v letu 1948, predvsem v težko industrijo, okrog 40 milijard lejv. Tako je v Hunedoari stopila v pogon največja visoka peč v jugovzhodni Evropi, v Bukarešti pa je začela delati prva tovarna električnih in dinamo strojev. Prav tako so bukareške tovarne Diesel-motorjev začele s serijsko proizvodnjo.

Kakor v Jugoslaviji, tako tudi v Romuniji mladina, organizirana v zvezi delavske romunske mladine pomaga s prostovoljnimi delom pri izgradnji svoje demokratične domovine. Tako so končali prvo Bumbesti-Livezeni, izušili preko 8000 ha zemlje ter pomagali pri obnovi mesta Galac.

Poljedelstvo je bilo v Romuniji precej zaostalo in primitivno. Državni proračun za leto 1948 pa je dal 5 milijard lejv za njegovo izboljšanje. Tako so v letu 1948,

zasejali 830 tisoč ha zemlje z žitaricami, medtem ko jih je bilo leta 1938, zasejanih le 110 tisoč. Za izpopolnjevanje poljedelstva so velike važnosti traktorje postavje.

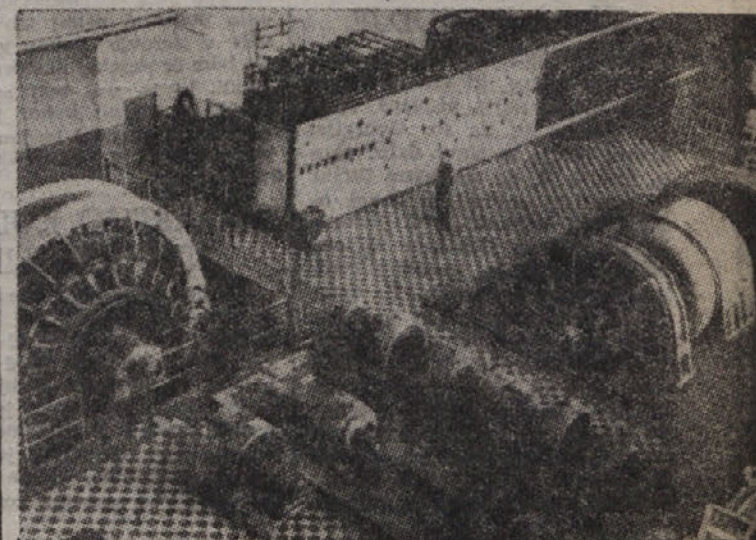
Ni še vsa industrija dosegla predvojne višine, vendar bo načrtno delo, sodelovanje vseh državljanov v obnovi brez izkoriščevalcev, omogočilo da bo Ljudska republika Romunija izpolnila načrt za leto 1949, ki ga je soglasno odobrila Ljudska skupščina.

Po deželah ljudskih demokracij

V Budimpešti so osnovali znanstveni inštitut za proučevanje in izboljšanje delovnih načinov.

Veliko narodno sobranje Bolgarije je sprejelo proračun za leto 1949 v znesku 152.614.000.000 levov.

V Albaniji pripravljajo velike proslave ob 110 letnici velikega albanskega narodnega junaka Skenderbege, ki se je dolga desetletja boril v albanskih gorah proti Turkom za svobodo albanskega ljudstva.

Esa izmed novih hidrocentral v Sovjetski zvezi

Spomladi bodo začeli s prvimi zemeljskimi deli

(Nadaljevanje s 6 strani)

8-10.000 v glavnem na ne produktivnem zemljišču. Glede na padec rek, Bačka in Banat nimata dovolj ugodnih pogojev za izkoriščanje vodne energije. Ko pa bodo rešeni vsi problemi vodnega gospodarstva z hidrosistemom kanala, bodo ustvarjeni tudi potrebni pogoji za pridobivanje velikih količin te energije, od katere bo imela velike koristi industrija v Vojvodini.

Pot kanala

V glavnem načrtu je točno postavljena glavna pot kanala, ki gre od Bezlana po sredini Bačke do Tise pri Bačkem Gradištu, preseka potem sredino Banata na ustju potoka Karaš pri Banatski Palanki, kjer se ponovno združi z Donavo. Od glavne poti bodo vodili na obe strani kanali za odvajanje in dovajanje vode. Za potrebe dovajanja in odvajanja vode Bačke in Banata, za potrebe industrije in vasi, in za plovbo in hidrocentrale, bo dobival kanal iz Donave približno 200 kubničnih m vode pri njeni normalni vodni višini. To bo po količini za 30 kub. metrov vode več, kot jo ima Tisa pri nizkem stanju vode.

Glede na pogoje namakanja, odvajanja vode in ostalih vej vodnega gospodarstva, spada hidrosistem kanala Donava - Tisa - Donava med najbolj komplicirane vodno gospodarske sisteme. Za izgradnjo glavnega projekta tega sistema so med ostalim izvršili celo vrsto raznih preiskav pedološkega in geološkega sestava zemlje, premikanja in sestave podtalne vode itd. V ta namen so vzporedno z izvajanjem glavnega načrta izkopali v Bački in Banatu več tisoč m in sond. Pri tem delu, posebno pa pri izkopu sondnih jam, so pomagali člani Ljudske fronte s prostovoljnim delom.

Z izvedbo glavnega načrta za kanal Donava - Tisa - Donava v tako kratkem, rekordnem času, so jugoslovanski inženirji in tehniki dokazali, da so dorasli za projektiranje najtežjih in najbolj kompliciranih načrtov v hidrotehniko. Ko je glavna direkcija pravilno ocenila njihovo zavestno požrtvovalnost in velik uspeh, ki so ga dosegli, je denarno nagradila vse inženirje, tehnike in risarje, ki so izdelali načrt. Kanal bodo pričeli kopati že v letošnjem tretjem letu petletke.

Gruzini in Georgija

vrt Sovjetske zveze

O pestrosti sovjetske zemlje mnogo ljudi še vedno nima pravega pojma. Sovjetska zveza? Ahaj! pragozdovi, volkov, medvedi na severu, Sling žitna polja v sredini in na jugu, Bogastvo rud, Nova velika industrija. Pozimi hud mraz. Ljudje v kožuhih to je približno običajna slika v predstavi mnogih ljudi. Toda oranže, trta, tobak, bombaž in celo čaj — ter riža to pa običajno ne pritevajo pridelkom Sovjetske zveze. In vendar je tako, kajti ta silovita država se ne razprostira samo od Atlantskega do Tihega oceana mnogo tisoč kilometrov daleč, ampak tudi od severnega ledenega morja pa v zemljepisne širine, v katerih leže taka mesta, kakor Carigrad, Rim, španska Barcelona, portugalski Porto itd. o katerih vemo, da imajo prijetno toplo podnebje in s katerimi se tesno vežejo imena raznih južnih sadežev. Pri tem pa še nikakor ne mislim na tiste azijske kraje Sovjetske zveze, ki segajo tako globoko na jug, kakor leže Tunis, Alžir in Oran v Severni Afriki! Ne, danes hočem pripovedovati na kratko le o vrtu Sovjetske zveze, o Gruziji ali Georgiji. Ta krasna, iz davnih časov v zgodovini znana dežela, je južno od močnega gorovja Kavkaza na vzhodni obali Crnega morja, ki se mu mora zahvaliti za vse naravne darove.

BURNA ZGODOVINA SONČNE DEŽELE

O Georgiji nam pripoveduje zgodovina že, ko so se evropski narodi, komaj prišli prebujati, Grška pravljica pošila svoje junake z Jazonom na čelu vprav v to deželo po zlato runo, zlato ovčje kožo. Pred malone dva tisoč leti so teli jo je za kratak čas osvojil Aleksander Veliki. Nato pa so si jo podajali po krajih in daljših presledkih, v katerih je dežela pod lastnimi vladarji uživala svobodo, najrazličnejši močni sosedje: stari Rimljani, Bizantinci, Perzijci, Turki, krvočrne horde Tatarov, Džingiskana, Tamerlana in ponovno zopet turških sultanov in Perzijcev. A že v osemnajstem stoletju je Georgija večkrat prosila sosedno Rusijo za zaščito zoper svoje divje sode, ki so deželo vedno znova izropali in polnili svoje hareme s krasnimi Georgijkami. L. 1763 pa je kralj Heraklii II. priznal rusko nadoblast, ki je videl, da ne more sam niti osvojiti proti perzijski premoči, Perziji so tedaj odtrgali od Georgije velik del dežele z glavnim mestom Tiflisom — Tbilisi — vred. L. 1798 se je zadnji kralj Georgije, Jurij XIII., odpovedal prestolu v korist ruskega carja in Georgija se je v naslednjih letih tesno spojila z Rusijo, v kateri je dobila močnega zaščitnika proti Turčiji in Perziji, a do Oktobrske revolucije slabega gospodarja, ki ni znal niti ceniti niti prav ravnanja z nenavadno lepo in bogato deželo.

GEORGIJCI SO KRASNI LJUDJE

Georgijci ali Gruzinci so neko posebno plemo, ki mu še vedno niso mogli najti pravega izvora. Gotovo je, da so Georgijci krasni ljudje in slove daleč okoli. Znano je, da so ravno turški in perzijski sultani in drugi orientalski velikaši med plenom, ki so jim ga donosale njihove roparske armade, posebno cenili Georgijce, kakor sem že omenil, ker so slovele kot najlepše žene na svetu. Premnogo jih je umrlo v suženstvu, dokler jih ruski meč ni začel varovati. Sicer pa se Georgijci tedaj v mnogo skupin, od katerih glavne so pravi Georgijci, Imreliji, Gurijci, Lazistanci, Svanetijci, Mingrelijci, Mosoki, Pšavi in Kevs-

ri. Napolnjujejo vse globoke doline zahodne in srednje Kavkaza, sva zahodno in srednjo dolino med Kavkazom in Armenijo, ter zapadno obalo Crnega morja, kjer pa se na južni strani mešajo z Armenci in nekaterimi drugimi plemeni.

BLAGOSLOVLJENA DEŽELA

Najbolj blagoslovljena je dežela ob reki Rion in njenih pritokih, ter ob Crnem morju. Tri so stvari, ki dajejo deželi svoj blagoslov: rodovitna prst, mnogo dežja in podnebje, ki je deloma podobno našemu ob Jadranskem morju. Neštete reke in rečice, ki tako iz Kavkaza, so nasile v njih predelih dežele toliko rodovitnih naplavin, da nudijo danes neizbrano hrano bujnemu rastlinstvu. Blizina gorovja Kavkaza, ki s svojimi vrhovi kakor Elbrus, Kasbek in Ušba daleč presega najvišje velikane Alp, ker segajo ti rokaji daleč nad pet tisoč metrov visoko, zbira vlago, ki je vetrovi prženo s Crnega morja. Zato pada na mnogih krajih Georgije še enkrat toliko dežja kakor pri nas v Sloveniji, t. j. do 3000 mm na leto. To je mnogo in bilo bi preveč, če se tema dvema faktorjema ne bi pridružil še tretji, toplota, ki jo daje poleti sonce, in jo oddaja deželi že pozno jeseni in pozimi bližnje morje. Res, blagoslovljena dežela je dežela, ki je v bližini morja. Res, blagoslovljena dežela je dežela, ki je v bližini morja. Res, blagoslovljena dežela je dežela, ki je v bližini morja.

Georgija v glavnem ne potrebuje tujega namakanja, razen na skrajnem vzhodu. Rodovita zemlja, voda in toplo sonce ter pridne roke človeka, ki že oddavnaj obdeluje to zemljo, so hvalič del Georgije izpremenile v vrt. Kjer pa človek še ni posegel v prirodno gospodarstvo, je pokrajina, posebno v gorah, tako močnega in lepa, da jo mnogi poznaveleci višje cenijo kakor ono v evropskih Alpah. Pa o tem kdaj pomej, ko bomo opisali samo gorovje Kavkaz.

BOGASTVO KULTURNIH RASTLIN

Skrajna žitna meja, kjer morejo na sončnih pobočjih pridelovati ječmen, je v višini okoli 2500 m! Ne dosti pod dva tisoč metrov visoko se končajo zadnja polja s pšenico in koruzo, ki je glavna hrana gorskih prebivalcev. Čim nižje pa greš, tme lepša, južnejša postaja pokrajina. Velika pobočja so obrasla s pravim kostanjem.

Vedno pogostejše se začne kazati vinaka trta, ki je v nižjih legah Georgije tako razširjena kakor ob Sredozemskem morju in daje ravno tako gladek sad in odlično vino. V vlažnem, malone vedno toplem podnebju z obilnim soncem uspevajo sadovnjaki, kjer se kosajo jablane, hruške, slive, breskve in druga drevesa, katera bodo dala boljši, sočnejši in slajši dar. Da pa je pokrajina še lepša, se povsod razprostirajo širni nasadi oranž in mandarin ter citron, ki sijajo iz temnozelenega listja kakor stotisočera zlata sonca. Poleg teh se spomladi prva ponudi češnja s svojim sočnim sadom, da nasiti človeka. Na vrtovih se med mnogovrstnim socvetjem in zelenjavo debele najraznovrstnejše melone. Sončni grli pa so pokrajini človeku, da so zmožni roditi še neko drugo, severnim narodom tako dragoceno južno rastlino — čaj! Prenceli so ga iz jugovzhodne Azije in v Georgiji se je čajeve tako odlično obnesel in razširil, da ga sedaj skrbno goje, in do bra rastlina stoterno poplajuje človeku ves trud. In tudi tobak so začeli po vseh pravilih gojiti in uspeva nad vsa pričakovanja. Na nekaterih krajih Georgije ima pokrajina vse lepote subtropskih dežel, posebno kadar si vroče poletno sonce na rodovitnih gričih in dolinah, posebno tedaj, ko jih je pravkar namočil

topli dež. Ko se posvetijo v žasli, se s snegom okinčane visoke gore Kavkaza, sam pa stoji sredi bujne subtropske narave med vinsko trto, oranžami, čajeveci in pod drevesi, ki se šibe pod sadjem, si lepše dežele še res ne morejo predstavljati.

ZASLUGA SOVJETSKJE OBLASTI

Po oktobrski revoluciji in sleditvi razmer tudi na Kavkazu, je prišla za Georgijo ali Gruzijo nova doba. Saj je ta lepa dežela domovina nadarjenega ljudstva, iz katerega izvira tudi veliki vođa sovjetskih narodov, Stalin. Povrje mnogih kultur se je od tedaj večkrat kar podvojilo in njih kakovost pod vodstvom strokovnjakov iz Rusije in iz domače dežele silno izboljšala. Ker se je izkazala georgijska zemlja posebno naklonjena čajevecu, se je s čajevim grmom zasajena zemlja šestdesetkrat, z oranžami in mandarinami ter citronami zasajena zemlja pa petdesetkrat povečala! Nekoliko manj, pa vendarle precej se je razširila vinska trta in drugi sadeži ter boljši tobak. Georgija pa je za to, da bi zemljo še bolj izrabljali, dobila mnogo visokih šol, v katerih se je izobrazilo do sedaj že na tisoče gospodarskih specialistov za naj-

Georgijski vinogradi se odlikujejo po svoji rodovitnosti. Grozdje je tako dobro in sladko kot najbolje ob Sredozemskem morju

raznovrstnejše panoge kmetijstva, sadjarstva, pa tudi za živinorejo, ki se v pokrajinah, ki so za kmetijstvo manj primerne, silovito razvija. Obseg zemljišč, ki jih prirejajo za nove nasade čajeveca, oranž in drugih južnih sadežev, stalno narašča. Georgija se od 1. 1918 dalje izpreminja v pravi sovjetski vrt in je v zadnjih tridesetih letih napredovala bolj kakor v minulih 2500 letih!

Kaj znajo in za kaj se zanimajo Američani

Jugoslavija in Italija sta dolgo časa vodili pravdo o pravici do Trsta; kakor vemo, žive v tem mestu Italijani in Slovenci. Ameriški imperialisti so prišli do spoznanja, da ima Trst ugodno lego in da bi lahko napravili iz njega dobro ameriško bazo. Ameriški listi pišejo o epradnih ameriških interesih v vzhodnem delu Sredozemskega morja. Ameriške vojne ladje so se zaljubile v pristanišča Grčije in Turčije. Mussolini je imenoval svojega Sredozemskega morja emare nostrum — našega morja; Duice je trpel na megalomaniji in njegovi rokaji so ravнали bistroumno, ko so ga obesili z glavno navzdol. Toda Mussolinijeva bolezen je malenkostna bolehnost v primeri z megalomanijo ameriških verižnikov, ki menijo, da je bližnji vzhod — okolica Wall Streeta in da je Sredozemsko morje eour sea. Le kam jih je zaneslo! Američani imajo v svoji folklori zabavno povest o prekomorskem Munichhausu, ki so ga imenovali David Crockett. (Ta David Crockett je resnično živel in pred dobrimi sto leti je bil celo član Kongresa). O njem pripovedujejo, da je hkrati ustrelil v jato divjih govej in v kuro, da je hkrati ubil kačo klopotca, padel pri tem v reko in zlezel iz nje s polnim žepi rib. Nekako tako so osvajali Američani: hkrati so si prisvojili baze v Afriki, na Groenlandu in na Kitajskem, pa so že imeli v žepu Grčijo in Turčijo. In po vsem tem si diržejo trdit, da osvaja Sovjetska zveza tuje dežele in da se vmešava v tuje zadeve.

Kakor vsi drugi narodi, želi tu-

di ameriški narod mir. Če ne more uкроtiti doma vzrejenih ljubiteljev vojne, jih ne more zato, ker so povprečnemu Američanu zmedla glavo lažniva poročila vsakodnevne »senzacije« tiste klevete, ki jih izdelujejo onkraj morja na tekočem traku. Povprečnemu Američanu vtepaajo v glavo, da ni zavarovan pred Rusi, pred Jugoslavi in pred Albanci, v resnici pa povprečen Američan ni zavarovan pred svojimi časopisnimi gangsterji. Ko govorimo to ne mislimo na tisto nekažnovanost, ki jo uživajo v ZDA politični provokatorji, kolikor na to, da povprečen Američan ne more odkriti pod visokimi frazami nizke laži.

Povprečen Američan ima sred-

vpraševal: »Kaj izdajajo Rusi eno mesto za dva?« Ko sem se oznanjal, o katerem mestu govori, mi je pojasnil, da sta Budimpešta in Bukarešta eno mesto in da se sboje samo drugače izgovarja. V Ameriki sem govoril z nekaterimi vojaškimi osebami, ki so se vrnile iz Evrope. Blatili so Italijo, Francijo in celo Anglijo: »Stara šara, ropotija, tam ni ne naših kinematografov, ne naših divjal, ne naših lekarn.« Pri tem so pripominjali: »Najbolj kulturna dežela v Evropi je pač Nemčija.« Kaj jih je omamilo v Stuttgartu ali v Muenchenu? Vignalna avtomatična lučka in razvaline avtomatičnih bifejev. Kadar govore

razen o dolarjih in nesanih dov-

tehnike; tudi jaz imam rad komfort in lepe stvari, dobro pa vem, da je sesslece prahu samo življenjska podrobnost. Kulture dežele ne moremo izmeriti s številom avtomobilov. V ta namen se je treba pogovoriti s človekom, ki sedi v avtomobilu. Laže je izdelati model »Buicka«, kakor napisati »Vojno in mir«. Naša prednost je v tem, da smo napravili pravo kulturo za vse ljudstvo. Sovjetski pisatelji, ki pravici pomenijo na svoje čitatele, ki globoko preživljajo vse prebrano in razmišljajo o tem, in dobra knjiga vedno zapusti v zavesti našega ljudstva globoke sledove. A v Ameriki... Roman pisateljice Betty Macdonald »Jajce in jaza« je dosegel tam velik uspeh, pojavila sta se shampoon in coccail, »Jajce in jaza«. Modne glazalinke so jele nositi klobuke z žoltni žametastimi jaceem, gizdlini pa kravate z jajci na zeleni podlogi, plesišča so uvedla nov ples »Jajce in jaza«, odprli so pet in šestdeset klubov »Jajce in jaza« in

Nadaljevanje na 12 strani

MED ČIRIBIRCI POD UČKO

Cire bire v novem letu

Bil sem med Čiribirci, pa bom nekaj napisal o njih, da bodo tudi čitatelji »Ljudskega tednika« izvedeli kajšni fantje so to.

Ko sem bil na dopustu, sem izbral prosti čas, da sem obiskal stare znance in prijatelje iz študentovskih let, da sem zopet videl kraje, kamor sem romal v počitnicah, da spoznam naše kraje in ljudi.

Pa sem šel tja pod Učko med Čiribirce. Ni bilo treba take opreznosti kakor pred leti, ko te je lahko na vsakem oglu čakal zelenec ali črnosrajnik in zahteval adocumenta. Sumljivo se jim je zdelo, če so zaslišali naše dijakne na turah po naši zemlji. Nekaj so

vohalli. Ni jim bilo prav. Naši ljudje pa so nas bili veseli, odprti ust so nas poslušali. Vsaka istrska hiša je bila gostoljubna dom za našega študenta. Zato sem sedaj obiskal naše Istrane pod Učko in bom o njih pisal, ker prej nisem smel.

Z Reke se odpeljem proti Čepicu. Autobus vozi skozi Opatijo, vpenja se in leze po kučjih jugah proti Moščenicam. Previdno pazi vozač, da ne zletimo vsi v morje. Nevarno je. Novo cesto delajo in popravljajo staro, da ne bo več toliko klancev in sključev.

Kmalu bo stekla lepa, nova cesta od Reke do Pulje. Prenočim v Čepicu, blizu nekdanjega jezera, drugi dan pa na Brdo med Čiribirci. Domačinke mi pokažejo pol, naravnost, v jarek, pa so stezi gori. Tam je Brdo, središče Čiribirce. Dobro uro moraš pesačiti, ti se plaziti, da prideš gori. Ob pesčici hiš se znajdem na krčipotu. Kam? Na cesti sta ob ograji privezani le dve kozi, Radevno me pogledata in nemočno obrivata se ostalo zelenje ob ograji.

Izza ograje je slišati, eur, doj, trej, puat, činč, nato pa skok otroka. Otroci pasejo koze in se igrajo. Ko me zagledajo, zakliče starišče dečko svoj družbi »Stoj!« Igra preneha in deset oči je uprto v tujca, ki jim moti igro. Vrata male Čiribirke, kod je staza na Brdo? »Na levo dole i drito gorla« Zdaž znam, in res kinalu sem na Brdu, ves moker, čeprav je že december.

Steza te pripelje do cerkvice in velikega zvornika, ki kaže daleč napokoli, kje so Čiribirci doma. Lep je razgled od tod. Na dno se dviga na strmem bregu stari Pican, spodaj Čepič in širna planjava, kjer je bilo jezero, sedaj pa zeleni pšenica, na levo pa črna Istru majka. Uška in prva oznani z belo kučmo Istranov prehod zime ali jim napove z jasno glavo lepo, vedro vreme. Nedelja je in slišati je hrvaško petje.

Počakam, da izrabim priliko za razgovor z domačin in njihovim župnikom, ki ga poznam že iz dijaških let. Ze celih 15 let je tu Franc Križmančič iz Bazovice. Naučil se je čiribirsko govorico v kratkem času in se z domačini pogovarja kar po njihovo. Domačini ga imajo radi, ker je res pravi ljudski duhovnik. Kot vsi domačini je sodeloval v narodno osvobodilni borbi. Nemci so mu zaglajali faroz in za las se mu je

posrečilo uiti ustriliti. In tudi sedaj je lahko za zgled mnogim drugim duhovnikom v tem pogledu. Kot dober filolog je do dna spoznal vse podrobnosti čiribirskega narečja in mu je bil v tej zadevi v veliko pomoč. Pod starim brestom je skupina domačinov, skoraj samih žensk in otrok. Poslušam njih govorico, beležim, nato pa jih še slikam vse skupaj in nekaj izrazitih tipov še posebej, da mi jih ne bo treba opisovati. Na sliki opazimo lahko, da imajo na sebi nekaj izrazitih potez. Bolj temne polti, so živahnih oči, ostrih potez, ki večkrat spominjajo na poteze izrazitih ciganskih tipov. Ne mislim jih pa s tem primerjati ciganom, za vse ne.

Zelo prijazni so, zgovorni in gostoljubni, čeprav živijo skoraj odvisno od sveta. Čiribirci? Kaj so prav za prav? In odkod so prišli in kdaj? Kako neki govorijo, da jih noben vrag ne razume? In zakaj jim sploh pravijo Čiribirci?

Vse boste zvedeli. Začnimo kar od kraja. Saj nekaj ste že izvedeli. Stari Istrani, ne Čiribirci zvezda, pripovedujejo, kako so jim dali tako čudno ime. Pred leti in leti sta oči in sin peljala na Reko voz sena, da bi ga tam prodala. Stari je bil pri živih, sin pa je zatiral. Ko sta bila tam pri Moščenicah, je zapeljala stara na vraga. Kmalu bi našli oba, seno, voz in vrago. Nevarnost velika. Stari zapoje sinu:

»Cire, bire, cire birels (Drži dobro, trdno drži!). Domačini, ki so priskočili na pomoč, so slišali čudno govorico, niso razumeli, s kom imajo opraviti in so jim dali ime čiribi-

»Omu, fetica in mullera« pod brestom

birsa ali čiribirca, ki jim je ostalo še do danes. Ne jezi se, če jim tako rečeš, sami pa pravijo, da so »Vlahi« ali »Rumanjezi« (mi smo Rumanji) ali pa »Nol ganejn rumanjčija« (Mi govorimo rumunski).

Prof. Ribarič, po rodu iz Vodice, sedaj profesor v Pazinu, ki se ze-

nju pri Krčunah. Sedaj pa je tam zamrla vlaška govorica pod vplivom okolice. Kakor vidimo niso imena vasi rumunska, tudi osebni priimki so hrvaški, le imena Licul in Belu-lovski so vlaškega izvora. Skupno je 210 čiribirskih hiš in družin pod Učko in 30 do 40 v Zemanah. Skupno približno 1200 oseb. Zemlja, kjer bivajo, je bolj pušta, hribovita in revna. Kdor ostane doma, se bavi s kmetijstvom in živinorejo, vinogradov je malo. Mnogi pa gredo po svetu a truhom za kruhom, zlasti na morje. Doma govore med seboj le po svoje, s tujci pa po hrvaški ali italijansko. Dokler ne začne hoditi v šolo, govori otrok le čiribirsko, šele potem začne po hrvaško. V obmejnih naseljih seveda prej, ker pride bolj v stik z drugo dečo. Svoji narodnih pesmi nimajo, tako tudi cerkvenih ne. Njih kulturni jezik je hrvaški, čiribirščina pa narečje za medsebojno sporazumevanje. Toda kljub temu so pomoni na-

Nadaljevanje na 12 strani

Istrska pokrajina? Nel Georgija s čajevimi nasadi. Delavci gredo nabirati čaj

VZGOJNA

posvetovalnica za matere

(Nad. iz prejšnje številke)

Matj naj nauči otroke, da bodo tudi v kuhinji vzdrževali red, da bodo vedeli, da ima vsaka stvar svoje določeno mesto, da si je treba, preden primejo hrano, umiti roke itd. Razne školice, ki jih potrebujemo v kuhinji, jih izdelajo otroci lahko sami in jih tudi primerne okrasijo s slikami in napisi. Tudi je potrebno, da se otroci naučijo pomivati posodo, čistiti stole, mizo itd.

Prav je, da pomagajo otroci, praviti drva, sekati jih in sušiti, seveda velja to za starejše 10-14 letne otroke. Tem lahko naložimo tudi nekaj težjih nalog, kakor da napravijo kak senčnik za luč ali predalnik za pošto ali da popravijo zvonice in izdelajo preproste police za knjige. Mladšim pa naložimo lažja dela: ti naj na primer obkavajo kolčke za cvetice, naj zalivajo rože, nabirajo šopke, brišejo prah itd.

Važno je, da vedno in povsod vzbujamo otrokovo iniciativo, da mu pomagamo, da se čim bolj samostojno uveljavlja, kjer koli je mogoče. Potrebno je, da otrokovo delavnost organiziramo tako, da se bo čutil koristnega člana družine. Otrok bo zelo vesel in samozavesten, ko bo videl, da je po njegovi zaslugi doma lepše in prijetneje. Čutil bo, da je vsem ljudem potreben in to čustvo mu bo obogatilo dušo, kajti vedno je bolj prijetno dajati kot sprejemati.

Kaj napravimo če...

...se začne suknene hlače ali volne no krilo svetiti?

Povremo kavno goščo in ko se shladila, namočimo v njej čisto svetlo krpo, s katero drgnemo po oguljenih mestih. Če to ne zadostuje potresemo prizadeta mesta s še vlažno kavno goščo, ki jo čez nekaj časa obrišemo s čisto krpo.

...hočemo surovo maslo, ki se je razlezlo, lepo oblikovati?

Potopimo kavno žličko v vrelo vodo in spravimo z njo maslo v zaželeno obliko, ...ne postane pečenka ob pravem času mehka??

Dodamo omaki nožovo konico jedilne sode.

...se na lepem pohištvu pojavijo vodni madeži?

Zlico soli zvežemo v lepo bombažovo krpo, ki jo potopimo v lak ter drgnemo z njo narahlo in enakomerno po prizadetih mestih. Če je potrebno, postopek večkrat ponovimo.

...se dlake na kožuhi zlepijo?

Vtrremo vanje sneg in obesimo plašč na prepih ali pa ga posušimo s fenom.

Domača pomirjevalna sredstva

Ne le v splošno nemirnih časih, temveč tudi v normalnih razmerah so pomirjevalna sredstva dobrodošla. Mir rodi sigurnost; dobro spanje poveča veselje do dela in prerodi živčnega človeka v človeka, sposobnega življenja.

Najpreprostejše in na videz najedolžnejše sredstvo med nešteti pomirjevalnimi sredstvi je voda. Toda pozor! Če pravilno z njo ne ravnamo, nam lahko bolj škodi kot koristi! Mrzla voda — slavna mrzla prha — ni za nervozne ljudi. Tem bolj koristi mlačna prha ali vlažna masaža. Mrzel obkladek na čelo in mrzla ne premokra obloga na tilnik, preden gremo spat, nas čisto zelo dobro pomiri.

Tudi z vročo vodo bodimo previdni: vroča nožna kopel potegne po napornem duševnem delu kri iz glave in je zato pred spanjem zelo priporočljiva, le paziti moramo, da se v mrzli sobi ne prehladimo, oziroma da ne postavimo dolgo z bosimi nogami. Vroča celotna kopel nas ne pomiri, pač pa nas še vznemiri, zato jo vsem živčnim ljudem odsvetujemo. Priporočamo jim pa, da opravijo svojo nujno kopel podnevi in to v vodi, ki ne šteje več od 30 st. So pa še nekatera dobra domača pomirjevalna sredstva, kakor n. pr. večerni sprehod: kdor težko zaspi, naj gre vsak večer na kratek poluren sprehod. Lahna utrujenost je česlo neizmerno blagodejna priprava za zdravo osvežujoče spanje.

Da mirno zaspimo, nam čisto pomaga skodelica čaja iz oranžnih

cvetov, prav tako melisin ali kamilični čaj. Za najučinkovitejše pomirjevalno sredstvo, ki ga lahko uživamo brez nevarnosti, pa velja baldrian v obliki kapljic ali čaja. Skodelica baldrianovega čaja pred spanjem ali nekaj baldrianovih kapljic na koščku sladkorja pri- vabijo zaželeno spanje in potreben mir. Ko že govorimo o sladkorju, tedaj lahko še omenimo, da je kozarec sladkorne vode najbolj znano ljudsko zdravilo proti živčnosti in nespečnosti.

Proti resni živčnosti pa vsa omejena sredstva ne zadostujejo; v tem primeru moramo vzeti kak bromov preparat, ki nam ga predpiše zdravnik. Vsak naj si zapomni, da je lahko uspavalno sredstvo manj škodljivo kot noč brez spanja.

Kuhinjski nasveti

Prav je, da jemo dobro, toda ne predobro, kajti preobilna in pretečna hrana škoduje.

Ce hujšaš

In če nimaš teka ali ne moreš jesti mnogo, jej rajši rečkrat dnevno. Uživaj predvsem mnogo zelenjave, sadja, dalje močane, jetrca, mleko, sir itd. Za tek sta priporočljivi naslednji jedi:

Kraljevska jabolka

Skuhaj narezana jabolka z vodo, s sladkorjem in z limoninim olupkom. Ko se voda pokuha, pusti jih, da se ohladijo, dodaj nato rumenjake (po 2 na 350 gr jabolka) in vse dobro zmešaj, da naraste; postreži s pecivom.

Spinačni narastek

Zamešaj na razgretem maslu ku-

hano in sesekljano špinačo (4 žlice na osebo), nato jo deni v skledo, vmešaj en rumenjak, žličko parmezana in malo narezane gnjati; dodaj končno še sneg enega beljaka ter peci v modli za narastke 15 minut.

Ce si bolan na jetrih

Če imaš zelenkasto polt ali rjave madeže na obrazu in imaš prebavne motnje, jej čisto artičoke, solato, jogurt, sadje ter ovsene kosmiče. Izogibaj se alkoholnih pijač. Zapomni si naslednja recepta:

Zdravilna mineštra

Zreži dve čebuli in jih zarumeni na maslu z nekaj ovsenimi kosmiči. Med mešanjem zalij z zelenjadosnim juho in ko se zgosti, ošoli in pusti, da se kuha vsaj pol ure. Preden neseš na mizo, vrzi v jed košček surovega masla.

Solata v omaki

Vzemi štiri solate, jih lepo očisti, vrzi jih v vrelo vodo, pusti, da se kuhajo dvajset minut ter jih odcedi na prtičku. Nato zarumeni na surovem maslu žlico moke, zalij s kozarcem vode ali juhe, dodaj žlico mesne omake in nekoliko peteršilja. Ko se omaka dobro skuha, jo zalij na solato, deni vse skupaj za nekaj minut v peč ter odnesi na mizo.

Nekaj o nogavicah

Ni lahko najti nogavice, ki se popolnoma prilagajajo nogi, je pa tudi težko najti žensko, ki si zna prav izbrati nogavice.

Večina žensk zvrta vso krivdo za nesreče na nogavicah na slabo kakovost nogavic, malokatera pa prizna, da se ji je nogavica strgala, ker si ni izbrala nogavic po meri.

1. Nekateri ženske nosijo nogavice s prekratki stopali; premajhne nogavice zvišajo šiv pri peti, da zleze nogavica preveč v čevlji. Če moramo slučajno izbrati med dvema številčkama nogavic, odločimo se za večjo, kajti pri pranju se nogavice nekoliko skrčijo.

Glede na dolžino je tista nogavica idealna, ki jo lahko potegnemo, ko noga počiva, dva centimetra preko palca. To odvisno dolžino porabi noga pri hoji.

2. Kako dolge nogavice potrebujemo, prav lahko ugotovimo. Ženske majhne postavice si morajo izbrati nogavice, katerih rob je 15 cm nad kolenom, ženske srednje postavice naj nosijo nogavice, katerih rob je 17-18 cm nad kolenom, za dolge noge pa so primerne nogavice z robom 20 cm nad kolenom.

3. Zgornji rob normalne nogavice meri 35 cm in se lahko razširi do 52. cm. Če potrebujemo širšo, nogavico je bolje, da vzamemo nogavice z diagonalnim robom.

4. Često slišimo pritožbe nad nogavicami, ki so preširoke v gležnjih. Možno je, da je nogavica predolga, mogoče je pa tudi, da je nogavica slabo izdelana in v tem primeru ne kupujemo manjših.

5. Kako dosežemo, da se nam nogavica ne obrača? Ko si jo obujemo, jo dobro naravnajmo in jo nato prignimo na podvezo, ki morajo pasti navpino navzdol. Če potegnemo zadnjo podvezo naprej, se nam šiv obrne navznoter.

Drobni nasveti

Sal in svileni ruto, peremo z benzinom, kateremu pridenemo soli ter zmešamo, da se popolnoma raztopi. Na pol litra benzina 2 žlici soli. Položi in pritrdi šal ali ruto na mizo, na večkrat zganjeno rjuho. Potem pomakaj belo volneno krpo v to tekočino ter drgni z njo po šalu ali rutli, in sicer v isti smeri kakor tečejo niti. Če je šal zelo umazan, ga namakaj četrtr ure v omenjeni tekočini, potem ga izbrši na obeh straneh s flanelo in ga zlikaj preko robca. Likati ga ne smeš, dokler se docela ne posuši. Isto velja za svilene rute.

—***—

Zamazane steklenice čistimo tako, da najpamo vanje nekaj kisa in soli, čez nekaj časa pa izperemo s hladno vodo.

MODA

Vzorčasta pletena jopica: 400 gr temne, 100 gr svetle volne in dve igli št. 2 1/2 in dve igli št. 3 1/2.
Dvobarvna jopica: 500 gr rdeče, 100 gr bele volne, dve pletilki št. 3 in 2 pletilki št. 4.
Cepica: 75 gr sive, 50 gr bele, 50 gr modre volne ter dve igli št. 2.

NEKAJ O PREHRANI

ZIVILA, KI NAS NE HRANJO

Človek uživa tudi jedi in pijače, ki mu ne nudijo nobene hranilne vrednosti, ali pa le malenkostno. Uživa jih radi tega ker mu prija, zaradi okusa ali zaradi ugodnega razpoloženja, ki ga napravijo. Taka živila, če jih smemo tako imenovati, so kava, čaj in vse vrste opojnih pijač. Imenujemo jih nasladi.

KAVA IN ČAJ

Kava je pijača za nasladi, kakor so alkoholne pijače, seveda z drugačnim vplivom. Pripravlja se iz zrnatih in žganih sadov kavinnega drevesa. Ob skodelici kave postanejo naše misli nekako lažje in govoriča je bolj živahna. Znano je tudi, da se z močno kavo ubranimo nadležnega spanca, če imamo pred seboj še naporno dolgoletno duševno delo.

Kava ima raznovrstne kemične snovi, ki dobe ko, je žgana, prav prijeten duh. Glavna snov kave, ki je brez duba in daje kavi njeno čudodelno moč, je kofein. Zdravnik ga uporablja kadar hoče trenutno oslabiljeno srce okrepiti. Prav zaradi tega se črna kava priporoča človeku, čigar srce je radi preobilo zaužitega alkohola ali kakega drugega strupa ali bolezni omamljeno ali oslabiljeno.

Kofeinova glavna lastnost je, da skrči žile v trebušni votlini in s tem zviša krvni pritisk. Posledice tega skrčenja trebušnih žil pa utegnejo biti tudi nezdrave. Po jedi

potrebuje črevo, ko prebavlja več krvi, zato so žile v črevesju razširjene. Za pravilno prebavo je torej potrebno, da se kri pri jedi nabere v žilah trebušne votline. Tudi možgani in mišice imajo v tem času manj krvi, zato niso sposobni po jedi niti za telesno niti za duševno delo. Če pa izpijejo skodelico kave, se trebušne žile skrčijo, možgani in mišice dobe več krvi in dozdeva se nam, da lažje opravljamo delo. Seveda je pri tem na škodi naša prebava, ki traja dalje, ali pa je ne popolna, ker manjka v trebušni votlini krvi.

Druge lastnost kofeina je, da pri- ganja srca k intenzivnejšemu delu. Če to stori večkrat, potem srce oskoduje, kajti ni pametno brez potrebe pospeševati delovanje srca.

S tretjo svojo lastnostjo kofein draži živce in če se to stalno in v veliki meri ponavlja, jih tudi ohromi. Tako gre marsikateri nervoznost na račun premočne kave. To seveda govorim o pravi kavi in ne o kavinah nadomestilih. Vedeti je treba, da je kofein strup in da gram tega strupa, če ga zaužijemo hkrati, že lahko vpliva smrtno. Skodelica kave, pripravljena iz 16 g žgane kave, pa ima v sebi 0,1 : 0,12 g kofeina.

Kofein je strup za odrasle, še v večji meri za otroke. Otrok do 10. leta sploh ne sme piti kave. Ljudje, ki bolehalo na srcu, naj popolnoma opuste kavo, zdravim pa je nujno potreben pouk o uživanju kave.

Pravo kavo z uspehom lahko nadomestimo z žitno kavo.

Čaj se pripravlja iz čajne rastline in ima v sebi 1-2-2 st. theina. Thein daje čaju njegove lastnosti in učinek čaja je milejši od učinka kave. Od pravega čaja je treba ločiti nepravne čaje, ki jih pripravljajo iz različnih domačih rastlin (lipe, bezeg, kamelia) in jih rabijo v domačem zdravstvu, ker vplivajo osvežujoče.

KAKAO

Četjemo sicer med nasladi, vendar ima tudi hranilne sestavine. V skodelici kakaa, pripravljene iz 15 g kakaa sta 2 g beljakovin, 4 g tolsče, 4 g ogljikovih hidratov in 0,1 g theobromina. Kakao lahko nadomestja kavo ali čaj, primeren je za otroke, če je kuhan na mleku.

ALKOHOLNE PIJACE

(vino, pivo, žganje) spadajo tudi med nasladi, ker jih je podlaga alkohol. V navadnem vinu je 7-12% alkohola, v pivu 3-5%, v žganju tudi nad 50%. Škodljiv učinek alkohola na človeško telo in družbo je splošno znan. Če ga pogosto uživamo zastuplja telesne celice in jim jemlje odpornost proti boleznim.

Alkohol nima one važne lastnosti, ki jo imajo vse prave hranilne sestavine, namreč tvari, ki tvorijo telesne celice.

Toplotna energija, ki nastaja pri izgoranju alkohola, ne koristi te-

lesu, ker se pri tem oddaja povečana količina toplote. Alkohol namreč razširja kožne krvne žile in povečuje takoj ko ga použijemo, krvni pritisk in pospešuje dihanje, kar povzroča večjo oddajo toplote in padec telesne toplote. Občutek, da alkohol človeka ogreje, je torej sleparski. Le toliko, kolikor po alkoholu nastala gorilna toplota ne gre v izgubo zaradi povečane oddaje toplote, lahko alkohol pospešuje porabo neizgorele tolsče za tvorbo telesnic celic. Alkohol ne more štediti ali nadomestiti beljakovin, pač pa jih celo razkaja. Če alkohol dnevno uživamo se zmanjšajo telesne beljakovine in kasneje moči. Ta pojav izostane pri onih ljudeh, ki uživajo mnogo beljakovinske hrane in je njihovo telo vajeno alkohola. Dalje je dokazano, da že majhne količine alkohola zmanjšujejo zmoglost za delo in da se poleg tega še poveča telesni napor. Alkohol torej ne daje moči, tudi povečanje moči je le navidezno in lažnivo, kajti alkohol le zamori občutek utrujenosti. Iz tega lažnivega učinka alkohola izvira slavošpev, da alkohol krepi človeka in mu daje moči. Je pa to popolnoma zgrešeno.

Zmerna množina alkohola draž živčevje, tudi srčne živce ter povzroča pospešeno delovanje srca, torej tudi večji krvni pritisk. Zlasti se javlja dražljiv vpliv na možgane, kar zaziblje človeka v toliko zaželeno evforično stanje. Uživanje alkohola povzroča zdravstveno, ekonomsko in socialno škodo človeka posameznika ter človeške družbe.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

O UŠIVOSTI ŽIVINE

Ušivost živine je namreč vedno posledica zanemarjenosti in nečistosti hlevov, er pomanjkanje neke živa. Tega naj bi se vedno vsak živinorejec zavedal.

Uši živijo kot zajedavci pri vseh vrstah živali. Naše domače živali so jih verjetno prinesle s seboj, ko jih je človek udomačil. Glede na sestav usi in na način prehrane delimo te škodljivce zajedavce v dve vrsti. Ena vrsta usi se namreč hrani z luskami kože in nežnimi dlakami, druga vrsta so pravi krvo-sesi, ki pijejo kri svojih gospodar-jev. Pri naših domačih živalih naj-demo obe vrsti. S prostim očesom seveda živinorejec ne more določi-ti, v katero vrsto spadajo usi, ki so se zaredile v njegovem hlevu. Razlike med posameznimi vrstami usi so namreč tako majhne, da jih lahko ugotovi pod povečevalnim steklom samo izveščano oko strokovanjaka. Uši, ki jih najdemo pri posameznih vrstah domačih živali, se razlikujejo, tudi po velikosti. Največja od vseh je prasičja us, ki je 4,5 mm dolga.

Uši se množijo na način, ki je lasten vsem žuželkam. Samica zne-se hruskam podobna jajčeca (gni-de), ki jih pričvrsti na dlako. Iz gni-de se razvije plod, ki postane v treh letitvah spolno zrelo. Ta razvoj traja pri vseh domačih živalih približno dva tedna. Zanimivo je, da toplota izpod 16 stopinj Celzija ustavi razvoj gni-d.

Vse usi — naj spadajo v vrsto onih, ki se hranijo z luskami kože, ali pa v vrsto krvo-pivk — ogrožajo zdravje domačih živali. Prve povz-ročajo, ko se premikajo in lažje po-koži in med dlako, srbečico in živali vznemirjajo. Zaradi srbečice se praskajo in drgnejo ob vsakovrst-ne predmete v hlevih. Ze samo vznemirjanje in srbečica slabi na-padene živali. Praskanje napadenih mest in drgnjenje ob nečiste pre-dmete v hlevih kaj lahko povzroči razna manj ali bolj nevarna vnetja kože. Se bolj nevarne so usi, ki pijejo kri. Tudi te povzročajo na-padenim živalim srbečico ter jih še bolj vznemirjajo kakor prve. Te usi pa tudi lahko prenašajo kužne bolezni od bolnih na zdrave živali.

Znaki ušivosti živali so pri vseh vrstah precej enaki. Ušive živali slabo napredujejo, na raznih delih kože jim izpada dlaka, kakor n. pr. na križu, na začetku repa, po nogah, pri konjih pod grivo, na glavi in sploh na vseh delih telesa. Zaradi drgnjenja opazimo na goli koži do krvi odrgnjena mesta, ki se pokrijejo s koraščami. Pri svinjah, pri katerih najdemo usi po vsem telesu, zapazimo pogosto štirio-glate rdeče pege kot posledice pikov. Mladi, jako ušivi prašički pogosto poginejo zaradi malokrvnosti.

Ušivost je lahko ugotoviti. Srbe-čica, gola in odrgnjena mesta, kraste na teh mestih nas silijo, da temeljito pregledamo živali. Ze s prostim očesom bomo kaj hitro na-li usi in gnide med dlako.

Odpravljanje usi ni niti lahko ni-ti enostavno delo. Predvsem ni vsa-ko sredstvo zoper usi uporabno pri vsaki vrsti živali. Pogosto se z-godi, da povzroči tako sredstvo zastrupljenje. Zato mora biti ži-vinorejec previden ter naj ne upo-rablja sredstev, ki mu jih kdor ko-li svetuje. Vedno bo najbolje, da vpraša za svet živinozdravnika, ki bo predpisal primerno sredstvo in dal tudi navodilo o uporabi.

Pogrešil bi pa tudi vsak živino-rejec, ki bi mislil, da je mogoče sa-mo s sredstvi zoper usi uničiti ta mrčes. Ta sredstva uničijo usi na živalih, ne uničijo pa mrčesa na predmetih okoli ušivih živali. Prav tako ne uniči gnid, ki so zelo od-porne proti različnim razkuževal-nim sredstvom enkratno zdravlje-nje. Zato moramo zdravljenje več-krat ponoviti, istočasno pa tudi vedno razkužiti ves hlev in vse predmete, ki so na kateri koli na-čin v dotiku z ušivimi živalmi. Sa-mo tako izvedeno odpravljanje usi nas bo privedlo do cilja.

V naslednjem nekaj splošnih na-

vodil za zdravljenje posameznih vrst živali kakor tudi sredstev, ki jih živinorejci lahko uporabljajo.

Konje, ovce in govejo v toplih dneih ostrižemo ter ostriženo dlako požgemo. Na ta način uničimo gni-de, ki so jih samice pričvrstile na dlake. Razkužljiva sredstva, ki jih potem uporabljamo v borbi proti ušem, temeljiteje učinkujejo.

Od mnogih razkuževalnih sred-stev predvsem učinkuje kreolin. Kreolin v vodi (3 velike žlice v 1 litru vode) lahko rabimo pri vseh vrstah živali razen pri mačkah, ki so zelo občutljive in pri katerih pride lahko do zastrupljenja. S kreolinom si živinorejec tudi sam lahko pripravi mast proti ušem (3 grame kreolina na 100 gr masti ali olja). Konje zdravimo z raznimi živosrebrnimi preparati in mastmi, za katere pa moramo dobiti recept in navodilo od živinozdravnika. Od ačmačih zdravil bi bilo omeniti: lobak, petrolej in bencin. Tobačno sredstvo proti ušem si pripravimo tako, da prekuhamo 50 gr tobačnih listov v 1 litru vode. S precejeno vodo operemo in narahlo okrtai-mo ušive živali. Paziti moramo, da se živali ne bodo lizale, ker pride na ta način lahko do težkih nesreč. Petrolej uporabljamo zmešan z oljem v razmerju: 1 del petroleja na dva dela olja. S to zmesjo nama-žemo ušiva mesta živali. Bencin-sko sredstvo proti ušem pripravimo tako, da zmešamo 1 del bencina z dvema deloma vode. S tem sred-

ZIMSKO ORANJE

stvom operemo in narahlo okrtai-mo ušive živali.

Opomniti moramo, da se mleko molznih krav navzame duha po kreolinu, petroleju in bencinu, zato moramo biti previdni pri odpravl-janju usi pri molznih kravah. Pri uporabi petroleja in bencina mo-ramo še paziti zaradi njihove vnet-ljivosti. Po vsakem zdravljenju umijemo živali po nekaj urah.

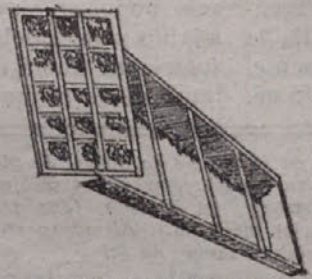
Ušivost preprečimo s čistočo v hlevih in skrbno nego domačih ži-vali. Sončni hlevi, ki jih večkrat prebelimo, pogosto razkužba lesenih predmetov (jastli, lesenih pregrad

in podobno) z vročim lugom, pogo-sto odstranjevanje gnoja, vse to preprečuje množitev vsakovrstnega mrčesa. Nega kože z dnevnim či-ščenjem in univanjem živali s 3% kreolinovo vodo preprečuje, da se ne zaplodijo na živalih usi. Krtače in drugi pribor za čiščenje živali je potrebno razkužiti.

Novo kupljene živali je potrebno temeljito pregledati in razkužiti, preden jih postavimo med druge živali. S tem si prihranimo mnogo jeze in skrbi, kakor tudi dela in stroškov, ki bi nastali, če bi v čist hlev pripeljali ušivo žival.

TOPLE GREDICE

Naše ozemlje, posebno pa obalni pas, je zelo ugodno za intenzivno gojitev povrtnin. Naše povrtnine so znane in upoštevane na domačih in tujih tržiščih; zato jim moramo posvetiti posebno nego. Plasanje vrtnin na tržiščih in njihova cena pa sta odvisna od časa, ko prispejo na tržišča. Večkrat le nekaj dni odloča, če se bodo povrtnine pro-

Odperta zimska greda

dale po višjih ali nižjih cenah, zato je zelo važno, da gojimo zgodnje vrste. Da povrtnino zgodaj pridela-mo, moramo upoštevati več čini-teljev, kakor več ali manj zgodnja vrsta semena, obdelavo in gnojenje rastlin, lego in položaj zemljišča, najbolj važno pri tem pa je, da si pravočasno preskrbimo dovoljno količino sadik. Te sadike pa pridobi-mo s tem, da jih sadimo in vzgoji-mo v toplih gredicah.

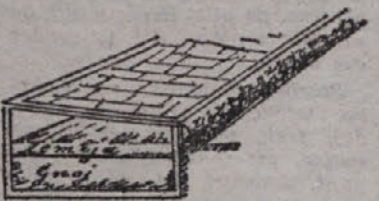
Imeti moramo torej zadostno šti-vilo toplih gredic in v njih gojiti rastline po najbolj napredni tehni-ki. Ko povrtnin še ne moremo se-ja-ti na odprtem, jih lahko sejemo v tople grede: cvetačo od oktobra do marca, paradižnik v drugi polovici januarja do 15. februarja.

Kako moramo pravilno zgraditi tople gredice? Za to poznamo več načinov in tudi material, katerega uporabljamo, je različen. Najbolj enostavne gredice so iz lesa. V naprednem in intenzivnem vrtnar-stvu, kakor je pri nas, pa moramo uporabljati opeko in cement. Ve-

liko pozornost moramo posvetiti legi gredic. Gredice morajo biti obvarovane pred mrzlimi vetrovi pri nas torej pred burjo. Če jih ne moremo zgraditi že po naravi v za-vetnih legah, jih lahko obvarjemo pred škodljivim vplivom burje z zaščitnimi zidovi ali nasadi. Višji zid ali okvir gredice mora biti na severni strani tako grajen, da je krov nagnjen proti jugu. Na ta način padajo sončni žarki posevno v notrajost grede in rastline bolj izkoriščajo sončno gorkoto.

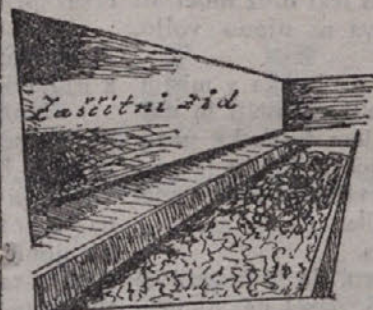
Dolžina in širina gredic je poljub-na. Naravno je, da so dvojne gre-dice bolj široke. Pri enostranski gredici, pa je bolje, da zaradi lažjega obdelovanja (setev, pletev in presajanje rastlin - pikiranje) širina ne presega 1,5 m. Pokrovni okvirji (okna) tudi ne smejo biti preširoki. Navadna mera je 1x1,5 m. Velikost stekla je tudi različna (20 - 30x30x40 cm). Gredice ne smejo biti manj kot 50 cm globoke.

Kako pripravimo tople grede za setev? Na dno grede, ki mora biti ravna, potrosimo tenko plast slame ali koruznice. e notranjih strani gredic ne obložimo z deskami, jih

Seme kali pod toplim soncem

moramo obložiti vsaj s slamo ali koruznico. Tega opravila ne smemo zanemarjati, ker se na ta način gub-iz gredic manj gorkote. Na to pokla-damo 50 cm, debelo plast konjskega gnoja, katerega dobro potlačimo (pogazimo). Vrh gnoja pa pride plast zdrave vrtno zemlje (črničehumusa), pomešane z dobrim kom-postom. Debelina te plasti je od-visna od vrste semen, katere na-meravamo sejati (20-30 cm). Zelo grešijo tisti vrtnarji, ki takoj zase-jejo v pripravljeno gredico, vrtni-ne Pred setvijo se mora gredica dobro ogreti. Počakati moramo to-rej, dokler se gnoj toliko ne raz-

kroji, da se gredica dovolj ogreje. Se na eno stvar moramo paziti pred setvijo. Hlevski gnoj proizvaja pri razkrajjanju pline, ki lahko zelo škodljivo vplivajo na kalivost in na razvoj rastline same. Zato mo-ramo pred setvijo gredico na rahlo prekopati, da se zemlja prezrač-i in da se plini zgubijo.

Takoj po setvi moramo gre-dice zapreti. Ponoči, posebno če je temperatura nizka, moramo preko oken položiti še slamnata pogrinjala (odeje). V toplih sončnih dneih moramo gredice več ali manj prezračiti. Zračimo jih tako, da ne-koliko privzdignemo okna. Paziti moramo, da je v notranjosti ena-komerna toplota. Če se gornja plast zemlje posuši, moramo gredice za-liti s posušeno ne premrzlo vodo. Neprestano moramo uničevati ple-vel, ki ovira razvoj rastlin. Ka-kor hitro rastline dorasejo, jih mo-ramo presaditi v nove gredice (pi-kiranje). Čas presajanja je različen. Odvisen je od časa setve in pre-sajanja na stalno mesto. Paradižnik n. pr. pikiramo v prvi polovici marca, cvetačo aprila, kumarice aprila, zeleno konec marca do po-lovice aprila.

Tudi čas presajanja na prosto je različen. Presajamo pa vedno zdra-ve in utrjene sadike. Pred presa-janjem na prosto moramo sadike že v gredici počasi priučiti na zu-nanje pogoje življenja, ki se razli-kujejo od pogojev v notranjosti gredic. V ta namen moramo gre-dice vse več odpirati, tako da se sadike utrdijo in usposobijo na novo življenje.

Dr. Jurišević.

OBVESTILA

«Kmete, vrtnarje in sadjarje S. T. O. ja obveščamo, da je prejela te dni Kmetijska nabavna in pro-dajna zadruga s sedežem v Trstu, ul. U. Foscolo, 1, razna semena prvovrstne kakovosti naravnost iz Nizozemske. Zadruga se je založi-la za tekočo sezono tudi z vsa-kovrstnimi umetnimi gnojili in škropili proti zajedalcem sadnega drevja. Ti predmeti in vsakovrst-ne druge potrebščine v kmetijstvu so na prodaj po ugodnih in znižanih cenah — za člane in tudi ne-člane zadruge — v prodajalnici v Trstu, ul. S. Mercadante, 4 (poleg knjigarne Stoka), ter v Miljah, ul. Mazzini, 1a.

Vprašanja in odgovori

M. G. iz Velikega Rapra: Imajo kokoši, ki imajo nekam čudno krastave in luskinaste noge. Koko-ši ne nesejo nič in se nekam klavr-no držijo. Kako jih ozdravim?

Odgovor: Proti tej bolezni je najboljše mazanje nog z milnico in kreolinom. V ta namen se dobi v drogeriji posebno milo tako zva-no kreolinovo mulo. Če imate t-ko mulo, ni potrebno druge, kakor raztopiti malo tega mila v topli vodi in s to milnico namazati koko-šem noge. To mazanje morate po-navljati toliko časa, dokler kokoši ne ozdravijo. Ko so vse kokoši o-zdravile, razkužite kokošnjak z 2 do 3 odstotno raztopino kreolina v vodi.

F. B. iz Prebenke: Imam nekaj letošnjega vina, ki diši po plesni. Kako naj ga popravim in kje do-bim potrebne snovi?

Odgovor: Najboljša snov za po-pravljanja vina, ki diši po plesni, je «Eponita». Ta se uporablja tako-le: Najprej pretočite vino, če je še na drožeh. Potem vzemite ta prah v količini od 40 do 80 gr. na vsak hl vina, ki ga mislite popravljati, in stresite ga v en brentač vina. To dobro zmešajte in zlite v sod ter dobro premešajte vino v njem. To mešanje ponovite tudi nasled-nji dan. Nato pustite vino pri mi-ru, da se učisti, in po preteku dveh do treh tednov ga pretočite v zažveplan sod.

Vinske tropine kot gnojilo

Vinske tropine, pa bodisi zgane ali ne, se skisajo, in sicer tem bolj, čim dlje leže na prostem zraku. Kislina ni nikdar dobra za zemljo in kisle tropine bi zelo polagoma gnile v zemlji, ker bi kislina zelo škodljivo vplivala na bakterije, ki imajo nalogo oprostiti dušik in pri-praviti ga v sprejemljivo obliko za koreninice rastlin. Zato greše oni kmetovalci, ki podkopljejo, oziroma rabijo tropine kar take za gnojilo. Tropine je potrebno pripraviti.

To dosežemo naj hitreje, če tropine pomešamo z gnojem. Najbolje je, če jih razdelimo med gnoj v enako-mernih plasteh, potem pa vse sku-paj zalivamo z gnojnico. Zelo kori-sten je tudi domač pepel, s katerim potrosimo tropine. Tropinam lahko z uspehom dodamo tudi nekatere umetnih gnojil, in sicer na 1 stot tropin 4 kg 1% tomaževe žilindre in 2 kg 40% kalijeve soli. Tako pri-pravljene tropine so izborno gno-jilo za rte v vinogradih in za sadno drevje, kjer jih podkoljemo pod krono dreves.

Kmetovalci!

Pri «Ljudskem tedniku» so-delujejo naši najboljši kme-tijski strokovnjaki.

Citajte njihova navodila in širite

LIUDSKI
TEDNIK

MARIE MAIEROVA

ROMAN

Najlepši svet

Lenka je komaj spoznala sestro Ano. Osuplo je gledala, kako se je izpremenila. To je vendar neka popolnoma druga oseba, ta gospa Jaruševal. Nekoč je bil samo en tovarni konj, z blatom poškrplojen, vprežen z mrežo težkih vajeti in s komatom na oguljenem vratu. Konjiček je bil zdaj očičen, počohan, ni imel več znamenj težkega dela, griva je bila počesana, kopita svetlo naloščena, bil je to docela drugačen, prerojen konj. Trikrat bi obtekel vas, preden bi se ustavil.

»To je Lenka«, je rekel Jaruš malomarno in se ukvarjal z vozom.

Ana je postavila otroka na tla, kjer se je radovedno ozrl, mu obrisala nasek in ga pripeljala k Lenki.

»Daj teti poljubček!« mu je ukazala in sama nastavila sestri lice.

Bil je isti ton, s katerim je nekoč sprejela Lenko, ko ji je ta pokazala odlično spričevalo, zaničljiv ton samozadovoljnega deželana. Iz ostrine tega tona je Lenka sklepala, da ji je postala Ana še bolj tuja.

Vse to je Lenko tlačilo. Najrajši bi se bila obrnila in odšla v Prago med tuje ljudi osmero narodnosti, ki so trpeli, a se je v njihovem trpljenju skrival in se pripravljala na skok bodoči veliki zagonu k odporu.

Šla je v vrtno samoto, da bi bila daleč od sorodnikov. Tudi jo je mučil strah, da bo spet videla mrtvega, negibnega očeta, da ga mora še enkrat pogledati, prisiljena po drugih, ki jo bodo zvlekli k njemu, ker je to dolžnost otroka, a morda celo zaradi tega, ker jo v to požene njena lastna notranjost. Zakaj notranjost se je hotela prepričati, če je njen sovražnik zares mrtev in leži brez moči. In da ne bo imel nekoč več vpliva na njeno voljo, usodo in življenje.

»Očel« si je bridko ponavljala Lenka v mislih. Očel Tisti, ki bi ji moral biti najbližji in najljubši! On pa ni niti v poslednjem trenutku pozabil svojega sovraštva, zapodil jo je, ko jo je prevzelo sočutje, ko ga je hotela razumeti tudi v njegovem sovraštvu in mu odpustila.

»Nikogar!« je kriknil nanjo. In je umrl. Bil je tako zloben, da je utegnil če treba hliniti smrt, da bi e nato pasel na njenem strahu, da bi jo mogel zbosti tam, kjer bi najmanj

pričakovala. Mora ga zares še enkrat videti: iztegnjenega, onemolega. Mora se prepričati o svoji varnosti.

Ko je šla kašče, je zagledala Kaftanko, ki je izkoristila zmedo, da je pobrala vedrico in jo vrgla preko zida. Potem jo je nameravala pobrati in odnesti domov. Ko je posoda padla na ono stran, je stala še nekaj časa sključena, potem pa se je delala, kakor da nekaj pobira po tleh, in, prepričana, da je ni nihče videl, je odšla s ponižnim izrazom skozi vrata, da bi raznesla novico in dala zvoniti z mrtvaškim zvonom.

Lenka se je nasmehnila, ko je videla, kako si je revica prizadevala skriti tatvino z zvijačnimi kretnjami. Istočasno pa se je čutila krivo zavoljo vseh podobnih Kaftank, ki so garale do onemoglosti vse življenje in niso imele nikoli vsega, česar so potrebovale. Svoje delo so prodajale za nekaj krompirja. Nikoli niso prejele tistega, kar so v resnici zaslužile. Mlinar, kmet ali graščak, vsi so si delili s takimi Kaftankami njihov zaslužek in jim dajali samo miloščino, od katere so bedno životarile. Na tisoče in stotisoče je bilo takih na svetu zato, da bi se dobro godilo velikim premoženjem, ki so nastajala, se vzdrževala in rasla samo tako in ne drugače.

Lenka ima pred očmi očetov primer, ki ga je šele zdaj videla v njegovi pravi podobi. Niti mlinar, njen oče, ni mogel pridobiti premoženja samo od svojega dela, marveč se je moral okoristiti z delom drugih. Dvakrat se mu je posrečilo zbrati potrebni kapital, a ga je uničil z grto strastjo. Brez žrtvovanja lastnih otrok ne bi ga zbral niti enkrat. Od dela samo slojih dveh rok ne bi bil mogel ničesar prihraniti.

O. Lenka si je znala zdaj vse jasno razložiti. Prodirala je v družbeni sestav in imenovala stvari z njihovim pravim imenom. Dejala si je:

»Najprej si je oče pomagal z materino doto, potem se je držal nad vodo z drobnim odiranjem najetih ljudi, s Kaftankami, njihovimi otroki in vnuki, ki so mu obdelali polje, in si pomagal z mlinarsko obrtjo: deloma s proizvodnjo, ki mu je nesla dobiček, ker je imel najeta proizvodjalna sredstva, ostalo s kupčijo. Kupčija? No, da, kupčija je sleparstvo, ki jo dovoljuje zakon in javno mnenje. To je pravil sam gospod oče, kadar je šlo za druge.

Sam je kupčeval le v malem, zato je delal vse v malem, ker ni imel dovolj brezobzirne velikopoteznosti, ker je uporabljal tudi svoje roke za delo, ker se je vdajal strasti, ki ga je slabila in razganjala. Vzlic vsemu temu pa se mu ni posrečilo, da bi dosegel, za kar se je trudil: da bi našel mesto med izvoljenimi tega sveta, ki se imenujejo lastniki in vpregajo v jarem svoje lastnine druge, da bi delali zanje.

A njeno srce se je danes s podvojeno vneto izjavilo za vse, ki so se ubijali na poljih, prejemali od sonca samo pripek, od zemlje pa škodljivi vpliv ilovice, a nikoli njihovega blagoslova. Za vse, ki jih je videla izgubljati najlepši čas svojega življenja v tovarnah, v delavnicah brez svetlobe, brez zraka, obteženi na duši in telesu v prekletstvu dela: z ranami, počasnim zastrupljenjem, polabljenimi udi, jetiko, omejevanjem duševnega obzorja, poteptanimi pravicami in počasnim upadanjem kulturne ravni, ki nareja v današnji človeški družbi iz proizvajalcev, delavcev in stvariteljev razred, ki je za stopnjo nižji, kakor je razred izkoriščevalcev in uživalcev. Brezimni in sivi so podobni vodi v zatvornicah, ki je umetno dvignjena z ogromnimi vrati razredne pregrade.

Bratsko se je izjavila za vse, ki jih je videla v vojaški bolnici, za tiste, ki so bili v vseh lazaretih sveta in na vseh frontah, žrtvujoč svojo kri in življenje zavestno in nezavestno za korist tistih, ki so iz njihovega dela naredili premoženje in izskali iz njih ne samo sok njihovih mezd in proizvodov, ampak tudi duhovne vrednote: njihovo hrabrost, poštenost, vztrajnost. Ta zločinski nakradena premoženja so povzročila, da se ljudje razreda, ki prenašajo po vsem svetu enaka zatiranje danes ubijajo s karabinkami, bodali, topovi, strupenimi plini, od blizu in na daljavo, da so danes sprejemljivi za lažniva in preračunana gesla, s katerimi so jih prireditelji bitk nahujskali. V množicah so jih utesnili v togo disciplino in razdrobili na tisoč malenkostih in sebičnih interesov, bojazni, strahu in malodušnosti njihovo ogromno moč, ki je ne znajo uporabiti zase.

Vsi ti so se postavili že davno ob Lenkino stran, ko je nenadoma začutila, da nima doma ne družine ne nikogar na svetu. Zdaj je postavila očetova smrt temu položaju dokončni mejnik. Bilo je jasno, da mora stati trdno na strani vseh zatiranih in ponižanih, da mora sama storiti tako, kakor je bila uverjena, da mora storiti vsakdo od njih: osredotočiti vse svoje moči in sposobnosti, da bi si ljudje ustvarili v sebi in okrog sebe svet, ki bo obzaren z ljubeznijo in oprt na pravico delovnega ljudstva. Vendar je mogoče takšen red, ki bo pobratil narode in pospešil splošno soglasje! Mora biti, sicer je vsa resničnost stvari in sveta brezčuten zasmeh, grda šala, ki si jo je dovolil neki okrutnik od vekomaj z zemljo in njenimi milijoni let! Mora biti najlepši svet, ki živi danes samo v mislih sicer, a se bo nekoč vendar uresničil. V njegovem bodočem slavnem ustoličenju je videla Lenka sijajno zmago dobrega nad zlim. Zdaj je Lenka razumela ta titanski boj, ki mu nekoč kot šestnajstletno dekle ni moglo priti na dno.

Med Čiribirci pod Učko

(Nadaljevanje s strani 8-9)

njo. Kjer koli prideta dva Čiribirci skupaj, jo začnejo po svoji, da jih živa duša ne razume, pa naj si boji sredi Trsta ali drugega velenega mesta po svetu. Če se poroči Hrvatice v njihovo vas, se kmalu nauči po čiribirsko in otroci prav tako. Na splošno pa imajo vsi dar za jezike.

Rekel sem že, da jih gre mnogo po svetu. To jim je v krvi menda že cela stoletja. Vsa okrasel moški, pa naj si bo star ali mlad, se ti pohvali »Jom je reje tota luma« (Jaz sem obšel ves svet).

Tudi stari Pero, s katerim se razgovarjam, se mi tako pohvali in mi pripoveduje, kod vse je krožil po svetu. Bil je kot pomorščak v Avstraliji, v Indiji, na Japonskem, v Afriki in Ameriki ter v severnih državah Evrope. Res »tota luma« je videl ta stari Čiribirc. Tudi zdaj je mnogo »comunov« (moških) po svetu. »Fetice« (dekleta) pa ne gredo rada daleč, kvečjemu v bližnja mesta.

Zanimalo me je, kako so se obnesli med okupacijo in borbo! Prav dobro. Tu je bil več časa osvobojeni teritorij, tu je imela svoj sedež vojna pozadinka stanica. Partizanske čete so se tu odpočile, domačini so bili v partizanih ali pa so aktivno sodelovali v borbi proti tujcu. Sedaj pa, ko jih nekoliko poznamo, kaj in od kod so, nas bo gotovo za-

nimala njihova čudna in zanimiva govorica, ki je nekaka zmes romunskega, latinskega in hrvaškega jezika. Zares zanimiva kombinacija treh jezikov.

Ko so mlade »fetice« in »fečurici« (otroci) opazili, da imam v rokah fotografski aparat, so bili že okrog mene, naj jih slikam. »Fačec fotografije, fačec!« (Slikajte, slikajte!).

Govoril bi bil hrvaški, pa sem jih zaprosil, naj kar po svoje, da si bom kaj zapomnil. Ko sem jim povedal, za kaj gre in kam bom o njih napisal, so bili še bolj veseli in ponosni nase in na svojo govorico, ker bodo tudi drugi po alumi« brali o njih.

Ko je v škatlici napravilo »aka«, so že spraševali: »Kem va fi fotografija fakuta?« (Kdaj bo napravljena slika?) Obljubil sem jim slike in še »Ljudski tednik« zraven, da se bodo videli in brali. Če ne bodo vsega razumeli, pa jim bo župnik tolmačil, kakor je meni, ki jih nisem skoraj nič razumel. Nekoliko sem ujel po zraku s pomočjo svoje latinščine in italijanščine, pa ni zadostovalo.

Nekaj je prav pristno latinskih besed, kot n. pr. prope (blizu), »gutus« (grlo), »alutu« (blato), drugo pa je po domače rečeno prava »amineštra«.

Ko sem zbral tri tipične domačine, moškega, žensko in otroka, se je franjo nekam obotavljal. Nisem hitro razumel, zakaj. »Mu-

liera« franja, ženska mi je rekla, da ne gre kar tako, češ da je »akameša tota blatna« in je pokazala na možakovo srajco, ki pa ni bila prav vsa blatna, ali umazana.

Franjo, pravi »omus«, pa se ni za to malenkost zmenil. Fotografija je bila že »fakuta«, v škatlici so bili »muliera«, »fetice« in »omus«.

Gledal sem njihove hišice, nekatere so požgali Nemci, druge so bolj skromne in nekam črne od dima in starinske. »Tota kosa očrnila«, so rekli, da je hiša vsa okajena, pa bi si Hrvat mislil, da so lasje vsi črni. Pa je vendar vse drugo.

Posebna zanimivost pa je, kako štejejo. Le poslušajte. »Ur, doj, trej, puatru, činč, šuase, šuapte, osam, devet, žeče, jedanašt, dvanašt, itd. po hrvaško do dvajset, nato pa: dvadsetšent, dvadsetšedoj itd. (21, 22...). Do osem gredo po svoje, osem in dež vet po hrvaško, deset po svoje, potem pa s skupnim sodelovanjem naprej. Morda zato, ker so večje številke pretežke in niso imeli pradedje za štetje drugega kot prste na rokah? Zlomek ti ga vedi!

»Ce lukri?« (Kaj delaš?).

»Jo merenk!« Tako ti bo odgovoril, če kaj je (Jaz jem).

»Jo pisels!« Tako pa sem jim odgovoril jaz, ko sem si zapisoval.

Jo merenk, tu merenči, je merenka, noi munkuom, voi munkuoc, jel merenka (jaz jem, ti ješ itd.). Joj mene, sem si mislil,

kaj pa je to? Pa še nekaj: Jo pisels, tu pisesti, je pise, noi piseln, voi piseln, jel piselsku. (Jaz pišem, ti pišeš itd.). Ali ni to rumanesku? Bome, da je!

»Kaj si storil?« se vpraša pa tako: »Ce ai fakut?«. Če se srečata Čiribirci, si voščita dober dan tako: »Bura ciao«. To izhaja menda iz latinskega, vsaj podobno je »bona dies«. »Dober večer pa je »Bura sera«. »Dybro jutro« — »Bura domareca«.

Skoraj bi se prestrašil ob toliki burji. Se ko gredo spat si voščijo z buro »Bura nopta« (lahko noč).

Ko zvonovi zvonijo, pravijo, da »aklopotole zvonesku« — Toda ne zamenjati: »zvonesku« pomeni, da zvonijo, »aklopotole« pa so zvonovi. Zdaj pa cel stavek, domač pregovor:

»Masteže'j mušata vreme, m're nu štien če va fi«. (Danes je lepo vreme, jutri ne znamo kakšno bo).

Otroci so »fečurici«, otročički pa »fečurici«, dekle je »fota«, deklica pa »fetica«.

Na splošno je glagol bolj zamotan kot samostalniki, ima sedanj, pretekli in prihodnji čas ali futurum ter celo pogojnik.

Pred zadnjo vojno so bili večkrat med Čiribirci romunski filologi in profesorji, ki so raziskovali in zapisovali govorico, pripovedke in pregovore, ki so jih nabrali med ljudstvom. Nato je filološki inštitut v Bukarešti izdal posebno brošuro, kjer je bilo vse to objavljeno. Za zaključek še povem, kako se vpraša Čiribirc, kako se piše: »Kun je cije lumele?« (Kako je tvoje ime?). Ko pa

vidite lepo čiribirsko dekle in se kisló drži, jo boste kar zadeli če ji porečete:

»Mušata fetica, grumbo se cire«. Če ste pazljivo prečitali cel članek, ste že vse razumeli razen grumbo, kar pomeni »agrdos«. Da pa ne boste listali po časopisu, vam povem, kaj je to: »Lepa je deklica, toda grdo se drži«. Morda pa se »grumbo cire«, ker »pure se knočen«. Zdaj pa vendar pure in kolkje ne kočijo. Seveda ne. To vendar pomeni, da se krh peče.

Cire bire v novem letu.

Kaj znajo in za kaj se zanimajo Američani

(Nadaljevanje s strani 8-9)

končno je kuhar »Wardolf Astor« izumil posebno palačinko in ji dal ime pisateljice. Ko pa je razpisala neka ameriška revija anketo: »Kaj nam ugaja v romanu Betty Macdonald«, se je pokazalo, da so že vsi čitatelji pozabili, kakšna je vsebina knjige. Odgovarjali so: »Zdi se mi, da sem se kratkočasila in nagrado je dobil najtočnejši odgovor: »To je smešna zgodba z ljubeznijo in kurami«. Tak uspeh ni vreden piškavega oreha.

Mi smo res antipodi Amerike: mi cenimo harmonično vsestranski razvoj človeka. Mi imamo za enkrat malo hladilnikov ali sesalcev prahu, to je res, imamo pa zelo mnogo resničnih ljudi.

Cankarjevi „HLAPCI“ drugič na tržaškem odru

Prvo izmed slovenskih gledališč je 29. maja 1919 uprizorilo Slovensko narodno gledališče v Trstu Cankarjevo dramo „Hlapci“. V letošnjem letu pa je kot svojo premiero ponovno uprizorilo „Hlapce“ in tako dostojno proslavilo velikega slovenskega pisatelja ob 30. letnici njegove smrti.

Dvorana Doma kulture v Skednju je bila polna do zadnjega in gledalci so sledili uvodnim besedam upravnika SNG dr. Andreja Budala, s katerimi je orisal Cankarjevo življenje in dobo, v kateri je pisatelj delal. Med predstavo pa je predstavnik SHPZ izročil Slovenskemu gledališču spomenico z napisom: „SHPZ izreka oseboj Slovenskega narodnega gledališča v Trstu priznanje za plodovito delovanje v izredno težkih razmerah v obrambo slovenske kulture in za razvoj gledališke umetnosti.“

„Hlapci“ so drama iz življenja Slovencev leta 1907, v kateri nastopajo tipični predstavniki takratne meščanske družbe od pokončnega Jermana in Kalandra ter učiteljice Lojzke preko majhnih in breznačelnih tipov, do ponosnega župnika, predstavnika takratnih vsemogočnih klerikalnih oblasti, ki zahva v imenu teh pokorščino vsakogar. Jerman se mu zoperstavi, tudi po na videz izgubljeni borbi z mogočnim župnikom ne klone, nasprotno, zdaj dobro ve, kaj je njegov posel: „iz hlapcev napraviti ljudi“. In s to mislijo gre drugam, delo v vasi pa položi na široka Kalandrova pleča.

„Hlapce“ je postavil na tržaški oder režiser in igralec Jože Babič, ki je z režijo popolnoma približal to veliko delo gledalcem. Njegova velika zasluga je, da so satirični tipi v drami ostali pred mejo, ko prehaja satira v burko in je prav zato celotna predstava izzvenela prepričevalno. Posebno pozitivno je učinkoval prvi del drame, v kateri Jerman možato in dosledno izpoveduje svoje mišljenje in se stavi po robu tistim, ki ga hočejo streti. Drugi del drame pa zapuša v nas nejasno in negativno čustvo, ker dobimo gledalec vtis, da se nosilec ideje Jerman v drugem delu odpoveduje vsemu, za kar se je v prvem delu boril. Jermanovi koraki in besede v zadnjih dveh prizorih bi morali biti prikazani kot nujno človeški da bi ob koncu igre ne ostal v gledalcu občutek Jermanove kapitulacije.

Jermana je igral Rado Nakerst. Svoj tekst je podajal preveč deklaratorsko, da bi nas mogel popolnoma prepričati. Tudi v maski se je oddaljil od zdravega kmečkega učitelja. Najboljši del njegove vloge pa je bil govor v četrtem dejanju, ki ga je dobro stopnjeval do spontanega izbruha.

Z župnikom ki je s svojim gospodovnim nastopom in s svojo umerjeno besedo, kar sugestivno

vplival na ljudi okoli sebe, se je Jože Babič približal takratnemu mogočnemu predstavniku cerkve. Tudi njegova maska je odgovarjala.

Nadučitelj je dobro podal Just Košuta, Lukeš pa je ustvaril odličnega, breznačelnega pijanega učitelja Komarja, ki je prehod v svojem značaju silno tankočutno izpeljal. Zelo je oživel pred nami učitelj Hvastja, ki ga je odlično predstavljala Milan Kosič in posebno učinkoval s človeško toplino v zadnjem dejanju.

Zelo dobro sta karakterizirali učiteljici Minko in Geni Nada Gabrijelčičeva in Ema Starčeva. Manj je zadovoljila Zlata Rodoškova, ki je bila kot Lojzka premalo topla in izrazita.

Kalandra je predstavljala Stane Raztresen, ki se je potrudil, da bi kovač izzvenel čim bolj močno in toplo.

V drugih manjših vlogah so se uveljavili še Angela Rakarjeva kot Jermanova mati, Vera Remčeva kot Kalandrova žena, Valerija Sila kot kmetica, Tea Starčeva kot Anka ter Anton Požar kot zdravnik, Ernest Zega kot župan, Silvij Kobal kot poštar, Josip Fišer kot pijani Pisek, Božo Podkrajšek kot Nace ter ostali, ki so vsi s scenarjem Jožetom Cesarjem in pomožnim osebjem pripomogli, da je Cankarjeva drama uspela.

Več kot pred enim mesecem smo imeli premiero in od takrat ni uspelo SNG spraviti na oder druge predstave „Hlapceva“. Poleg obolenosti posameznih igralcev, je bila največja ovira v tem, da „Tuji

V moskovski trgovini muzikalij.

gospodarji našega življenja yam ne dajo dvorane, nočejo vas priznati. Zato je vaše gledališče edinstveno na svetu, danes v vasi, jutri v mestu Toda priznalo vas bo ljudstvo

in to vam bodi najvišja nagrada. Pot pa gre navzgor, strma je in kamenita, toda zmogli jo boste. (Ravbar M.).

N. M.

ŽIVLJENJE V MOSKOVSKI PALAČI KULTURE

Moskovska podzemeljska železnica velja za najlepšo na svetu. Tisoči ljudi, ki se vsak dan vozijo v njej po sovjetskem glavnem mestu, se vedno navdušujejo nad lepo in veliko železnico, nad njenimi podzemeljskimi dvoranami, udobnimi vožovi, brezhibno organiziranimi prevozi, kar vse dokazuje, da so graditelji metroja mislili predvsem na udobje sovjetskih ljudi.

Kako skrbi sovjetska vlada za svoje ljudi, dokazuje tudi Palača kulture podzemeljske železnice, ki so jo odprli v zadnjem letu vojne. Je to prava palača: mramorne stopnice razsvetljujejo razkošni lestenci, strop je okrašen z okusno štukaturo, stene so oblite s trdim lesom. Vse to so z lastnimi rokami izdelali obrtniki podzemeljske železnice.

Cepprav so palačo gradili med

vojno, ni tu prav nobenega sledu več na strašno vojno dobo.

V Palači kulture je gledališče z 850 sedeži, strop je okrašen s sliko o zmagi. Nadstropje više je koncertna dvorana za 250 poslušalcev, predavalnica ima prostora za 375 ljudi. Knjižnica šteje okrog 40.000 knjig. Eno celo nadstropje je v Palači kulture določeno za diletantске kroge.

Toda zunanji videz, štukature in bron ter lestence niso važni, važna je veliko kulturno delo med stenami palače. Tu se udeležujejo na raznih političnih in kulturnih področjih vse delavstvo, uradništvo in tehnično osebje moskovske podzemeljske železnice.

Pravo življenje se prične v dvoranah in sobah palače zvečer: tu morejo uslužbeni podzemeljske železnice gledati predstave najboljših moskovskih gledališč, nove filme, poslušati simfonične koncerte, plesno glasbo ali gledati program diletantov. Posebno pozornost zasluži predavanja iz najrazličnejših strok.

Cesto prirejajo tu literarne večere in koncerte. Mladina se prav rada spominja čitalniških večerov, na katerih so debatirali o romanu A. Fadejeva »Mlada garda«. Po diskusiji o knjigi so člani moskovskega gledališča izvajali odlomke istoimenske igre. Nedavno so v Palači kulture priredili večer, na katerem so razpravljali o romanu pisatelja Pavlenka »Sreča«, ki je dobil Stalinovo nagrado. V spomin velikih mož prirejajo tudi spominске večere, kakor na pr. večer Gorka in Ostrovskega.

V Moskvi uživajo veliko popularnost ljubitelji umetnosti, uslužbeni pri podzemeljski železnici; ustanovili so si dve gledališki skupini, pevski in plesni zbor, koreografsko skupino in orkester na pištala. V teh kolektivih se mladina izborna šola po določenem programu in marsikak gojenec diletantskega krož

ka je že iz te šole izšel kot umetnik.

Poslovanje knjižnice je izredno veliko. Knjižna zaloga je razdeljena na 60 oddelkov po raznih odsekih stavbe. Razpored knjig služi bralcem za debatne večere. Često prihajajo na te večere pisatelji, literarni delavci ter novinarji, ki sami bero svoja dela. Nedavno je bil v Palači kulture gost junak romana Borisa Polevoja »Doživljaj pravega človeka«, junak Sovjetske zveze Aleksej Maresjev. To je bivši frontni borec, ki je bil v boju izgubil obe nogi in se še naprej bojeval s protezami do konca domovinske vojne.

Palača kulture je resnično središče napredne socialistične kulture, ki častno izvršuje svojo nalogo in vzgaja svojega človeka v duhu brezmejnega vdanosti idealom Lenina in Stalina.

Naš knjižni trg

Avgust Cesarec: Pankrac in njegove žrtve v prevodu S. Salija. Hrvaški napredni pisatelj t. Cesarec, ki je padel leta 1941 kot žrtev fašizma, je prikazal v sojem romanu degeneracijo takratne meščanske družbe. Glavni junak romana, Pankrac je tip mladega predvojnega človeka, ki pozna samo en smoter: uživanje življenja ter temu smotru žrtvuje vse.

William Shakespeare: Izbrano delo. II. Državna založba Slovenije je v zbirki klasikov ponovno izdala dela svetovnega dramatika W. Shakespeara: Beneški trgovec, Kar hočete in Julij Cesar v odličnem prevodu Oto Zupančiča.

Milovan Djilas: Clanki. Knjiga je izšla v Cankarjevi založbi ter obsega 43 člankov iz narodno osvobodilne vojne ter iz dobe za izgradnjo socializma v Jugoslaviji.

Mladinska knjiga je v decembru iz

Gledališče v Italiji

Italijansko gledališče preživlja danes globoko krizo. Po osvoboditvi iz pod fašizma so nastali v Italiji ugodnejši pogoji za razvoj in napredek gledališke umetnosti. Toda vpliv angloameriških imperialistov in klerofašistov na italijansko gledališče se kaže v tem, da zopet prevladujejo brezidejnost, kriminalistika in misti, cizem.

V Italiji prevladuje tip potujočih gledališč, ki potujejo iz kraja v kraj in ne uspejo, da bi niti eno sezono igrali v enem gledališču. Sestav italijanskih skupin se pogosto menja. Igralci prehajajo iz ene skupine v drugo, kar, naravno slabo vpliva na kvaliteto predstav.

Finančno stanje italijanskih gledališč v sezoni 1947-1948 se je končalo z velikim deficitom. Od vseh gledaliških društev so bila samo 4 aktivna. Največji del dohodka poberejo razni ravnatelji, medtem ko so igralci slabo plačani. Za sodelovanje v posameznih igrah angažirajo minimalno število igralcev, štedijo pa tudi pri kostumih in sceni. Tako je skupina »Ricci« v Milanu postavila na oder Shakespearovega Hamleta v modernih kostumih, ne morda zaradi »inovatorskih« težnj, temveč zaradi pomanjkanja sredstev. V Italiji pomeni že velik uspeh, če ponovijo v nekem mestu igro sedem ali osem krat.

Vlada De Gasperi se na vse načine trudi, da zavre razvoj italijanske gledališke umetnosti. Po direktivah svojih imperialističnih gospodarjev hoče z gledališčem odvrniti ljudstvo v mysticizem, v irealen svet, da bi ga tako odvrgla od perečih problemov, ki se danes pojavljajo.

Govoriti o italijanskem repertoarju pomeni, govoriti o repertoarju Pariza, Londona in New Yorka. V večini teh gledališč igrajo ameriška dela kriminalne, religiozne in banalne vsebine. V zadnjih dveh letih so dali na italijanskih odrih 6 novih domačih del, toda niti eno ne obravnava važnih sodobnih problemov.

Da bi izboljšali položaj italijanskih gledališč, so lansko leto osnovali Italijanske intelektualci »Društvo za zaščito italijanske kulture«, ki ima poleg drugega tudi nalogo, da dvigne italijansko gledališko umetnost in jo osvoji, bodi nazadnjaških vplivov klerofašizma.

V Združenih državah Amerike je okrog 20 milijonov nepismenih. V šolo ne hodi 6 milijonov šoloobveznih otrok. Truman je v svoji poslanici kongresu govoril o krizi prosvete v Združenih državah Amerike, govoril o poraznem dejstvu, da v tako bogati deželi kot je Severna Amerika, otroci ne hodijo v šolo, ali pa sede v prepornih učilnicah v slabih in nezdravih šolskih poslopjih. Plača učiteljev pa je tako nizka, da mladina ne vstopa v ta poklic, že dovršeni učitelji pa zapuščajo svoje položaje. Zakaj je prosvetno stanje v Ameriki tako nam postane jasno, če vemo, da je proračun za prosveto v Združenih državah Amerike 60 krat manjši od vojnega proračuna.

MOSKVA Dva plenuma Zveze književnikov

V Moskvi je zasedal 12. plenum Zveze sovjetskih pisateljev. Na plenumu so bili navzoči književniki vseh zveznih republik, umetniški vodje večjih gledališč, sovjetski filmski delavci in gostje iz inozemstva. Na plenumu so obravnavali predvsem probleme jermenške, letonske, in kazahstanske sovjetske književnosti.

V obširni diskusiji, ki je trajala tri dni, je govoril o sovjetski dramski književnosti A. Fadejev, ki je kritiziral pojave, ki so nastali v vrstah nekaterih moskovskih dramskih pisateljev in gledaliških kritikov. Pod videzom kritike umetniških pomanjkljivosti teptajo tisto novo v življenju, kar nosi s seboj napredna dramska književnost.

Plenum zveze književnikov Ju-

goslavije je tudi končal z delom Plenum je poudarjal, da morajo biti naši književniki aktivni borci proti kampanji, s katero ljudske demokracije blatijo novo socialistično Jugoslavijo.

Predsednik zveze književnikov Jugoslavije Ivo Andrić je ob zaključku plenuma dejal, da so književniki na zasedanju dali obračun dela v letu 1948, da pa bodo po začetni poti nadaljevali delo v letu 1949. Tako se bodo jugoslovanski književniki pokazali vredni tistega, kar jugoslovanski narodi pod vodstvom komunistične partije uresničujejo. Književniki se ne bodo plašili nobenih težav, temveč bodo nadaljevali svoje delo kot vredni predstavniki književnosti tiste države, ki pod vodstvom maršala Tita gradi socializem.

dala naslednja dela:
Ruska klasična proza. V tej ruski antologiji so zastopani Puškin, Gogol, Tolstoj, Čehov, Turgenjev, Gončarov, Leskov, Ljermontov in še nekateri.

Srbski realisti. Ta knjiga obsega 14 prevodov srbskih realistov iz druge polovice prejšnjega stoletja Laze Lazareviča, Milovana Glišića, Bore Stankoviča, Petra Kočića in drugih. Srbski realisti obravnavajo v svojih črticah izkoriščanje srbskega kmeta in zapostavljanje Bosne za časa avstrijske okupacije.

Jovan Jovanović Zmaj: Pesmi za otroke. Tako smo dobili tudi v slovenskem prevodu globoko občuteno pesmi nežnega lirika, izrednega ljubitelja otrok, zdravnika Jovanoviča.

Karlo Kocijančič: Pot v fotografijo. To je prvi slovenski fotografski priročnik, ki bo pomagal naši mladini, da se bo razvila v dobre fotomaterje.

Prizor iz filma Ana Karenina, ki ga v teh dneh predvajajo v Trstu

Obzornik - slovenska filmska revija

Slovensko filmsko podjetje Triglav film je dogotovilo najnovejšo številko Obzornika-slovenskega filmskega mesečnika. Slovenski Obzornik je po svoji vsebini in obsegu ubral že od svojih početkov posebno pot, na kateri je dosegel različne uspehe. Nekaj časa je skušal biti informator in registrator aktualnosti s svojimi Novicami in istočasno nekakšen izbor kulturnih in dokumentarnih izrezov iz naše nove stvarnosti. Vendar se ta dvojnost ni obnesla, kajti včasih razen dolžine ni bilo bistvene vsebinske razlike med točko Obzornika in Novicami. Tako se je Obzornik končno izoblikoval v nekakšno filmsko revijo.

Na približno 500 m nam v treh, štirih zaključenih točkah prikazuje posamezne izreze iz najrazličnejših področij slovenskega življenja: iz borbe za petletni plan, iz političnih dogodkov, iz novih tovarn, rudnikov, domov zdravja, otroških domov, športnih igrišč ter iz domačega kulturnega življenja in nas tako ne samo obvešča, temveč tudi vzgaja. V zadnjem Obzorniku, ki nosi št. 28 vidimo naslednje: Zene v novih poklicih, Prvi slovenski umetniški

film, Plavanje, vir zdravja in moči. Prva točka prikazuje vse možnosti razvoja slovenskih žena v novi Jugoslaviji, kjer ima združeno delo, tako načelnice kemičnega laborato-

rija kakor tudi vseh delavk v tovarni, isti cilj: dvig proizvodnje in s tem ustvaritev boljših življenjskih pogojev delovnega ljudstva. Po delu pa je potreben oddih, razvedrilo, politični in strokovni študij: tudi za vse to je poskrbljeno; kopališča, telovadnice, športna igrišča in čitalnice so odprte za vse.

Delo in trud za prvi umetniški celovečerni film «Na svoji zemlji» je prikazan v točki Prvi slovenski umetniški film, kista ga snemala Ivan Marinček in Rud Vavpotič. Tako ma vsako priliko, da vidi in spozna delo ustvarjalcev prvega slovenskega filma in nekaj epizod iz filma samega.

Po scenariju in režiji Jožeta Tiranana je izdelana tretja točka «Plavanje, vir zdravja in moči». Lepo urejena kopališča omogočajo vsakomur prijeten oddih in osvežilo. V plavalnih tečajih se naši najmlajši uvajajo v skrivnosti plavalne tehnike. V waterpolu, skokih s stolpa in z deske kakor tudi v raznih plavalnih disciplinah se urijo novi kadri, ki bodo ponesli slavo slovenskega športa preko meja Jugoslavije.

Dve MESTI

Dve mesti je naslov filma, ki ga je izdelala ameriška filmska družba United artists po istoimenskem Dickensovem zgodovinskem romanu, ki je izšel 1859. Kakor roman, tako je tudi film živ in pestra slika dobe ob času francoske revolucije.

Dve mesti sta Pariz in London. Zdravnik Manette mora 18 let presedeti v Bastigli, ker je odkril zločin markiza Evremonda, ki se je pregrešil nad nekim dekletom ter ranil njenega brata. Film se kakor roman prične v času, ko pride zdravnik iz ječe; odpeljejo ga v Anglijo, kjer se mu zopet vrne razum.

Med nešteti žrtvami okrutnosti francoskega plemstva, vidimo tudi, kako markiz povzroči otroka. Dobro je prikazano, kako taki in podobni zločini vzbujajo v brezpravnih ljudskih množicah ogorčenje, kako se v njih poraja želja po človeških pravicah in maščevanju. Močno učinkuje prizor v jetnišnici, kjer na stotine sestradih in izmučenih obrazov zre skozi rešetke na dvorišče, kjer krmijo policijske pse z mesom. V divjem besu planejo jetniki na meso in vname se oster boj. Ta zadnji povod, ki je razbesnel množice jetnikov, je vzbudil že tlečo upornost po vsej deželi in prične se trd obračun z vsemi zatiralci človeških pravic — prične se revolucija.

Vzporedno s političnimi dogodki pa se plete ljubavna zgodba zdravnikove hčere Lucije s Carlom Darneyem, nečakom markiza Evremonda. Carle se odpove dediščini, ker ni odobral postopanja francoskega plemstva in odide v London. Tam se poroči z Lucijo; ob izbruhu revolucije gre v Pariz, da bi pomagal nekemu svojemu bivšemu služabniku, pride pa sam pred sodišče. Njegov način življenja ga sicer opravičuje vsake krivde, toda množica zahteva njegovo smrt, ker je plemič, član tistega razreda, ki je povzročil človeštvu preveč gorja; v prizmučenih človeških srečih ne more biti prostora za usmiljenje.

Sledi veličasten prizor, ko se angleški advokat Sydney Corton žrtvuje za Carla Darneya. Corton je prišel v hišo zdravnika Manette, ko je uspešno branil Darneya ob njega prihodu v Anglijo. Zaljubljen se je v Lucijo, toda nesrečno, kajti ona se je odločila za Darneya. Njegova pojava na platnu nam vzbuja ves čas simpatije in sočutje, ki se stopnjuje v občudovanje, ko se prikrađe v ječo, reši svojega prijatelja in gre na mesto njega junaško v smrt na giljotino.

PRVI KINO

kratkih filmov v Evropi

V dosedanjem kinematografu Maj v Pragi so 9. januarja t.l. slavnostno otvorili program kratkih filmov. Tako je «Maj» postal prvi kino v Evropi, kjer predvajajo samo popularno znanstvene in kratke filme. Zelja češkoslovskega državnega filma je, da bi se s pomočjo kratkega filma kar najbolj povečala izobrazba najširših ljudskih množic. Kratki film, ki ima široko možnost, da prikazuje v kratki in zanimivi obliki najrazličnejšo tematiko, postaja v zadnjem času ena najvažnejših panog ne samo češkoslovske, temveč tudi svetovne filmske proizvodnje. Kino kratkih filmov pa obvezuje tudi proizvodnjo kratkih filmov, da bo izdelovala samo aktualne in visoko vrednostne filme, take, ki bodo češkoslovskega ljudstvu pomagali v težkih nalogah pri izgradnji države. Letos bodo na Češkoslovskega izdelali 40 filmov z vseh področij kulturnega, gospodarskega znanstvenega in tehničnega življenja.

Filmska KRONIKA

AVALA FILM

bo v letošnjem letu posnel štiri umetniške filme. Ze v začetku januarja bodo pričeli snemati film pod naslovom «Velike žrtve». Film bo prikazoval dramatične dogodke 1942. leta, množična streljanja v Kragujevcu, teror okupatorjev in boj mladine ter vsega ljudstva proti fašističnim osvajalcem. Naslednji film Ujetniki bo izdelan po romanu Nasvidenje v oktobru, ki ga je napisal Oto Bihalji. Scenarij za film je napisal avtor sam, režiral, pa ga bo G. Gavril. Film bo prikazoval trpljenje jugoslovanskih ujetnikov v nemških taboriščih njihov boj proti okupatorjem in izdajalcem ter vero v zmago narodno osvobodilne borbe.

PARTIJA Z JUGOSLOVANSKEGA PRVENSTVA

V prvem kolu je bila igrana sledeča krasna pozicijska igra med mojstrom Miličem in velemojstrom Pircem.

KATALONSKA OTVORITEV

Beli: Milič Crni: Pirc
1. Sg1-f3 Sg8-f6
2. g2-g3 d7-d4
3. d2-d4 e7-e6
4. Lf1-g2 Lf8-e7
5. 0-0 0-0

Katalonska otvoritev zahteva posebno od črnega točnosti, sicer bi kmalu zašel v nepremostljive težave.

6. Sb1-d2 Sb8-d7
Pravo mesto za belega skakača je polje c3. Na d2 zapira pot svojemu lovcu. Kakor kaže partija beli skakač tu nima bodočnosti.

7. c2-c4 c7-c6
8. Dd1-c2 b7-b6
9. e2-e4 Lc8-b7

Crni je brez težav razvil lovca, s katerim ima navadno mnogo skrbi. V poziciji črnega tabora ni slabosti. Pozicija je že izenačena.

10. c4-d5 c6-d5
11. e4-e5?

Težka pozicijska napaka. Beli si popolnoma zapre središče ter prepušča črnemu odprto c linijo. Medtem ko je lovec na b7 svoboden in sposoben za igro, ima beli na g2 popolnoma zaprtega lovca. Vzrok vseh neprijetnosti je skakač na d2, ki občutno ovira belega pri vsaki akciji.

11. — Sfg-e8
12. De2-a4

Dama tu nima kaj iskati. Beli bi moral skrbeti za razvoj zaprtega lovca na c1.

12. — a7-a5
13. Tf1-e1 Se8-e7
14. Sd2-f1 b6-b5
15. Dd4-c2

Z 12. potezo je beli mnogo izgubil na času. Dama se mora zopet vračati na svoje mesto. Mojster Milič je slabo in brez pravega plana igral otvoritev. Crni je precizno takoj izkoristil nepovezanost belih figur, koncentriral vse svoje težke figure na damskem krilu, kjer je beli zaostal v razvoju, in pričel z nevarnim napadom.

15. — Ta8-c8
16. h2-h4 Sc7-a6
17. Dc2-b1 Sa6-b4
18. Sf1-e3 Dd8-b6
19. a2-a3 Sb4-c6
20. Te1-d1 b5-b4
21. Lg2-h3?

Pripravlja past s Sd5: z Ld7: 21. — Lb7-a6!
Krasna parada na Sd5, ker bi sledilo e4: 23. Ld7: Le2! 24. Le8: Lf3: in dobi.

22. Lh3-f1 La6-f1
23. Se3-f1 b4-a3
24. b2-a3: Db6-b1:

Izmenja dama, ker je končnica mnogo ugodnejša za črnega zaradi slabega kmeta na a3.

25. Ta1-b1 Ta8-b8
26. Lc1-b2 Tf8-c8
27. Sf1-d2 Sd7-b6
28. Tb1-a1 Sb6-a4
29. Lb1-c1 Sa4-c3
30. Tf1-e1 a5-a4

Crni z največjo natančnostjo izvaja

svoj plan, t.j. osvajanje kmeta na a3. Z vsako potezo črni pojačava pritisk na belo pozicijo in bolj in bolj utesnjuje gibanje nasprotnikovih figur.

31. Kg1-g2 Sc6-a5
32. Sf3-g1 Sa5-b3
33. Sd2-b3: a4-b3:
34. Lc1-b2 Sc3-a4
35. Te1-e2 Tc8-e2
36. Ta1-b1 Tc2-b2
37. Te2-b2: Sa4-b2:
38. Tb1-b2: Le7-a3:
Končno je kmet le osvojen. S tem je partija že dobljena.

39. Tb2-b1 b3-b2

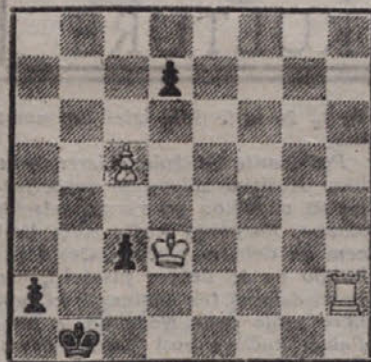
40. Sg1-f3 Tb8-c8
41. Sf3-d2 Tc8-c2
42. Sd2-f1 Kg8-f8

Crni mora s svojim kraljem na a2 ali c2.

43. Kg2-f3 Kf8-e7
44. Kf3-e3 Ke7-d7
45. Sf1-d2 Tc2-c1
Beli je popolnoma zvezan. Niti konj niti stolp se ne moreta gibati. Crni kralj brez vsake ovire pride do polja c2. Zato je beli prenehal z igro. Vasja Pirc je to partijo igral v velemojstrskem stilu.

Ing. Sikošek Boris

Zanimiva študija

Beli: Kd3, Th2, c5 (3 figure)

Crni: Kb1, a2, c3, d7 (4 figure)

Beli na potezi dobi.

Študija, ki stoji pred nami, se rešuje na ta način, da se najprej odločimo za poteze, ki se nam zde najenostavnejše. Ze po nekaj potezah pa bomo našli na težave ter bomo kmalu uvideli, da ne bo šlo prav lahko. Odstraniti moramo postopoma zapreke, ki nam zastavljajo pot do cilja. Prav tak način reševanja študijskih končnic nam polagoma odkriva vso lepoto in globino šahovske igre. Odkrivanje raznih fines v študijah daje reševalcu največji užitek.

V tej študiji je težko preprečiti spremembo črnega kmeta v damo. Beli stolp na h2 se mora žrtvovati. Beli sicer pri tem se vzame kmet na c3, ali zmaga ni več možna. Medtem ko beli kralj lovi kmeta na d7, vzame črni kralj kmeta na c6 in partija je remis. Beli ima tudi drugo nadaljevanje.

1. Kd3-c3: a2-a1 D+
2. Kc3-b3

z navidezno pretno mata s stolpom na h1. Toda odgovor Dd1-a8 onemogoči preko diagonale a8-h1 mat. Prvo oviro moramo odstraniti. Zapreti moramo to linijo s kmetom. Prva poteza je potem 1. c5-c6!! Sedaj bi na d7-c6: res prišla prej omenjena možnost 2. Kc3: a1 D+ 3. Kb3 in mat na h1 je neubranljiv. Tudi 1. — a2-a1 D ne gre sedaj zaradi 2. Th1+ Kb2 3. Ta1: Kat: 4. c7. Crni mora vle-

či samo

1. — c3-c2
Beli že mora žrtvovati svoj stolp
2. Th2-h1+ c2-c1 D
3. Th1-e1: Kb1-c1:
4. c6-c7

To je še edina poteza, s katero ima beli izgled na zmago.

4. — a2-a1 D
5. c7-c8 D+ Kc1-b2
Edino. V nadaljnjih manevrih mora beli stremeti, da doseže pozicijo, v kateri je črni kralj na b2 in da s šahom pride z damo na polje b4. Le tako je mogoče zmagati.

6. Dc3-c3+ Kb2-a2
7. Dc3-c4+ Dc2-a3
8. Dc4-a6+ Ka3-b2
9. Da6-b5+ Kb2-a3
10. Db5-a5+ Ka3-b2
11. Da5-b4+ —

Končno je le dosežena zaželena pozicija.

11. — Kb2-c1
12. Db4-d2+ in mat na c2 ali e 2.
Ce pa gre kralj na

11. — Kb2-a2 sledi
12. Kd3-c2 z neubranljivim matom.
Ing. Sikošek Boris

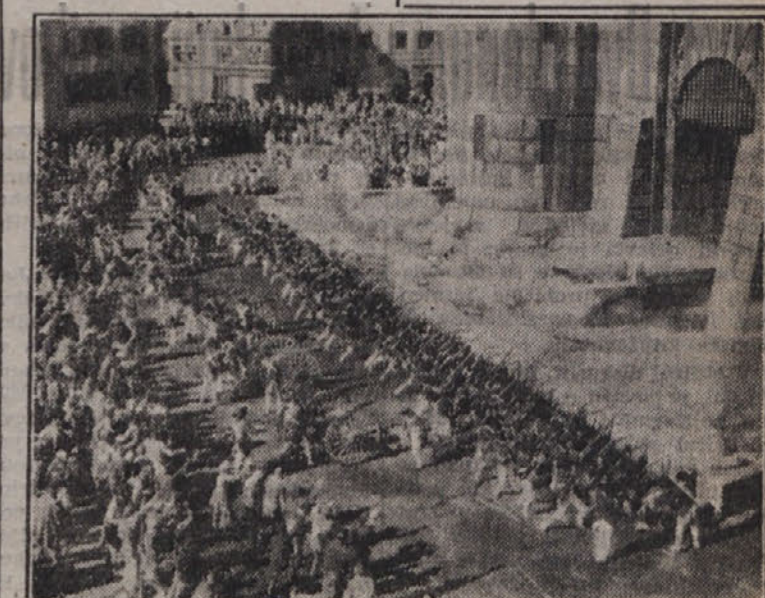
PIRC in GLIGORIČ

šahovska prva Jugoslavije za l. 1949

V Beogradu se je zaključilo IV. šahovsko prvenstvo Jugoslavije. Vprašanje prvaka je bilo odprto do poslednjega kola in dolgo časa je imelo izgled na prvo mesto kar pet tekmovalcev. Po predzadnjem kolu sta ostala kot kandidata za prvo mesto še Pirc in Gligorič z enakim številom točk. Ker sta v zadnjem kolu oba pretendenta na prvo mesto dosegla proti svojima nasprotnikom samo remis, si prvenstvo za l. 1948 delita oba omenjena mojstra.

Končno stanje prvenstva je naslednje:

Pirc in Gligorič po 12 in pol točk; Trifunović 12; Rabar 11 in pol; Milič 9 in pol; Nedeljković 9; Puc in Djaja po 8 in pol (1); Janošević in Vuković po 8; Simonič 7 in pol (1); Kulžinski 7.

Prizor iz filma: Dve mesti po Dickensovem romanu,

Tržaška sportna nedelja

V nogometu je presenetil Rojan

Rojan se je preteklo nedeljo res izkazal. Svojega nasprotnika Tovarno stroj, ki je varno sedela na tretjem mestu je z nepričakovanim rezultatom izbil na četrto mesto. Rezultata 1:0 od zadnjega moštva na kvalifikacijski lestvici prav gotovo ni nihče pričakoval. Eno pa je gotovo, Tovarna stroj se je vse preveč zanesla na svojo moč in na nasprotnika sploh ni računala. Zato ji je tudi on zmešal vse štrne.

Ponzišana je to nedeljo varno premagala Dreherja z 2:0, ki je zopet zlezal na konec lestvice po nekaj neuspešnih tekmah. Koštaluंगा to nedeljo ni imela prevelikega dela z Meduzo, Vseeno pa je ona dosegla tesen rezultat (2:1 za Koštaluंगा), ki bi se lahko kaj kmalu prevrgel v neodločenega. Prav tako se je tudi namreč v resnici zgodilo s Pristaniščniki, ki so ukanili Sv. Ano za eno točko (tekma je končala z 1:1).

Sedaj je kvalifikacijska lestvica naslednja:

Skedenj	14	10	2	2	34	11	22
Aurora	15	9	4	2	41	13	22
Arrigonj	15	8	5	2	32	16	21
Tov. stroj	15	8	3	3	28	12	19
Milje	14	7	4	3	27	11	18
OMMSA	15	8	2	5	18	20	18
Koštaluंगा	13	6	5	2	29	17	17
Piran	15	6	5	4	27	23	17
Umag	15	7	3	5	29	26	17
Magdalena	15	5	4	6	18	31	14
Ponzišana	15	4	3	8	19	21	11
Pristanišč.	15	2	6	7	14	23	10
Sv. Ana	14	3	3	8	18	32	9
Meduza	15	3	2	10	17	37	8
Dreher	15	1	2	12	14	56	4
Rojan	15	1	2	12	14	56	4

V košarki društvo Tomažiča ni imelo sreče

Združeni moštvi Col-Ilva sta v nedeljo premagali Tomažiča povsem nepričakovano. S tem in zavzeli drugo mesto na lestvici in precej comechala položaj drugim moštvom.

Ostale tekme so v nedeljo takole izpadle:

FMSA-Dijaško FD 34-25; Arzenal-Skoljet 38-31.

Zensko prvenstvo: DSZ-Koper 32-8.

Po snegu smo tekli

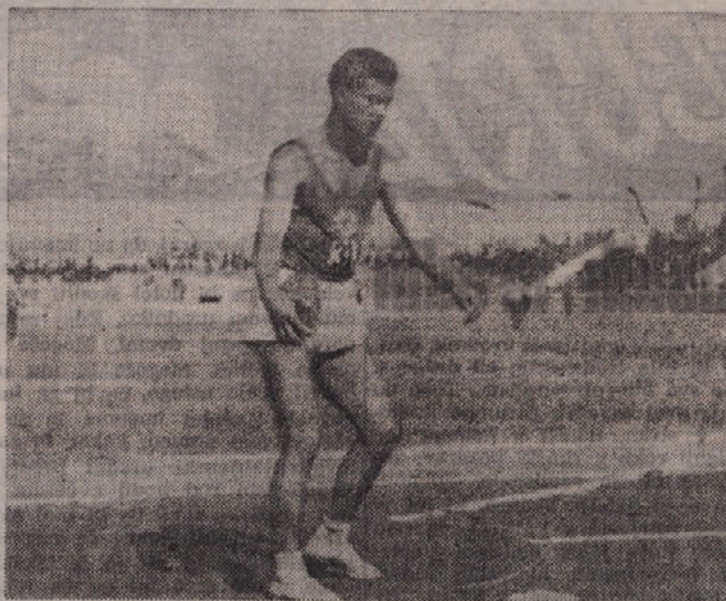
Da je bila naša zadnja sportna nedelja še bolj pestra, so po svoje za to poskrbeli tudi smučarji, ki so se zbrali v Sappadi. Nastopilo je 29 tekmovalcev, ki so po svojih močeh hiteli kar najhitreje k cilju. Je pač tako. Pri nas ne moremo govoriti pri smučanju o drugem, kot pomanjkljivem nedeljskem treningu. Vseeno pa so tekmovalci

pokazali na precej težki progi precejšno znanje. Na cilj je prišlo 22 tekmovalcev. Pokal ZDTV si je priborilo moštvo CAT-a, ki je postavilo največ tekmovalcev.

Tehnični rezultati so naslednji: 1. Mauri, CAT, 0.52.55; 2. Zustovich, CAT, 0.53.32; 3. Pavletič, Planinsko društvo, 0.55.54; 4. Levini, Arsenal, 0.57.11; 5. Poggi, Arsenal, 1.03.01; 6. Vesel, Planinsko, 1.04.02; Tomat, CAT, 1.07.29; 8. Flego, Arsenal, 1.08.30; 9. Zecchin, S. Marco, 1.09.38; 10. Giraldi, CAT, 1.14.15; 11. Zivic, Planinsko, 1.15.34; 12. Sančin, Arsenal, 1.15.39.

Dijaki v odbojki

V nedeljo sta se dijaško športno moštvo in Tovarna stroj borili za tretje in četrto mesto v odbojki za pokal tiskarjev. Zmagali so dijaki z 2:1 in si tako osvojili tretje mesto.

Marčelja, znani desetbojec pri metu diska

Uspešna bilanca jugoslovanskih športnikov

Jugoslovanski šport je zabeležil v lanskem letu celo vrsto uspehov. Posebno v lahkoatletskih panogah je prišla do izraza množičnost, ki je dala jugoslovanskemu športu celo vrsto novih ljudi, ki so se potem z vztrajnim vežbanjem povzpeli na mednarodno višino.

Tako je takoj v pričetku leta beležil Stefanovič lepo zmago na krosu Humaniteja.

Na junijskem dvoboju med Prago in Beogradom je pokazal Gubijan s svojimi meti kladiva (54.32), da bo še marsikaj dosegel na olimpiadi.

Olimpiada je samo potrdila visoko

bilanco jugoslovanskih atletov in njeni najbolj tipični predstavniki Segečin in Gubijan (pozneje tudi Vujačić s 70.86 m v metu kopja) so potrdili, da bo lahko dala Jugoslavija v nekaj letih evropskemu športu nove nadarjene atlete. Tako že danes predstavlja ekipa z Marijo Radosavljevičev, Spomenko Koledinovo, Julijo Matejevo in Danilom Zerjavom poleg Vujačića, Gubijana in Segečina mednarodno višino in lahko zastopa svojo državo na kakršnem koli nastopu.

Nogometaši so v preteklem letu veliko napredovali.

Imajo povsem moderen sistem igre. V taktičnem pogledu so dorasli vsem spremembam variant, ki bi jim jih nasprotnik diktiral. To kažejo tudi njihovi mednarodni uspehi. V 88 tekmah, ki so jih odigrali doma ali v tujini s tujimi moštvi so

57krat zmagali, 15 iger so igrali neodločeno, 16 pa izgubili. Razlika golov je 195:114.

Sama jugoslovanska reprezentanca je nastopila sedemkrat in petkrat zmagala, enkrat igrala neodločeno in enkrat izgubila (17:7). Med devetimi sindikalnimi evropskimi moštvi na zletu v Parizu je bila jugoslovanska sindikalna reprezentanca prva. Reprezentance jugoslovanskih mest so nastopile 9krat in dobile 6 tekem, 3 pa izgubile (23:16). Dinamo je igral v Belgiji in dobil 4 tekme, eno pa izgubil. Hajduk je štirikrat zmagal v CSR, enkrat izgubil. Partizan je na mednarodnih srečanjih doma štirikrat dobil, enkrat pa izgubil (2MTK).

Tudi srebrna medalja

za priborjeno drugo mesto na XIV. olimpijskih igrah je bila samo rezultat kolektivnega napora enajstorce, katere člani znajo podrediti individualne sposobnosti celoti.

Jugoslovanski plavalci so uspeli uveljaviti se brez zimskega plavalnega bazena, ki jim bi omogočal neprekinjen trening v izbranem krogu rekorderjev in nosilcev visokih olimpijskih odlikovanj. O tem priča plasman Cererja, Stipetića in štafete 2x200 m (Pelhan, Vidović, Ilić, Puhar) ter njihovi rezultati, doseženi v plavanju z najboljšimi svetovnimi mojstri.

Waterpolisti so uspeli ne toliko po rezultatih, doseženih z Avstrijo (12:4) in Italijo (4:4), temveč s tem, da so si nabrali izkušnje za bodočo standardno ekipo in specifičen stil borbe, s katerimi bodo v bodoče lahko uspešneje nastopali v tujini.

Kolesarji so uspeli v tekmah po Ceski in Poljski. V celokipnem plasmanu tekme Praga-Varšava in Varšava-Praga so zmagali.

Tudi smučarji, brata Lukanca in Mulej so dosegli na olimpiadi in v Zakopanah kar lepe uspehe.

V skokih so se skakači približali skrajnim mejam

človeške zmogljivosti. Janez Polda je postavil nov rekord FLRJ z 109m brez padca, z lahkim dotikom pa je preletel fantastično dolžino 120 m.

Od ostalih športnih panog naj omenimo telovadce, boksarje in rokoborce, ki so dosegli lep napredek. V namiznem tenisu so jugoslovanski igralci premagali s 5:0 Italijo, Belgijo, Nizozemsko in Luksemburg. Mitč in Palada sta v osmih mednarodnih nastopih v igri parov petkrat osvojila prvo mesto, veslači so na regati v Beogradu, kjer so sodelovali Poljaki, Čehoslovaki, Romuni in Madžari osvojili 6 od 8 prvih mest, seniorska in juniorska plavalna reprezentanca je pa premagala odgovorne italijanske reprezentance.

Samo ta kratek sumarni pregled uspehov jugoslovanskih športnikov v inozemstvu, številni novi doseženi rekordi v Jugoslaviji, nam dovolj jasno povedo, da so bili ti.

samo rezultat pogojev, pod katerimi se šport razvija

v Jugoslaviji, materialne baze, na kateri stoni in velike pomoči, ki jo daje ljudska oblast fizikturnim organizacijam.

BORBA demokratičnih sil

Ko je neki dopisnik inozemskih listov (g. Lieblein) opozoril Pogassija, da se lahko združi tedaj tudi z «Babičevio partijo», mu je Pogassi ogorčeno in užaljeno odgovoril: «Med Komunistično partijo in klico jugoslovanskih izdajalcev je vsako zavezništvo nemogoče. Nemogoče je tudi vsak sporazum z independentisti».

Dopisnik je Pogassija spravil v veliko zadrego, ko mu je dejal: «To-rej, potem ostanejo le stranke, ki jih vi imenujete fašistične!»

Tudi na vprašanje, ali bodo vidaljevci podprli priključitev Trsta k Italiji, ni Pogassi odgovoril nič odločnega, kar pomeni, da ga je vprašanje spravilo v zagato, ker je zkrilo njihove dejanske načrte. Nasproti temu izdajalskemu stališču pa je resnično demokratični tisk ostal zvest svoji protimperalistični liniji ter zagovarja vseskozi nujnost enotne fronte na bodočih volitvah.

Doslednost demokratičnega tiska

«Primorski dnevnik» je objavil poziv volivnega odbora demokratičnih množičnih organizacij in več člankov, ki so pozivali k enotnosti ne glede na stališče do resolucije IU. Objavil je tudi gesla, kakor: «Le enoten nastop vseh demokratičnih sil bo omogočil zmago demokratičnega gibanja na bližnjih volitvah!» itd.

Glede vpogleda v volivne imenike piše: «Deset dni ni dovolj! Zahtevamo podaljšanje roka za najmanj trideset dni in povečanje števila sedežev, kjer so imeniki objavljeni, vsaj za trikrat!»

V uvodniku 18. t. m. piše: «Povsem nesporno je, da pri tem ne gre za demokratizacijo tukajšnjega političnega življenja, ampak le za to, da se protiljudska vsebina angloameriške okupacije in političnega monopola italijanske reakcije odene v demokratično krinko».

Kdor ni za enoten nastop, stoji dejansko na stališču imperialističnih interesov in jim pomaga do uveljavljanja».

Sumljiva pozabljenost pri sestavljanju seznamov

Medtem so začeli ljudje pregledovati volivne sezname in o ugotovili, da so izpuščena iz njih mnoga imena ljudi, ki so demokratičnega prepričanja. Na volivni odbor demokratičnih organizacij se prihajajo stalno pritoževati volivni upravičenci, ki so jih izpustili iz seznamov. Vse to kaže, da se ljudstvo ne bo pustilo izigrati niti od reakcionarjev niti od Vidaličja

Ljudstvo pa bo našlo pravo pot

Izkušnje dolge pretekle borbe so ga poučile, da je enotnost krvavo potrebna, da se le z enotnim nastopom branijo resnični interesi demokratične fronte pri nas in v svetu. Ljudstvo ve, da je odstopanje od teh načel izdajstvo, zato se bo sledilo onim, ki to izdajstvo zagovarjajo in s tem koristijo tržaški reakcionarni oligarhiji in njenim pokroviteljem, ki to ljudstvo zatira in izkorišča. Zato smo in bomo ponavljali: Enotnost demokratične fronte je vedno nujna, zlasti pa je nujna sedaj, ko se ljudski sovražniki pripravljajo, da nas še bolj zaslužijo, da dajo volitvam razplebiscita k Italiji ter se že vesele svoje zmage, misleč, da je fronta demokratičnega ljudstva razbita. To ljudstvo pa jim bo pokazalo, da fronta še živi, da je stvarnost in da si bodo ob njej polomili zobe. Vsako drugo stališče pa vodi le k izdajstvu.

Coppi je zmagal v pariški Palais des Sports nad Holandcem Schultjem v kolesarski vožnji na 5 km.

Hockeyisti iz ZDA bodo gostovali v CSR. Prispeli bodo 20. 1.

Kanaščani so remizirali v nockeyu z Ayr Raider z 4:4.

Drobny je odpovedal svoj nastop na nekaj dni na Švedskem, ker bo nastopal za CLTK v hokeju.

ZA BISTRE GLAVE

Pogostoma so tudi majhne stvari nerazumljive. Tu vam navajamo dva poizkusa, o katerih boste gotovo razmišljali. Pazite skrbno na vprašanja in boste našli odgovor za oba. Ne bo lahko, toda razum vam bo pomagal. Obe vprašanji slonita na principu vzvoda.

Le se ponosen na svoje mišice, vam nudimo ugodno priliko. Obesite na približno en meter dolgo vrstico

posodo, ki bo tehtala približno en kilogram. Potegnite oba konca vrvice tako, da postane vodoravna. Ali ste gotovi, da vam bo to uspelo?

2. Vzemite 30 cm dolgo ravnilo in naslonite ga na rob mize. Videli boste, da bo ravnilo padlo na tla, če ga pustite samemu sebi, če pa privežete na zunanji konec kladivo, kakor kaže slika, ravnilo ne pade. Zakaj?

74. in, 75. oda, 76. sat, 78. rota, 79. erar, 80. ni, 81. ave, 83. prerokanje, 84. carinik, 85. Stritar.

Navpično: 2. os, 3. starinoslovec, 4. trajnica, 5. et, 6. trn, 7. vic, 9. sik, 10. Ana, 13. zobozdravnik, 14. ime, 15. maj, 16. drn, 18. samostalnik, 20. dr, 21. Saloma, 22. da, 23. Ida, 24. ventilator, 25. Ada, 26. al, 27. ne, 28. oče, 29. Venčeslava, 30. Ika, 36. lekarnar, 37. sij, 40. vid, 42. tok, 44. Marica, 50. ti, 56. Po, 61. vi, 62. ed, 64. bira, 65. adar, 66. Dori, 67. sini, 68. to, 69. ed, 70. ERP, 71. ate, 76. sat, 77. ter.

Križanka

Vodoravno: 1. potek, Evgen, 2. Edo, ime, bat, rja, 3. ta, slast, teren, as, 4. Lea, tiger, ris, 5. klen, netopir, trop, 6. Ig, Ravel, en, 7. karat, nož, sveča, 8. roket, olata, 9. posvetovalnica, 10. ravan, ekipa, 11. firer, ona, Ajask, 12. es, elita, si, 13. osa, procent, tura, 14. rok, Ivana, Ulm, 15. re, mleko, Aleja, li, 16. Ana, osa, Inn, moj, 17. tabor, arija.

Navpično: 1. petek, obrat, 2. oda, lik, fes, ena, 3. to, legar, risar, 4. sen, ropar, Tom, 5. kila, Rakovec, klor, 6. ma, tesar, s, 7. Ester, ton, Erika, 8. Titan, olovo, 9. govorilnica, 10. tepež, Atena, 11. beril, one, ana, li, 12. ar, slika, n, 13. eter, ovacija, 14. nit, etapa, tla, 15. gr. sreča, Aksum, mi, 16. eja, ona, sir, loj, 17. nasip, Azija.

Preje in potem

1. Kajn, 2. Julij Cezar, 3. piramida, 4. Titanic, 5. Leonardo da Vin-

Nagla vprašanja

1. 8.50, 2. nedelja, 3. 53 let, druga sestrčina.

Izžrebanje

Za rešitve križank in ugank «Ljudskega tednika» v njegovi 145., 146. in novoletni številki bodo dobili reševalci tudi pot za nagrado lepo slovensko knjigo.

Izžrebanj so bili naslednji: Simionato Ineš - Dekani; Kosmina Janko, dijaški dom - Koper; Silič Marija, Skrilje 6, pošta Dobravlje - Slovensko Primorje; Kovač Franc, Via Buonarroti 51 - Rijeka; Race Sergej, ulica Sostaluंगा 53, Trst; Jašovec Milena, drž. gimn. Kamnik.

Kupon št. 98 za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KAUS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

Rešitve iz prejšnje številke

Besedni rebus

1. TUL - JAVA - Tuljava
2. KA - VA - LIR - kavalir
3. PO - ROKA - poroka
4. PROD - A - NANE - VESTA - prodana nevesta

Posebnica

Strojni stavec

Zemljepisna imena

Bolje pozno kakor nikoli

Dopolnjevalnica

Lastovka, Vladimir, malarija, Jarlatan, Himalaja, aeroplan, Bogomila.

Novoletna križanka

1. posnetek, 8. osa, 11. st, 12. rt, 13. zid, 15. MD, 17. ris, 19. Ind, 21. som, 22. par, 23. Ivan Cankar Kralj na Betajnovi, 31. ded, 32. il, 33. Nelo, 34. ček, 35. anal, 37. sad, 40. vi, 41. oz, 42. Tom, 45. ena, 46. Ika, 47. je, 48. MD, 49. Oka, 50. tisk, 52. Jon, 53. da, 54. ar, 55. kor, 56. ped, 58. Iida, 59. osa, 60. Levec, 63. obad, 67. svetec, 70. etan, 72. Ida, 73. Vido,

Vljudnost v tržaških uradih

Nekega dne sem stopil v tržaški urad. Nočem označiti tega urada podrobno, ker ne maram škoditi človeku, malemu uradniku, ki je bil navsezadnje zelo vljuden z menoj. Torej: Stopivši v uradno poslopje sem se obrnil na tega malega uradnika z vprašanjem, kam moram iti, kje moram potrkati, odnosno, kje moram čakati nekaj, da lahko predočim zadevo, ki me je zanimala.

Ce bi cerkveni krogi vedeli, kaj se je zgodilo, bi gotovo takoj sklicali nujno sejo tiste slavne komisije, ki proučuje in raziskuje tudeže. Moj mali uradnik je namreč bliskovito zapustil svojo uradno stolicco, me vljudno povabil, naj mu sledim, ter me popeljal po dolgem hodniku do neke sobe; sam je vstopil, me najavil ter me nato s prijazno gesto pozval: «Prosim, izvolite!» Zdelo se mi je, da sanjam. Odkar sem odrasel nežni otroški dobil, mi jezik gladko teče; toda tu me je prevzela ginjenost in kakor otrok sem zabledel: «Mille grazie!»

Prav za prav bi moja zgodba lahko končala. Kajti dogodek je sam na sebi tako izreden, za današnje čase, tako nenavaden, za Slovence, ki išče pravico po tržaških uradih tako edinstven, da je naravnost idealno smešen in torej zrel za «Kraško Burjo». Toda življenje piše zgodbo na svoj način in zato moram nadaljevati.

Ko sem opravil svoj posel in zapuščal uradno poslopje, me je moj mali uradnik še prav prijazno pozdravil in se mi spoštljivo priklonil. Bogami! Čudežev danes noče biti konec. Najmanj, kar sem mogel storiti, je bilo, da sem mu ponudil cigareto. Sprejel jo je s sramežljivim nasmehom in zdelo se mi je, da je zardel. Zastoj sem se mučil in si napenjal možgane stopajoč po ulici, da bi si raztolmačil ta fenomenalni dogodek. Sel sem domov z uganko v glavi.

Ze naslednji dan sem se moral vrniti v isti urad. Ko sem odprl vhodna vrata, je nenadoma stal

pred menoj moj mali uradnik. Skoraj bi bila trčila drug ob drugega. Oba sva bila presenečena. Toda on se je prvi zavedel: Strumno je stopil v stran, udaril s petama ter dvignil roko v rimski pozdrav. Tedaj se mi je zablistalo. Spomnil sem se prijatelja Franca, ki mi je nekoč zatrjeval v kavarni, da sem kakor jajce jajcu podoben znanemu fašističnemu hierarhu, kateri je svoječasno paševal v Trstu. Nenadno srečanje je mojega uradnika premagalo in padel je v stare čase.

Dejal sem zgoraj, da ne imenujem urada, v katerem sem imel opravke, ker ne bi hotel škoditi svojemu malemu uradniku. Zdaj se mi porajajo razni dvomi. Mogoče se pa le motim. Mogoče bi mu napravil večjo uslugo, če bi ga imenoval s polnim imenom in še z očetovstvom zraven, kakor to zahtevajo italijanski uradni predpisi. Vedno sem rad hodil s časom in časi so danes taki, da bi moj mali uradnik utegnil dobiti še nagrado za uslužnost, ki mi jo je izkazal. Moje dobro srce mi ne da miru. Razmišljal bom o tem.

D o d o.

Tudi on je za enotnost

Vidali: Počakajte, počakajte, z vami bočem!

V znamenju 10 dni

ZVU: Podatjsanje roka za pregled volitvni imenikov zahtevajo. Pa kaj mislijo ti Tržačani, da smo mi res demokrati.

PEPA PIŠE JUCI

Draga Juca!
Da volivne imenike, bomo na vpogled dobili, so na svoji zadnji seji mestni očetje določili. Za vpogled na razpolago le deset dni, so nam dali, ker na ta način fašisti laže bodo notri ostali. Ezulom se ni nič bati, ali v spiske so vnešeni, zanje je že preskrbljeno, da ne bodo izpuščeni. Demokratičen Slovenec pa deset dni se bo trudil, kje ime bi svoje našel, končno bo pa rok zamudil. To je v interesu tistih, ki si od srca želijo, da bi zapačnjaki imeli v Trstu svojo kolonijo. To je v interesu tistih, ki bi vsi presrečni bili, če k Italiji bi zopet ta del zemlje priključili. Nam pa to nič ne ugaja,

nam, ki si srčno želimo, da na Svobodnem ozemlju res svobodno zaživimo! Če delavstvo pri volitvah bo enotno nastopilo, upanje vseh šovinistov bo grdo se izjalovilo. Če pa bo strateg Vidali složnost tudi tu razbijal, s sladkimi vinci k svoji zmagi si nasprotniki bo napiljal. Na Kitajskem za Cangkaškim vedno hušja je zadrega, komaj v eno mesto pride, pa spet v drugo iz njega bogo Mao-Tse-Tungova mu vojska, za petami je kot senca, kaj je proti tej nesreči vsa tržaška influenca! V zvezi s kakimi škandali, največkrat imenovana bila je v tržaških listih slavna ulica Cavana. Komaj teden dni je tega, ko čerini poskerbeli so za javni red na cesti in nedolžnega zadeli. Pa že zopet o Cavanu časopisje članke piše, neki Stefanelli padel je pod vplive javne hiše. Mladim damam rad nabavljal služnice bi take vrste, da sprejeti bi jih mogle le moralno najmanj čvrste. Upajmo, da v tem primeru se oblast bo potrudila, da ne bo spet, kakor zadnjič, mimo krivca ustrelila! Res prekrasne sončne dneve novo leto nam je dalo, upajmo, da influenco bo to vreme pokopalo. Veš, glede te influence sem se jaz že strašno bala, ker prispela je z zapada, da bo dolgo tu ostala. Kajti, kar z zapada pride, zlepa se več stran ne spravi. Zdaj bom pa končala pismo s prav prisrčnimi pozdravi. Te pozdravlja

Tvoja Pepa.

LEP PRIMER

razumevanja ljudskih potreb

Sicer je naša ugotovitev nekoliko zastarela; potrebna pa je za bodočega kulturnega zgodovinarja, ki se bo bavil z okupacijo Trsta.

Povsod po svetu povečajo promet na cestnih železnicah, če je naval občinstva večji. To se dogaja posebno ob praznikih. Posledica je, da je mnogo več ljudi zaposlenih pri prevoznem delu. Tržaško tramvajsko podjetje pa ima razumevanje za potrebe nameščencev; zato je na božični in Silvestrov večer sploh ukinilo ves tramvajski promet. Naj vendar u službeni slavi praznike, tudi če plača ne dovoljuje, da bi bile mize bogato pogrnjene.

Prišel je božič in občinstvo je godrnjalo. Zato so za Silvestrov večer vpeljali posebno službo po višini cen. Drugod zatžajo cene, če promet naraste. Toda to je napako, to je grobo preziranje potreb podjetja. In tako smo za Silvestrov večer plačevali prevoznino, ki je bila za 100% višja od navadne.

Tramvaji so vozili točno do polnoči. To je bila ženjalna uvidevnost. Drugod se promet na Silvestrov večer še posebej nadaljuje za par ur, da se ljudje lahko popeljejo domov, ko so si voščili srečno novo leto. V Trstu tega ni treba. Kajti Tržačani so hudi krokarji. Oh! Tramvajsko podjetje jih dobro pozna. Dovolj je, da tramvaj začne spet voziti tja proti 7. uri zjutraj.

Skratka: Idealno upoštevanje razmer in potreb vseh prizadetih. Naj javljen je obisk številnih komisij iz Milana, Pariza, Londona in celo iz Amerike, ki bodo na mestu proučevale moderne zamisli in ukrepe tržaškega tramvajskega podjetja.

Mihec in Jakec

MIHEC: Vse govori o volitvah. Ali misliš, da bo kaj?

JAKEC: Čisto gotovo. Gulaž se že kuha.

MIHEC: Kako to meniš? Ne razumem.

JAKEC: Poglej tja na Kraš! Nabrežini in Zgoniku kopajo vodovod. V Repentaboru popravljajo cesto, ki pelje k cerkvi. V Dolini tudi popravljajo ceste. To je gulaž, volivni gulaž, dragi moj!

Med vrstami

ANGLEŠKE LASULJE. Angleški minister Bevin je izdelal načrt zakona za zdravstveno pomoč, ki med drugim predvideva, da ima vsak plešasti Anglež pravico dobiti od države dve lasulji na leto. Računajo, da je na Angleškem kakih 75.000 plešcev. Vsaka lasulja stane 10 funtov.

MED VRSTAMI: Lasulja je znak starokopitne miselnosti. Bolj nujno je skrbeti za to, da bi vsak plešec imel svojo lasuljo, in na ta način potrosil kakih 6 milijard lir na leto, nego nakupoval moko, ki je mogoče ni ravno v izobilju.

Ameriška hitrost

Tempo v Ameriki je strašno. V športu je hitrost na višku, v trgovini v industriji in celo v sodni stroki. Tam imajo na primer sodnike, ki te obtožijo za prekršek proti zakonu o protiameriški delavnosti, še preden si se zoper njega kaj pregrešil.

Pogovor dveh ezulov

A: Pomisli, nočoj se mi je sanjalo, da mojega imena ni v volivnem seznamu.

B: Nič za to. Ne bodi lahkoveren. Saj je znano, da sanje nič ne pomenijo.

Vsesplošno pomanjkanje

Statistično je dokazano, da vlada na svetu ob tem času vsesplošno pomanjkanje. Če se ozremo le na Jugoslavijo in na Trst, to zlahka ugotovimo. V Jugoslaviji je namreč opaziti pomanjkanje delovne moči, v Trstu pa pomanjkanje dela.

Med tatovi

A: Danes sem srečal Pepija, pa je tako visok, da me še pogledal ni.

B: Res se je prevzel, odkar je prišel v boljšo družbo. Včeraj je okradel pred hotelom danskega diplomata.

Marshallov plan

Zelo se je trudil ameriški Marshall, da bi ustregel narodom sveta. Naredil je svoj plan. A s tem planom mu ni uspelo, da bi se prikupil. Ujezil se je in odstopil. In narodi so rekli «Živio Marshall». Marshall je uspel z odstopa.

Mali oglas

Kdo mi za en dan posodi fašistično uniformo? Plačam dobro. Oblekel bi jo le enkrat. V njej bi se šel ponuditi Acegatu za delo; v fašistični obleki ga tam gotovo dobim.

Brezposelni